

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**BEYŞEHİR ZAMANA YOLCULUK DÜKKÂNINDA
BULUNAN GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNE
BAĞLI AHŞAP KAPI KANATLARI**

Havva ZIVLAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA

KONYA - 2021

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Havva ZIVLAK		
	Numarası	18811801020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
Tezin Adı	Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Geleneksel Konut Mimarisine Bağlı Ahşap Kapı Kanatları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Havva ZIVLAK		
	Numarası	18811801020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA		
Tezin Adı	Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Geleneksel Konut Mimarisine Bağlı Ahşap Kapı Kanatları			

ÖZET

“Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Geleneksel Konut Mimarisine Bağlı Ahşap Kapı Kanatları” adlı tez çalışmamızda öncelikle ahşap sanatının tarihçesi ve kullanılan tekniklere yer verilmiştir. İnceleme yaptığımız eserler, dönemi, teknikleri ve süsleme özelliklerini ele alarak detaylı bir şekilde inceleme yapılmış olup ahşap sanatında ki yeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Tarih boyunca insanlar daha rahat yaşamak ve ihtiyaçlarını gidermek suretiyle farklı yöntemlerle malzeme üretmiştir. Yapılan bu ürünler zamanla süs faktörü olarak kullanılmışlardır. Ahşap oyma sanatının tarihsel sürecine baktığımızda daha çok ihtiyaçlardan yola çıkarak üretilen ürünlerin, zamanla süslemenin de önem kazanmasıyla mimaride, ev eşyalarında ve çeşitli kullanım eşyalarında gelişme göstererek bugüne kadar gelmiştir. Bazı ürünler eski eserlerin özelliklerini hala taşıırken bazıları ise pek çok değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Taşınabilir kültür varlıkları içinde değerlendirdiğimiz kapı kanatları, farklı şehirlerden dükkâna getirilmişlerdir. Bazı kapıların satın alındığı şehirler bilinse de ustalarına, tarihlerine ve yapım yerlerine ait hiçbir bilgi maalesef bulunmamaktadır. Bu konuda tezler ve araştırmalar incelenip süsleme ve tekniklerine göre tarihlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda 18 eserin 18. yüzyılların sonlarından itibaren 19 ve 20. Yüzyıl boyunca yapıldığı tahmin edilmektedir. İncelenen 18 adet eserde farklı tekniklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Çakma, yüzey oyma, kazıma, Edirnekârî(boyama), yapıştırma, dövme tekniklerinin bazılarının bir arada bazı eserlerde ise tek teknik olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu tekniklerin içinde kullanılan çakma tekniği bütün eserlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan malzeme en çok ahşap olup bunun yanında metal ve kumaş gibi malzemelerinde kullanıldığı görülmektedir. Eserlerde kullanılan süsleme motifleri bitkisel, geometrik, figürlü ve nesnel motiflerdir. Kapı kanatlarında rumi,

palmet, vazodan çıkan natüralist bitkiler, “C” kıvrımları, iri dal ve yapraklar da görülmektedir. 18 adet eser içerisinde 14 tanesi tek kanatlı, dört tanesi ise çift kanatlı kapıdır. Eserlerde çok fazla tahribat söz konusu değildir ancak bazı eserlerde çakma yerlerinde çatlama, boyalı eserlerde boya atımları mevcuttur ve anahtarları kaybolmuştur.

Araştırmamızın metin kısmı Giriş, Ahşap Sanatı, Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Ahşap Kapı Kanatları, Değerlendirme ve Sonuç olmak üzere toplamda beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde “Giriş” ana başlığı altında “Konun Tanımı Amacı ve Sınırları”, “Yöntem”, “Yararlanılan Kaynaklar”, “Kapının Gelişimi” ve “Kapının bölümleri” alt başlıklarına yer verilmiştir. İkinci bölüm de “Ahşap Sanatı” başlığı altında Ahşap Sanatının tarihçesi, gelişimi, teknikleri, Üçüncü bölümde ise Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Ahşap Kapı Kanatları başlığı altında tez çalışmamız kapsamında incelemiş olduğumuz 18 eser ayrıntılı olarak ele alınıp fotoğraflar ve çizimlerle desteklenmiştir. Yapım tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmayan eserler stil kritiği yapılarak tarihlendirilmiştir. Çalışmamızda yer alan eserler tarihlerine göre sınırlandırılmıştır. Seminer çalışmamızın dördüncü bölümü olan Değerlendirme başlığı altında malzeme, teknik, form, süsleme ele alınmıştır. Son bölümde ise Sonuç başlığı altında incelemiş olduğumuz 18 eserin ahşap sanatında kullanılan tekniklerin, formların ve süsleme özellikleri esas alınarak önemi vurgulanmıştır. Metnimizin son kısmında Bibliyografya, Fotoğraf Listesi, Çizimler Listesi Çizimler ve Değerlendirme Tabloları bulunmaktadır.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Havva ZIVLAK		
	Student Number	18811801020		
	Department	Art History		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	x	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA		
Title of the Thesis/Dissertation	Wooden Door Wings Connected to Traditional House Architecture Found in Beysehir Time Travel Shop			

ABSTRACT

In our thesis study titled “Wooden Door Wings Connected to House Architecture Found in Beysehir Time Travel Shop”, firstly, the history of wood art and the techniques used were included. The works we analyzed were examined in terms of their periods, techniques, and ornamentation properties, and their places in wood art were tried to be emphasized.

Throughout history, human beings have produced works with different methods in order to live comfortably and meet their needs. These works produced have been used as an ornamentation factor over time. When we look at the historical process of wood engraving art, the works mostly produced based on needs have developed in architecture, home items, and various belongings in parallel with ornamentation gaining importance and have reached present times. While some products still carry the properties of the ancient works, some have reached today by undergoing many changes.

The door wings that we considered as movable cultural heritage have been brought to the shop from different cities. Although some of the cities from which the doors were bought are known, there is unfortunately no information about the craftsmen who made them and their date and place of production. Theses and research on this topic were reviewed, and an attempt was made to date these works according to their ornamentation and techniques. In this context, it is estimated that 18 works were produced starting from the late 18th century throughout the 19th and 20th centuries. It was determined that different techniques were used in the 18 works that were analyzed.

The techniques such as nailing, surface engraving, scraping, Edirnekari (painting), gluing, and beating were used in combination or as the single technique in some works. It was determined that the nailing techniques was used in all works. It was seen that the material used was mostly wood, and materials such as metal and cloth were also used. Ornamentation motifs used in the works were motifs with plant, geometrical figures and objects. Rumi patterns, palmette, naturalist plants placed in vases, “C” curves, and large branches and leaves are seen on the door wings. Out of the 18 works, 14 have one wing, and four have double wings. There is not much damage on the works, but in some works, there are nailing cracks and paint removal in painted works, and the keys were lost.

Our study consisted of five parts as Introduction, Wood Art, Wooden Door Wings in Beysehir Time Travel Shop, Evaluation, and Conclusion. In the first part of our study, under the main heading of “Introduction”, there are the sub-headings of “The Definition, Purpose, and Limitations of the Subject”, “Method”, and “Sources Used.” In the second part of the study, under the main heading of “Wood Art”, there are the subheadings of the history, development, and the techniques of wood art, and the development of the door. In the third part of our study, which was named as “Wooden Door Wings in Beysehir Time Travel Shop”, the 18 works that we examined within the scope of the study were discussed in detail and presented with photos and drawings. The works about which there was no information regarding the date of production were dated by performing style critique. The works included in the study were classified according to their date of production. Under the heading of “Evaluation”, which constituted the fourth part of the study, materials, techniques, forms, and ornamentation were discussed. In the final part, which was the “Conclusion” part of the study, the techniques, forms, and ornamentation properties used in the wood art of the 18 works we examined were analyzed, and their importance was emphasized. In the last part of the study, Bibliography, Photos List, Drawings List, Drawings, and Evaluation Tables were included.

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze ahşap eserler en büyük sanat eserimiz olmuştur. Ahşabın doğada çokça bulunması ve dayanıklı olduğu için günlük kullanım araçlarından mimari elamanlara kadar birçok alanda tercih edilen bir malzeme olmuştur. Sanat değeri taşıyan ahşap eserler, Anadolu’da Selçuklu dönemi ile başlayıp gelişerek özgün örnekler vermiştir. Beylikler döneminde ise Selçuklular döneminin devamı niteliğinde gelişerek belirli bir seviyeye ulaşmıştır. Osmanlı döneminde ise Selçuklu ve Beyliklerin döneminde kullanılan teknikler kullanılmış ve yeni teknikler kullanılarak ahşap sanatı zirveye taşınmıştır. Ahşap malzemeli eserlerin başında gelen kapı kanatları mahremiyeti temsil etmesinden dolayı her toplumun kullandığı ana yapı malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gereksinimden meydana gelen işlevi yüksek olan kapılar o dönemin kültür ve sanatının birleşimiyle eser olma özelliği kazanmıştır. El işçiliği ile harmanlanıp gelişen kapıların ana malzemesi ahşap, taş ve mermer olmuştur. Ahşap sanatının birçok tekniğini üzerinde kolay bir şekilde uygulanabilmesinden dolayı çok çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde özgün eserler yerini birbirine benzeyen aynı tip ürünlere bırakmıştır. Kültürel değerlerimizi, eserlerimizi unutmamak için kültürel mirasımıza sahip çıkmak gerekmektedir. Bu sebeple çalışmamızda Beyşehir Zamana Yolculuk isimli dükkânda bulunan ahşap kapı kanatlarını incelemek ve bu alandaki çalışmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın konusunu belirleyen gerçekleşmesinde, değerli bilgilerini ve zamanını benimle paylaşarak, çalışmamı yönlendiren güler yüzü ve samimiyetiyle bana her zaman destek olan kıymetli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA’ ya teşekkürü bir borç bilir ve şükranlarımı sunarım. Araştırmada yer alan her bir kapının çizimlerini yapan M. Gökhan Önder’e teşekkür ederim. Çalışmam boyunca yardımlarını gördüğüm dostlarım Aslıhan Arslan, Harika Tutku Çavdar ve Tuba Gürbüz’ e çok teşekkür ederim. Bu süreçte her türlü desteği veren eşim ve aileme sonsuz teşekkürler.

Havva ZIVLAK
Konya, 2021

ÖZET

“Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Geleneksel Konut Mimarisine Bağlı Ahşap Kapı Kanatları” adlı tez çalışmamızda öncelikle ahşap sanatının tarihçesi ve kullanılan tekniklere yer verilmiştir. İnceleme yaptığımız eserler, dönemi, teknikleri ve süsleme özelliklerini ele alarak detaylı bir şekilde inceleme yapılmış olup ahşap sanatında ki yeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Tarih boyunca insanlar daha rahat yaşamak ve ihtiyaçlarını gidermek suretiyle farklı yöntemlerle malzeme üretmiştir. Yapılan bu ürünler zamanla süs faktörü olarak kullanılmışlardır. Ahşap oyma sanatının tarihsel sürecine baktığımızda daha çok ihtiyaçlardan yola çıkarak üretilen ürünlerin, zamanla süslemenin de önem kazanmasıyla mimaride, ev eşyalarında ve çeşitli kullanım eşyalarında gelişme göstererek bugüne kadar gelmiştir. Bazı ürünler eski eserlerin özelliklerini hala taşıırken bazıları ise pek çok değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Taşınabilir kültür varlıkları içinde değerlendirdiğimiz kapı kanatları, farklı şehirlerden dükkâna getirilmişlerdir. Bazı kapıların satın alındığı şehirler bilinse de ustalarına, tarihlerine ve yapım yerlerine ait hiçbir bilgi maalesef bulunmamaktadır. Bu konuda tezler ve araştırmalar incelenip süsleme ve tekniklerine göre tarihlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda 18 eserin 18. yüzyılların sonlarından itibaren 19 ve 20. Yüzyıl boyunca yapıldığı tahmin edilmektedir. İncelenen 18 adet eserde farklı tekniklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Çakma, yüzey oyma, kazıma, Edirnekârî(boyama), yapıştırma, dövme tekniklerinin bazılarının bir arada bazı eserlerde ise tek teknik olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu tekniklerin içinde kullanılan çakma tekniği bütün eserlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan malzeme en çok ahşap olup bunun yanında metal ve kumaş gibi malzemelerinde kullanıldığı görülmektedir. Eserlerde kullanılan süsleme motifleri bitkisel, geometrik, figürlü ve nesnel motiflerdir. Kapı kanatlarında rumi, palmet, vazodan çıkan natüralist bitkiler, “C” kıvrımları, iri dal ve yapraklar da görülmektedir. 18 adet eser içerisinde 14 tanesi tek kanatlı, dört tanesi ise çift kanatlı kapıdır. Eserlerde çok fazla tahribat söz konusu değildir ancak bazı eserlerde çakma yerlerinde çatlama, boyalı eserlerde boya atımları mevcuttur ve anahtarları kaybolmuştur.

Araştırmamızın metin kısmı Giriş, Ahşap Sanatı, Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Geleneksel Konut Mimarisine Dayalı Ahşap Kapı Kanatları, Değerlendirme ve Sonuç olmak üzere toplamda beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde “Giriş” ana başlığı altında “Konun Tanımı Amacı ve Sınırları”, “Yöntem”, “Yararlanılan Kaynaklar”,

“Kapının Gelişimi” ve “Kapının bölümleri” alt başlıklarına yer verilmiştir. İkinci bölüm de “Ahşap Sanatı” başlığı altında Ahşap Sanatının tarihçesi, gelişimi, teknikleri, Üçüncü bölümde ise Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Ahşap Kapı Kanatları başlığı altında tez çalışmamız kapsamında incelemiş olduğumuz 18 eser ayrıntılı olarak ele alınıp fotoğraflar ve çizimlerle desteklenmiştir. Yapım tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmayan eserler stil kritiği yapılarak tarihlendirilmiştir. Çalışmamızda yer alan eserler tarihlerine göre sınırlandırılmıştır. Seminer çalışmamızın dördüncü bölümü olan Değerlendirme başlığı altında malzeme, teknik, form, süsleme ele alınmıştır. Son bölümde ise Sonuç başlığı altında incelemiş olduğumuz 18 eserin ahşap sanatında kullanılan tekniklerin, formların ve süsleme özellikleri esas alınarak önemi vurgulanmıştır. Metnimizin son kısmında Bibliyografya, Fotoğraf Listesi, Çizimler Listesi Çizimler ve Değerlendirme Tabloları bulunmaktadır.

ABSTRACT

In our thesis study titled “Wooden Door Wings Connected to House Architecture Found in Beysehir Time Travel Shop”, firstly, the history of wood art and the techniques used were included. The works we analyzed were examined in terms of their periods, techniques, and ornamentation properties, and their places in wood art were tried to be emphasized.

Throughout history, human beings have produced works with different methods in order to live comfortably and meet their needs. These works produced have been used as an ornamentation factor over time. When we look at the historical process of wood engraving art, the works mostly produced based on needs have developed in architecture, home items, and various belongings in parallel with ornamentation gaining importance and have reached present times. While some products still carry the properties of the ancient works, some have reached today by undergoing many changes.

The door wings that we considered as movable cultural heritage have been brought to the shop from different cities. Although some of the cities from which the doors were bought are known, there is unfortunately no information about the craftsmen who made them and their date and place of production. Theses and research on this topic were reviewed, and an attempt was made to date these works according to their ornamentation and techniques. In this context, it is estimated that 18 works were produced starting from the late 18th century throughout the 19th and 20th centuries. It was determined that different techniques were used in the 18 works that were analyzed. The techniques such as nailing, surface engraving, scraping, Edirnekari (painting), gluing, and beating were used in combination or as the single technique in some works. It was determined that the nailing techniques was used in all works. It was seen that the material used was mostly wood, and materials such as metal and cloth were also used. Ornamentation motifs used in the works were motifs with plant, geometrical figures and objects. Rumi patterns, palmette, naturalist plants placed in vases, “C” curves, and large branches and leaves are seen on the door wings. Out of the 18 works, 14 have one wing, and four have double wings. There is not much damage on the works, but in some works, there are nailing cracks and paint removal in painted works, and the keys were lost.

Our study consisted of five parts as Introduction, Wood Art, and Wooden Door Wings in Beysehir Time Travel Shop, Evaluation, and Conclusion. In the first part of our study, under the main heading of “Introduction”, there are the sub-headings of “The Definition, Purpose, and Limitations of the Subject”, “Method”, and “Sources Used.” In the second part of the study, under the main heading of “Wood Art”, there are the subheadings of the history, development, and the techniques of wood art, and the development of the door. In the third part of our study, which was named as “Wooden Door Wings in Beysehir Time Travel Shop”, the 18 works that we examined within the scope of the study were discussed in detail and presented with photos and drawings. The works about which there was no information regarding the date of production were dated by performing style critique. The works included in the study were classified according to their date of production. Under the heading of “Evaluation”, which constituted the fourth part of the study, materials, techniques, forms, and ornamentation were discussed. In the final part, which was the “Conclusion” part of the study, the techniques, forms, and ornamentation properties used in the wood art of the 18 works we examined were analyzed, and their importance was emphasized. In the last part of the study, Bibliography, Photos List, Drawings List, Drawings, and Evaluation Tables were included.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	x
1.GİRİŞ	11
1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Amacı.....	11
1.2. Çalışma Yöntemi	12
1.3.Yararlanılan Kaynaklar	13
1.4. Kapının Tanımı ve Gelişimi	15
1.5. Kapının Bölümleri	17
2. AHŞAP SANATI	19
2.1. Ahşap Sanatı	19
2.2. Ahşap Sanatında Kullanılan Teknikler	22
2.2.1. Çakma Tekniği:	22
2.2.2. Kündekâri Tekniği:	22
2.2.2.1. Hakiki Kündekâri Tekniği:	23
2.2.2.2. Taklit Kündekâri:	23
2.2.3. Oyma Tekniği (Kabartma):	23
2.2.3.1. Düz Satırlı Derin Oyma Tekniği:	24
2.2.3.2. Yuvarlak Satırlı Derin Oyma Tekniği:	24
2.2.2.3. Eğri Kesim Tekniği.....	24
2.2.4. Kafes Tekniği:	24
2.2.4.1. Çıtalarla Yapılan Kafes Tekniği:	24
2.2.4.2. Kafes Oyma (Ajur) Tekniği:	24
2.2.4.3. Ajur Yapıştırma Tekniği:	24

2.2.5. Kazıma Tekniği:.....	25
2.2.6. Kakma Tekniği:.....	25
2.2.7. Ahşap Üzeri Boyama Tekniği (Edirnekârî):	25
3. BEYŞEHİR ZAMANA YOLCULUK DÜKKÂNINDA BULUNAN GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNE BAĞLI AHŞAP KAPI KANATLARI (KATOLOG).....	26
4. DEĞERLENDİRME	98
4.1. Malzeme.....	98
4.2. Teknik	99
4.2.1. Oyma Tekniği.....	99
4.2.2. Çakma Tekniği	100
4.2.3. Taklit Kündekari Tekniği	100
4.2.4. Kazıma Tekniği	101
4.2.5. Edirnekârî Tekniği	101
4.2.6. Dövme Tekniği.....	102
4.2.7. Ajur Tekniği	102
4.3. Kapının Bölümleri	102
4.4. Form.....	103
4.5. Süsleme.....	104
4.5.1. Geometrik Süsleme	104
4.5.2. Bitkisel Süsleme.....	105
4.5.3. Figürlü Süsleme	106
4.5.4. Nesneli Süsleme	107
5. SONUÇ	108
BİBLİYOGRAFYA	110
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	114

ÇİZİM LİSTESİ.....	115
DEĞERLENDİRME TABLOSU.....	116

KISALTMALAR

a.g.e., : Adı Geçen Eser
a.g.m., : Adı Geçen Makale
a.g.md., : Adı Geçen Madde
a.g.t., : Adı Geçen Tez
cm: Santimetre
s. : Sayfa
No: Numara
vb. : Ve benzeri

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Amacı

Sanat eseri yapıldığı dönemin özelliklerini, kültürünü anlamaya yardımcı olan en önemli unsurdur. Ahşap sanatı da yapıldığı her dönemde daha fazla gelişip güzelleşerek günümüze kadar gelmiştir. Ahşap malzemenin doğada çokça bulunması ve üzerinde kolay çalışılması nedeniyle pek çok çeşitli eserlerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri de kapı kanatlarıdır. Kapı; bir mekânın giriş ve çıkışını belirleyen ve açılıp kapanma özelliği olan duvar ve ya bölme boşluğu olarak bilinen yapı unsurudur¹. Kapılar yapıların buldukları bölgenin iklimine, ekonomik durumlarına ve kültürel özelliklerine göre çeşitlenmiştir. Kapı, kasa ve kanat bölümlerinden oluşmaktadır. Kanatlar kullanılan yerin işlevine ya da büyüklüğüne göre tek ve çift kanatlı olarak yapılmaktadır. Mahremiyet düşüncesi taşıyan kapılarda iki adet tokmak bulunması, kapıyı çalanın kadın veya erkek olduğunu öğrenmek içindir. Kapı, mimari anlamları dışında sosyal, kültürel, siyasi ve dini gibi birçok farklı anlamlarda kullanılmıştır.

Çalışmamızın konusu Konya'nın Beyşehir ilçesinde bulunan "Zamana Yolculuk" isimli dükkânında bulunan geleneksel konut mimarisine bağlı ahşap kapı kanatlarıdır. İki katlı ve oldukça büyük olan dükkân Mustafa Erdoğan, Mehmet Erdoğan ve Ahmet Erdoğan isimli üç erkek kardeşe aittir. Dükkân sahipleri önceleri küçük bir hurdalık dükkânına sahip olduklarını, zamanla eserlerin çeşitliliğinin arttığını belirtmişlerdir². İçinde farklı türden birçok sanat eserinin satışa sunulduğu bu dükkânda ahşap kapılar, tavan göbekleri, çeyiz sandıkları, taht, mutfak dolapları, saatler, kandiller, cam, toprak, madeni ve seramik malzemedan yapılmış sanat eseriyle karşılaşmak mümkündür. Taşınabilir kültür varlıkları statüsünde olan eserlerden ahşap kapı kanatlarını araştırma konusu olarak belirledik. Tarih, teknik, form ve süsleme şekillerine göre detaylı bir şekilde inceleyip fotoğraf ve çizimlerle tezimize dâhil ettik.

Bu konuyu seçmemizin en önemli amacı, "Zamana Yolculuk" dükkânında bulunan sanat değeri taşıyan kapı kanatlarının ahşap sanatında ki yerini ve dönem özelliklerini belirlemektir. Ayrıca üzerinde daha önce bir çalışma yapılmayan bu eserlerin unutulmaya yüz tutan geleneksel biçimler ile beraber çağdaş tasarımcılara ilham vermesini sağlamak ve geçmişi yaşatmaya çalışmak önemli hedeflerimizdendir.

Konumuz kapsamında incelenen "Zamana Yolculuk" dükkânında yer alan kapı kanatları incelenerek, malzeme, teknik ve kompozisyon bakımından benzer ve çok yıpranmış

¹ Doğan Hasol, **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, İstanbul, YEM Yayınları, 2012, s.237.

² Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi iş yerinde yapılan mülakattan.

örnekler kapsam dışında bırakılmıştır. Bu sayede çalışmamıza 18 adet kapı kanadı dâhil olmuştur. Ülkemizin çeşitli yerlerinden getirilen kapı kanatlarının yapım tarihleri ve usta bilgileri yoktur. Eserlerin yapım tarihi ile ilgili kesin bilgiler bulunmamakta olup yayınlarda karşılaşılan kapı kanatlarıyla karşılaştırılarak ve eserlerde kullanılan motif ve tekniklerine göre tarihlendirilmeler yapılmıştır. Bu kapsamda incelenen eserlerin 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın ilk çeyreği tarihleri arasında geç dönemde yapıldıkları düşünülmektedir. Araştırılan kaynaklarda benzeyen kapı kanatlarının ölçü ve formlarına bakılarak incelenen eserlerin 12 adet konutlara ait oda ve altı adedinin dış kapı olduğu tespit edilmiştir. Ölçüsü alınan, fotoğrafları çekilen her eseri detaylı bir şekilde uygulanan teknikler, malzemeler, süsleme kompozisyonu bakımından detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

1.2. Çalışma Yöntemi

Çalışmamıza geniş bir literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Konumuzla ilgili olarak elde ettiğimiz yüksek lisans ve doktora tezleri, kitaplar, makaleler ve ansiklopedi maddeleri incelenmiş ve bir nüshaları alınmıştır. Araştırmamız kapsamında genellikle ahşap sanatı, tarihçesi, teknikleri, konut mimarisi ve sivil mimarinin içinde bulunduğu kaynaklar taranıp incelenmiştir.

Kaynak çalışmasından sonra saha çalışmasına geçilmiştir. Öncelikle Konya'nın Beyşehir ilçesinde bulunan zamana yolculuk dükkânının sahibiyle görüşülüp gerekli izinler alınarak dükkânda ki eserler hakkında nerden geldiği, hangi dönemde yapıldığına dair bilgiler alınmıştır. Ardından her bir eserin ölçüsü alınıp fotoğrafı çekilmiştir.

Son olarak metin kısmı ana hat planına uygun bilgilerle yazılmış olup, dipnotlar, fotoğraflarla ve çizimlerle desteklenmiştir. Çalışmada eserlerin ölçüleri en X boy şeklinde verilmiştir. Eserler katalog bölümünde kronolojik olarak sıralanmıştır. Eserlerin her birinin ayrıntılı çizimleri yapılmıştır³. Değerlendirme bölümündeki bilgilerin toplu bir dökümü olan tablo eklenmiştir.

Metin kısmı Giriş, Ahşap Sanatı, Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Ahşap Kapı Kanatları, Değerlendirme ve Sonuç olmak üzere toplamda 5 ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde "Giriş" ana başlığı altında "Konun Tanımı Amacı ve Sınırları", "Yöntem" , "Yararlanılan Kaynaklar", "Kapının Gelişimi ve Kapının Bölümleri" alt başlıklarına yer verilmiştir. İkinci bölüm de "Ahşap Sanatı" başlığı altında

³ Çizimleri yapan Mehmet Gökhan Önder' e teşekkür ederim.

“Ahşap Sanatının Tarihçesi ve Teknikler”, Üçüncü bölümde ise “Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Ahşap Kapı Kanatları” başlığı altında incelemiş olduğumuz 18 eser ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Yapım tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmayan eserler stil kritiği yapılarak tarihlendirilip, kronolojik sıraya göre ayrılmıştır.

Dördüncü bölüm olan “Değerlendirme” başlığı altında “Malzeme”, “Teknik”, “Form”, “Süsleme” ele alınmıştır. Son bölümde ise “Sonuç” başlığı altında çalışmamızda incelemiş olduğumuz 18 adet ahşap kapının ahşap sanatında kullanılan teknik, form ve süsleme özellikleri esas alınarak sanat tarihindeki önemi vurgulanmış ve bilimsel açıdan değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Metinde fotoğraf ve çizimler her bir kataloğun arkasına yerleştirilmiş son kısımda ise bibliyografya, fotoğraf listesi ve çizimler listesi yer almıştır. Bibliyografya’ da kullanılan kaynaklar, yazarların soyadlarının alfabetik sırasına göre yazılıp dipnotlar klasik sisteme göre verilmiş ve tekrar edilen kaynaklarda kısaltmalar yapılmıştır.

1.3.Yararlanılan Kaynaklar

Araştırmamızla ilgili ulaşılabildiğimiz kaynaklar ahşap sanatı açısından bizlere önemli bilgiler sunmaktadır. Konumuz kapsamında faydalandığımız ve ulaşılabildiğimiz kaynakların kısaca tanımları yapılacaktır.

Can Kerametli “**Osmanlı devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef Bağ ve Fildişi Kakmalar**”⁴ isimli çalışmasında ahşap sanatında uygulanan tahta oyma, sedef ve fildişi kakmaları çeşitli örnekler vererek anlatmıştır.

Semra Ögel "**Anadolu Ağaç Oymacılığında Mail Kesim**"⁵, isimli çalışmasında ahşap sanatında kullanılan oyma tekniğinden bahsedilip fotoğraflarla örneklendirme yapılmıştır.

Gönül Öney "**Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri**"⁶ isimli çalışmasında kısaca ahşap sanatında kullanılan tekniklerden bahsetmiştir. Fotoğraflarla desteklemiştir.

Yıldız Demiriz “**14. Yüzyılda Ağaç İşleri**”⁷, adlı eserinde ahşap sanatının tarihçesi ve 14.yüzyılda kullanılan teknikleri ve yapılan eserleri fotoğraflarla anlatmıştır.

⁴ Can Kerametli, “Osmanlı devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef Bağ ve Fildişi Kakmalar”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı:4, s.5-13, Ankara 1962.

⁵ Semra Ögel, "Anadolu Ağaç Oymacılığında Mail Kesim", **Sanat Tarihi Yıllığı**, Cilt:1, İstanbul, 1965, s. 110.

⁶ Gönül Öney, "Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, Cilt:3, İstanbul, 1970, s.143.

⁷ Yıldız Demiriz “14. Yüzyılda Ağaç İşleri”, **Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları** İstanbul,1977, s. 61-71.

Selçuk Mülayim " **Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler**"⁸ isimli çalışmasında geometrik süsleme motiflerinden bahsetmiştir. Fotoğraflarla desteklemiştir.

Gönül Öney " **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**"⁹, adlı eserinde mimari de kullanılan süsleme özellikleri detaylı bir şekilde anlatılmış olup örneklerle desteklenmiştir.

Ayla Ersoy " **15. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği**"¹⁰ isimli kitabında ahşap sanatının tarihçesinden bahsedip 15.yy. da kullanılan ahşap sanatının teknikleri örneklerle açıklanmıştır.

Hasan Özönder " **Selçuklu, Beylik ve Osmanlı Dönemlerinde Konya'da Sanat Hayatı**"¹¹ adlı makalede Konya'daki geleneksel el sanatları ve süsleme sanatları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Konuyla ilgili birçok çalışma yapan Rüstem Bozer, " **Orta çağ Anadolu Türk Ahşap Sanatında Kündekâri Tekniği**"¹² isimli çalışmasında ahşap sanatında sıklıkla kullanılan kündekâri tekniğinden bahsetmiş olup konuyu fotoğraflarla ele almıştır. " **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**"¹³ adlı doktora tezinde ahşabın tarihçesi ve tekniklerinden detaylı bir şekilde bahsetmiştir. Katalog bölümünde ise Anadolu' da bulunan 15. yüzyıl tarihli cami, mescit, türbe kapılarını detaylı bir şekilde tekniklerine ve süslemelerine göre anlatmıştır. " **Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı, Ahşap Sanatı**"¹⁴, adlı çalışmasında ahşap sanatının tarihçesi ve teknikleri detaylı bir şekilde anlatılıp örneklerle desteklenmiştir.

Oktay Aslanapa, " **Türk Sanatı**"¹⁵ adlı çalışmasında Türk sanatının gelişimini, İslam sanatındaki yerini dönemlerine göre ele alıp, oyma, çini, maden, minyatür vb. gibi sanatları örnekler vererek detaylı biçimde anlatmıştır.

⁸ Selçuk Mülayim, **Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, 1982.

⁹ Öney Gönül, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, İş Bankası, Ankara,1992

¹⁰ Ayla Ersoy, **15. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği**, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul,1993, s.1-75.

¹¹ Hasan Özönder, **Selçuklu, Beylik ve Osmanlı Dönemlerinde Konya'da Sanat Hayatı**, Dünden Bugüne Konya'nın Kültür Birikimi ve Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1999, s.157-202.

¹² Rüstem Bozer, "Orta çağ Anadolu Türk Ahşap Sanatında Künde kari Tekniği", **Türkler**, Cilt: 7, 2002, s. 911-916.

¹³ Rüstem Bozer, **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 1992.

¹⁴ Rüstem Bozer, "Ahşap Sanatı", **Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı**, (Editörler: Ali Uzay Peker - Kenan Bilici)cilt 2, s.533-542.

¹⁵ Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, İstanbul, 1990, s.306.

H. Örcün Barışta'nın “**Türk El Sanatları**”¹⁶, adlı eserinde ağaç işleri başlığı altında ahşap sanatının tekniklerini, kullanım alanlarını ve dönemsel değişimlerini örnekler ile açıklamıştır. “**Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları**”¹⁷, adlı çalışmasında ise oymacılık, sedefçilik, sandıkçılık gibi teknikleri başlıklar altında dönemlerine göre anlatarak örneklerle desteklemiştir.

Son zamanlarda yapılan “**Konya Tantavi Kültür ve Sanat Merkezinde Sergilenen İki Ahşap Kapının Analizi**”¹⁸ başlıklı çalışmada ise Hacer Kara, tarihi bilinmeyen iki ahşap kapıyı farklı türden eserle kıyaslayarak incelemiştir.

Araştırma sırasında yararlandığımız bu anlatılan çalışmalar dışında ahşap eserler, maden eserler tanımlama ve bilgilere, çeşitli kitaplardan, dergilerden, kısa tanıtım yazılarından ve internet sayfalarından ulaşılmıştır.

1.4. Kapının Tanımı ve Gelişimi

“Mimaride çevresi kapalı bir mekân veya alana geçişi oluşturan açıklığa kapı, bu açıklığı kapamak için kullanılan ahşap parçalara kapı kanadı denilmektedir”¹⁹. Tarih öncesi çağlarda mağara yahut ağaç kabuklarının giriş kısımlarını hayvan derileri ile kapatmasıyla zaman içinde yeni emniyet önlemleri ile farklı giriş metotları denenmiştir²⁰. “Çatalhöyük”te yapılan araştırmalar sonucu kapıların bulunmadığı alanlara çatı deliklerinden girildiği saptanmıştır²¹. Daha sonraki uygarlıklarda ise güvenlik ve mahremiyet duygusu ile beraber kapılar geliştirilerek farklı formlarda ortaya çıkmıştır. Kapı, Türk mimarisinin en mühim unsurlarından biridir. “Kapı ev terimi içerisinde girişin kültürel önemini vurgulayan, yapının tamamlayıcı bir unsurudur”²². Kapı, sokak ve caddenin bittiği ve müstakil alanın başlangıç bölümüdür²³. Büyük mimari yapılarda girişin bulunmuş olduğu yer vurgulanmak için, kapı açıklığında bir kemer ve etrafını çevreleyen silmeler kullanılır. Bu ara sıra tüm cepheyi kapsar,

¹⁶ H. Örcün Barışta, **Türk El Sanatları**, Ankara, 1998.

¹⁷ H. Örcün Barışta, **Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları**, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2005, s.256.

¹⁸ Hacer Kara, **Konya Tantavi Kültür ve Sanat Merkezinde Sergilenen İki Ahşap Kapının Analizi**, G. Güney (Ed.), 2. International Culture, Art And Literature Congress Proceedings Book içinde, 2021, s.256-279.

¹⁹ Yaşar Çoruhlu, “Kapı”, **İslam Ansiklopedisi**, c.24, (İstanbul TDV Yayınları, 2001), 341.

²⁰ Deniz Demirarslan, “Geçmişten Geleceğe Doğru Geçiş: Kapılar”, **Journal of Social and Humanities Sciences Research**, Sayı 7, 2020, s.1219-1243.

²¹ Deniz Demirarslan, **Tasarım Tarihi Tarih Öncesi Dönem ve Antik Çağ Uygarlıklarında Mekân ve Mobilya Tasarımı**, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, 2011, s. 15.

²² Doğan Kuban, **Türk Hayatlı Evi**, MTR Yayın, İstanbul 1995, s.20

²³ Ahmet Çaycı, **İslam Mimarisinde Anlam ve Sembol**, Palet Yayınları, Konya, 2017, s.123.

bazen de girişin sağlandığı merkez kısmını niteler. Girişin özellikle belirtilmesi taç kapı şeklinin gelişmesinde büyük rol oynamıştır²⁴.

Kapı, yalnız giriş ögesi olan basit kapılar ve ana binalarda cephelerin en süslü, büyük ve gösterişli olan taç kapılar olarak ikiye ayrılmaktadır. Genellikle tek kanatlı olan basit ve sivil mimaride tercih edilmiştir. Taç kapılar diye tanımlanan görkemli kapılar çift kanatlı halde yapılabilmekte, cami, mescit, saray, kervansaray gibi yerlerde mimariyi süsleyen unsur olmuştur. Çift kanatlı kapılar genellikle simetriklerdir. “Hükümdarların taktığı taçlar sembolik anlamda yüceliği ve en yüksek evreyi göstermekte olurken, taç kapıda mimariye egemen, yükseklik ve süslemesiyle mimariyi dışarıya yayan bir öge niteliğindedir”²⁵. Kapılarda ahşap malzeme oldukça çok tercih edilen malzeme olmuştur. Aynı yapıda, farklı toplumsal sınıfa ilişkin farklı girişler, kapılar ve taç kapılar yapılabilir. Bu kapılar, bazen girilen mekânın işlevini, zaman zamanda toplumsal yapısını gösterir. Türk mimarisinde günümüze kadar gelen en eski taç kapı Karahanlı dönemine ait Arap Ata türbesinin kapısıdır (977-978)²⁶.

Kapı kanatlarının süslemesindeki en önemli etken şemasıdır. Şemalar, sanatçıların yapmak istediği süslemeye bakılarak şekillenmiş veya bu süslemeye uygun olan şemalar kullanılmıştır. Rüstem Bozer, “ahşap kapıları kemer, pano (bölüm) ve madalyonları (şemseleri) dikkate alarak sınıflandırmıştır”²⁷. Klasik dönemde özgün ve zengin bir şekilde çeşitli şemalar ve süslemelerle ortaya çıkmıştır. Süslemenin en yaygın olarak kullanıldığı yerler kanatlar, halka ve tokmaklardır. Kanadın halka ve tokmakları genellikle pirinç, demir malzemeden yapılmış olup dövme ve döküm tekniği kullanılmıştır. Stilize bitki motifleri ve geometrik süslemelerle bezenmiştir.

“Arapça ’da “bâb” olarak adlandırılan ve Osmanlıca ’da “bâb” olarak kullanılacak olan kapının anlamı sadece mimari eleman olarak değil, resmi kurum anlamında da kullanılmıştır”²⁸. Bâb-ı Âli, Osmanlı Devleti devrinde sadrazam sarayına verilen addır. Türk İslâm devletlerinde kapı sözcüğü genel olarak devlet için kullanılan bir tabir olmuş ve bugün devlet kapısında çalışmak "kamu hizmetinde olmak" anlamındadır. Osmanlı Devletinde “paşa kapısı” ifadesi "sadrızamın görev yapmış olduğu devlet dairesi" anlamında kullanılmıştır²⁹.

²⁴ Çoruhlu, **a.g.e.**, 341.

²⁵ Ahmet Çaycı, **a.g.e.**, s.128.

²⁶ Çoruhlu, **a.g.m.**, s. 341.

²⁷ Bozer, **a.g.t.**, s. 283.

²⁸ Çoruhlu, **a.g.m.**, s. 341.

²⁹ Mehmet İpşirli, “Kapı Halkı” **İslam Ansiklopedisi**, c.24, İstanbul TDV Yayınları, 2001, 341.

“Kapı kapı dolaşmak”, “kapıdan kovsan bacadan girer”, “kapısını aşındırmak”, “kapıya dayanmak” gibi pek çok atasözü de Türkçe ’de pek çok biçimlerde karşımıza çıkan bir söylemdir³⁰. Kapı Tasavvufta da çokça kullanılan bir görüştür. Tasavvufta “Mârifetullâh” mevkiine ulaşmadan önce geçilmesi “gerekli olan dört kapı” bulunur. Bu kapılar “Şeriat kapısı, tarikat kapısı, marifet kapısı, hakikat” kapısıdır³¹. Tasavvuf öğretisi olarak bu kapılar teker teker geçilerek gerçeğe varılır. Tasavvufun önemli yerlerinden bir tanesi olan dergâh kapı manasını taşımaktadır. Kapı bir alandan diğer bir alana geçiş unsurudur. “İnsan doğunca kapısı açılır, vefat edince kapısı kapanır” sözü de mecaz anlamda kullanılan bir terimdir³². Bunlarla beraber kapının anlamı sadece bulunduğu yer için değil, insanlar için de kullanılan bir kelimedir.

1.5. Kapının Bölümleri

Kapılar, kapı kanadı ve kasadan oluşur. Kapı kanatları da üst ve alt başlık, seren, yatay kayıt, düşey kayıt, kuşak (orta başlık),tabladan (bölüm, pano), halka ve tokmak meydana gelir³³.

Üst Başlık: Kapı kanadının en üstteki yatay kısmına üst başlık denilmektedir. Kapının zeminini oluşturan taşıyıcı bölümlerden biridir³⁴.

Seren: Kapı kanadının dışını oluşturan dikey kuşaktır. Kapının iskeletini oluşturan taşıyıcı bölümlerden biridir³⁵.

Alt Başlık: Kapı kanadının en altında bulunan yatay yere verilen isimdir. Üst başlık ve seren gibi, alt başlık da taşıyıcı bir unsurdur³⁶.

Kuşak: Bölümler arasında bulunan çitalar kuşak olarak isimlendirilir ve bölümleri birbirinden ayırmaktadır³⁷.

Yatay Kayıt: Bölümler arası kuşakların yatay olanıdır. Süsleme unsuru ile yapıldığı için taşıyıcılığı bulunmamaktadır³⁸.

Düşey Kayıt: Bölümler arası çitanın dikey olan kısmıdır.

³⁰ Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul, 1993, 232.

³¹ Çaycı, *a.g.e.*, s.131.

³² Çaycı, *a.g.e.*, s.131.

³³ Doğan Hasol, *a.g.md.*, s.232.

³⁴ Doğan Hasol, *a.g.md.*, s.232.

³⁵ Hasol, *a.g.md.*, s.232.

³⁶ Hanife Nuran Hakyemez, *Çorum Camilerinde Selçuklu Beylikler ve Osmanlı Dönemine Ait Ahşap Minberler, Vaaz Kürsüleri ve Kapılar*, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum, 2019, s. 28.

³⁷ Hanife Nuran Hakyemez, *a.g.t.*, s.27

³⁸ Hakyemez, *a.g.t.*, s.27

Bölüm: Kapı kanadının planını oluşturur. Bir, iki, üç, dört ve çok bölümlü olarak karşımıza çıkar ve süslemelerin uygulandığı kısımdır³⁹

Bini: İki kanatlı kapılarda, kanatların birleşim yerlerindeki açığı kapamak amacıyla kanatların boyu kadar yapılan düşey yönlü elemandır⁴⁰.

Halka ve Tokmak: Kapı tokmaklarının ana işlevi kapıya vurulmak yoluyla ses çıkartmaktır. İki madenin karşılıklı gelerek çıkarttığı ses, gelenin sesini duyurmak için zil yerine kullanılır. Tokmakların diğer bir işlevi çekerek kapıyı kapatmaktır. Bu yönden kapı kolu görevini de yapmaktadırlar. Bu anlamda tokmaklar halkaların daha gelişmiş şekilleridir⁴¹.

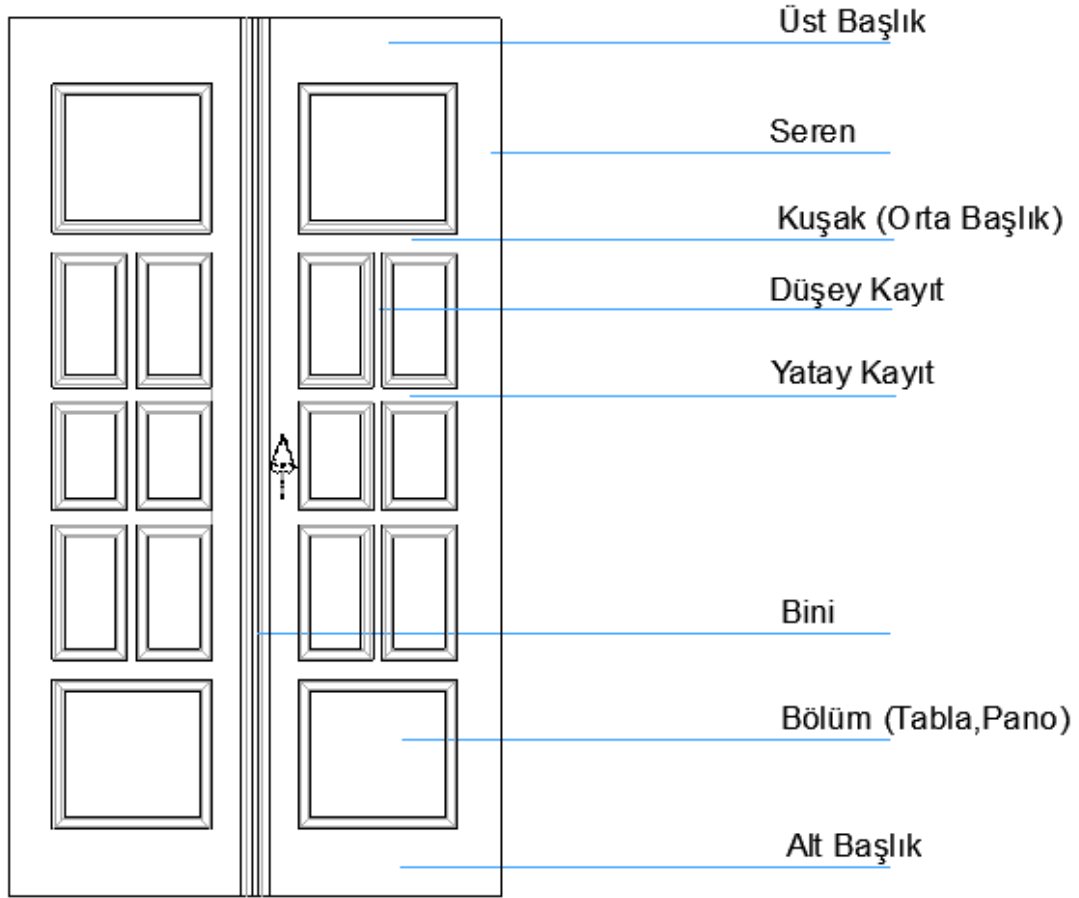
Şık Düşen: Oda kapılarını açmak için kullanılan sistemdir. Genellikle demir malzemeden yapılmıştır⁴².

³⁹ Hanife Nuran Hakyemez, **a.g.t.**, s.28.

⁴⁰ Hakyemez, **a.g.t.**, s.28.

⁴¹ Lütfiye Gökteş Kaya, “Geleneksel Kapı Halka ve Tokmakları: Safranbolu”, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 6, sayı 12, 2010, s. 342.

⁴² Seyit Ahmet Biçer, **Beşehir Tarihi Kent Merkezinde Geleneksel Ev Mimarisi**, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008, s.21.

Çizim No 1: Kapı Bölümleri (Hanife Nuran Hakyemez' den)⁴³

2. AHŞAP SANATI

2.1. Ahşap Sanatı

Ahşap doğada kolay şekilde bulunup ve işlenebilen bir malzeme olduğundan dolayı kullanım yerleri her coğrafyada karşımıza çıkmaktadır⁴⁴. Dönemin sanat eserleri kendi döneminin özelliklerine göre tasarlanarak yapılır. Ahşap sanatı da her dönemde daha da gelişerek bu güne gelmiş ve yapıldığı dönemin süsleme kompozisyonlarını ve kültürünü yansıtmıştır.

Kelimenin kökeni, “Arapça haşebin (ağaç, kereste) çoğulu olan ahşap, herhangi bir üretimde kullanılmak için ağaçtan kesilmiş yapı malzemesi kereste anlamındadır”⁴⁵. Ağacın

⁴³ Hakyemez, **a.g.t.**, s. 28.

⁴⁴ Cemile Yıldırım Altun, “Ahşap Eserlerin Kullanım Alanlarının Sınıflandırılması”, **Akademik Sanat**, 2020, s.4.

⁴⁵ Erdem Yücel, “Ahşap”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 2,1989, s.181-183.

günlük yaşamda kullanılmaya başlaması sanat tarihi, mimarlık, el sanatlarında ahşap işçiliğinin ortaya çıkmasında büyük rol almıştır. “Tarih öncesi çağlardan bu güne ahşap sağlamlığı ve yapısıyla sıkça tercih edilen bir malzemedir”⁴⁶. Ağacın oyularak, kesilerek ve işlenerek süs ve kullanım eşyası olması ahşap işçiliği olarak adlandırılırken, mimariye bağlı olarak ise kapı, pencere kanatlarında, tavanlarda ve sütunlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır⁴⁷.

Pazırık kurganlarına ait kazılarda bulunan çeşitli ahşap parçalar Orta Asya Türklerinin eski çağlardan beri ahşap malzemeyi kullandıkları bilinmektedir⁴⁸. 1865 yılında Altay’da yapılan arkeolojik kazılarda bulunan ahşap eşyalar ahşap sanatında kullanılan ilk örnekler denilebilir⁴⁹. Türkler, yaşam tarzlarının hayatı zorlaştırma durumunda bile taşınabilir eşyalar yapılarak ahşabı kullanmaktan ve süslemekten vazgeçmemişlerdir⁵⁰. Ahşap malzemeyi farklı şekillerde kullanıp, zamanla kullanılan biçimler, şekiller ve teknikler gelişerek devam etmiştir. “Ahşap sanatıyla uğraşanlara Nahhat denilmekte olup, Nahhat’ın kelime anlamı marangoz, doğramacı, ağaç oymacısı, odun yontucusu anlamına gelmektedir”⁵¹.

İslamiyet’in kabul edilmesinden sonra Türk sanatının İslam sanatındaki ilk kullanımları Abbasiler dönemindedir⁵². “Saray ve evlerinin alçı süslemelerinde eğri kesim tekniğinde yapılan çalışmalar Türk sanatının ortaya koyduğu ilk yeniliktir”⁵³.

Türk ağaç işleme sanatının hammaddesi olarak ceviz, elma, armut, abanoz, gül ve sedir ağaçlar yaygın olarak kullanılan malzeme olmuştur. Oyma, kündekâri, sahte kündekâri, kakma, kazıma, ajur ve boyama teknikleri kullanılmıştır.

Selçuklu döneminde ahşap sanatıyla fazlaca ilgilenilmiş, mimaride yapı malzemesi olarak kullanırken aynı zamanda ahşap malzemeden minber, kürsü, rahle, sanduka ve sanat değeri büyük birçok eser yapılmıştır⁵⁴. Selçuklu ahşap eserlerine bakıldığında geometrik

⁴⁶ Ayla Ersoy, **a.g.e.**, s.6.

⁴⁷ Ayla Ersoy, **a.g.e.**, s.6.

⁴⁸ Yaşar Çoruhlu, **Erken Devir Türk Sanatı**, İstanbul, 2007.

⁴⁹ Mustafa Yıldırım, **Şanlıurfa Müzesinde Bulunan Ahşap Eserler**, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019, s.18.

⁵⁰ Gökhan Kürlü, “Geleneksel Türk Ahşap Sanatı Kündekari ve Günümüz Teknolojisine Sahip Atölye Ortamında Yapılabilirliği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, 11- 2011, sayfa 14.

⁵¹ Mehmet Neşet Özbalkıç, “Naht”, **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:32, 2006, s.310-311

⁵² Oktay Aslanapa, **a.g.e.**, s.158.

⁵³ Mehmet Yüksel, **Türk Ahşap Sanatında Gerçek ve Taklidi Kündekari Elemanlarının Fiziksel Performansının Karşılaştırılması**, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002, s.7.

⁵⁴ Mehmet Yüksel, **Türk Ahşap Sanatında Gerçek ve Taklidi Kündekari Elemanlarının Fiziksel Performansının Karşılaştırılması**, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002, s.9.

desenlerle beraber bitkisel motifler, yazı ve çok az da olsa farklı figürler görülmektedir⁵⁵. Bitkisel motiflerde çizgilerin oluşturmuş olduğu kıvrımlı dallar süslemenin aslını oluştururken, Rumili süsleme de en üst seviyeye ulaşmıştır. Bununla birlikte yıldız, sekizgen, altıgen, dörtgen, daire ve dörtlü saç örgüleri de sıkça kullanılmıştır⁵⁶. 13. Yüzyılda yapılan Ayaş Ulu Cami mihrabının korkuluklarında yapılan dörtlü örgüler etkileyicidir⁵⁷.

Selçuklu döneminde ahşap sanatında oyma, kabartmalı ve boyama teknikleri sıkça kullanılmıştır⁵⁸. Bir başka kullanılan teknik ise şebekeli oymada ağaç yüzeyi tümüyle ortadan kaybolmuştur⁵⁹. Bu teknik rahle, minber ve kürsü parçaları ile korkuluk levhalarında karşımıza çıkmaktadır. Anadolu da ilk ahşap minber ve künde-kâri tekniği özelliklere sahip Konya Alâeddin Cami minberidir. Sık bir süslemeye sahip olan minberin, yan aynalıklarda, kapı alınlığında uygulanan künde-kâri tekniğinin 13, 14 ve 15. yüzyıllara kadar yapılan belirleyici bir öge olmuştur⁶⁰.

Beylikler döneminde ahşap sanatı Selçuklu döneminin devamı şeklinde olmuştur. Orta Asya karakterine sahip ahşap sütunlu cami tipi, Türkler tarafından Anadolu'ya taşınmış ve Anadolu'da yeni özelliklerle gelişmiştir⁶¹. Selçuklu döneminde ilk örneklerini gördüğümüz ahşap direkli camiler Beylikler devrinde de görülmektedir⁶². En göz alıcı örneği Eşrefoğlu camidir. Oyma ve künde-kâri tekniğinin uygulaması bu dönemde de ortaya çıkmaktadır⁶³.

Osmanlı döneminde ise Selçuklular döneminde kullanılan “oyma”, “künde-kâri” teknikleri kullanılırken bunun yanında ajur ve kakma tekniği çok yaygın kullanılmış ve kakma malzemesi olarak da sedef, fildişi uygulanmıştır⁶⁴. Osmanlı döneminde görkemli ve büyük yapılarda dini ve sivil mimaride sıklıkla kakma sanatı yaygın olarak kapılar, tahtlar, minberler, rahleler, kitap koruma kutuları, aynalıklar, çekmeceler ve dolaplar gibi eserlerde kullanılmıştır.

⁵⁵Ayla Ersoy, **a.g.e.**, s.5.

⁵⁶Gönül Öney, **a.g.e.**, s.143

⁵⁷Ayla Ersoy, **a.g.e.**, s.6.

⁵⁸Erdem Yücel, **a.g.md.**, s.182.

⁵⁹Erdem Yücel, **a.g.md.**, s.182

⁶⁰Rüstem Bozer, **a.g.e.**, s.534

⁶¹Aptullah Kuran, “Anadolu’da Ahşap Sütunlu Selçuklu Mimarisi”, **Malazgirt Armağanı**, Ankara, 1972, s.179-186

⁶²Filiz Karakuş, “13. Yüzyılda Anadolu’da İnşa Edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması” **Turkish Online Journal of Tasarım, Sanat ve İletişim Dergisi**, 11, 2021, s. 132.

⁶³Hasan Öz önder, **a.g.m.**, s.912

⁶⁴Emine Naza Dönmez, **Osmanlı Döneminde Ahşap Sanatı**, Kültür Bakanlığı İstanbul, İstanbul, 2010, s.426.

Osmanlı dönemi ahşap sanatında yaygın olarak kullanılan ağaç türleri ceviz, şimşir, ihlamur, meşe, elma, armut ve sedir gibi yerli ağaçlardır⁶⁵.

15. yüzyılda künde-kârî tekniği daha çok kullanılarak sedef, bağa ve fildişi gibi malzemeler kullanılarak, kakma tekniğinde örnekler yapılmıştır⁶⁶. “16. yüzyılda Topkapı Sarayında ahşap sanatıyla ilgili atölyeler kurulmuş ve pek çok usta yetiştirilmiştir”⁶⁷.

17. ve 18. yüzyıllarda sedef, bağa, fildişi kakma ve sedef mozaik teknikleri barok ve rokoko üsluplarının da birleşimiyle gelişerek kullanımı devam etmiştir⁶⁸.

19. yüzyılda dolap kapakları, yüklükler, çekmeceler, sandıklar, kapılar ve tavan göbeklerinde Edirnekârî (boyama) tekniğinin çokça kullanıldığı görülmektedir⁶⁹. Ağaç işlemeciliğinde Edirne önemli merkezlerden biridir. Edirnekârî olarak bilinen ahşap eşya üzerine boyama tekniği başta İstanbul olmak üzere birçok şehre yayılmıştır. Batılılaşma döneminde ahşap işçiliği de batı etkisinde kalarak motif ve kompozisyon özellikleri alışılmış motif ve kompozisyonların dışında kalmıştır⁷⁰.

2.2. Ahşap Sanatında Kullanılan Teknikler

2.2.1. Çakma Tekniği: Özellikle kapı kanatlarında, sandıklarda karşımıza çıkan bu teknik 15. Yüzyıla kadar sıkça tercih edilmiştir. Tek bir parça ahşap çitanın iki veya ikiden daha fazla levhaların yan yana getirilmesiyle oluşmaktadır⁷¹. Birden fazla levhadan oluşan ahşap çitalar, yatay ahşap kuşaklara çivi ile çakılmıştır. Çakma tekniğinde yapılan eserler, kesintisiz ve tümüyle bir yüzey oluşturduğu için yoğun süslemelerin çokça kullanıldığı görülmektedir⁷².

2.2.2. Künde-kârî Tekniği: Künde ismi ve -kârî ekinin birleşmesinden oluşturulduğu anlaşılan Farsça Künde-kârî kelimesi, “ince marangozluk işi, kıymetli ağaçların işlenmesi, sedefçilik” gibi anlamlardadır⁷³. Bu tekniği kullananlara ise Künde-kârî ismi verilmektedir.⁷⁴ Ahşap şekline göre hakiki ve taklit künde-kârî olmak üzere ikiye ayrılır.

⁶⁵ Can Kerametli, **a.g.m.**, s.13

⁶⁶ Yıldız Demiriz, **a.g.m.**, s.62

⁶⁷ Erdem Yücel, **a.g.md.**,s.183

⁶⁸ Erdem Yücel, “Osmanlı Ağaç İşçiliği”, **Kültür Sanat Dergisi 5**, Ankara, 1977, s.10.

⁶⁹ H.Örcün Barışta, **a.g.e.**, s.87.

⁷⁰ Ayla Ersoy, **a.g.e** s.7

⁷¹ Rüstem Bozer, **a.g.e.**, s. 271

⁷² Rüstem Bozer, **a.g.e.**, s.271

⁷³ Erdem Yücel, **a.g.md.**, s. 553

⁷⁴ Muhammet Bahadır Arar, **Anadolu’da Ahşap Kullanımı Yapım ve Süsleme Tekniklerinden Örnekler (Ortaçağ ve sonrası)**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Semineri, Ankara, 2019, s.4

2.2.2.1. Hakiki Kündekari Tekniği: Çatma tekniği olarak da adlandırılan bu teknik kenarları üçgen, sekizgen, baklava dilimi, yıldız figürü ve çok kenarlı küçük parçaların oluklu çıtaların yardımı ile metal çivi veya herhangi bir tutkal olmadan birleştirilmesi ile oluşan tekniktir⁷⁵. Büyük parçalarda kullanıldığında ahşap malzemede meydana gelen tahribatlar bu teknikle önlenir⁷⁶. Gerçek kündekâri tekniğinin kökeni hakkında kesin bir bilgi bilinmemekle birlikte, Anadolu'daki Türk ahşap süsleme işlerinde minber, vaaz kürsüsü, kapı ve pencere kanatları gibi farklı uygulama alanları vardır⁷⁷. İlk önce İslam sanatında ortaya çıktığı, ilk örnekler 12. yüzyılda Mısır, Anadolu ve Halep'te karşılaştığı için bu üç bölgenin birbirinin ekseninde geliştiğine, inanılmaktadır⁷⁸.

2.2.2.2. Taklit Kündekâri: Yapılma tekniği olarak "Çakma ve Kabartma Kündekari" şeklinde sınıflara ayrılır. Çakma ve kabartma kündekâri tekniğinde ahşap modüler yan yana getirilerek tamamlanan minber yan aynalıkları veya kapı kanatları sekizgen, baklava ve yıldız şekilli kısımlara ayrılmıştır⁷⁹. Görünüşte hakiki kündekâriden zor ayrılan bu teknikte sekizgen, yıldız ve baklavalarda çivi yoktur, aradaki çıtalar çiviyle bir birine tutturularak yapılmaktadır⁸⁰. Ahşap parçaların nem oranı düştüğünde parçaların kuruyup küçülmesi halinde ise geometrik panoların arasında boydan boya ayrılmalar görülür⁸¹.

2.2.3 Oyma Tekniği (Kabartma): Selçuklu döneminde sıkça kullanılan bu teknik genellikle 12.-15.yüzyıllarda karşımıza çıkar⁸². "Anadolu dışındaki İslam devri ahşap eserlerinde de sıkça kullanılan bu teknikte minber külâhlarında, kapılarında, kitabelerinde yazılarında, kapı, pencere kanatlarında, sandukalarda, sandıklarda ve rahleler gibi her türlü eserde yazı, figür, geometrik, bitkisel olmak üzere farklı alanlara uygulanmıştır"⁸³. Bu teknikte motiflerin ara yerlerindeki kısımlar kesilerek çıkarılırken süslemeler kabartma şeklinde verilmiştir. Oyulma derinlikler 1 mm ile 1,5-2 cm. arasında olup, sürekli kullanılan kapı, pencere gibi deforme kolay olan elemanların oyma derinliği 1 cm'yi geçmez⁸⁴. Bu teknik motiflerin işlemlerine göre 5 gruba ayrılmaktadır.

⁷⁵ Gönül Öney, **a.g.e.**, s.138

⁷⁶ Rüstem Bozer, **a.g.t.**, s.20

⁷⁷ Bozer, **a.g.t.**, s.21

⁷⁸ Semra Ögel, **a.g.e.**, s.115

⁷⁹ Gönül Öney, **a.g.e.**, s.138

⁸⁰ Öney, **a.g.e.** s.139

⁸¹ Bozer, **a.g.t.**, s. 22

⁸² Bozer, **a.g.t.**, s. 22

⁸³ Bozer, **a.g.t.**, s.22

⁸⁴ Bozer, **a.g.t.**, s.22

2.2.3.1. Düz Satırlı Derin Oyma Tekniği: Bu teknik genelde diğer tekniklerle beraber kullanılıp, süslemenin uygulandığı yer ve süslemede kullanılan motiflerin yüzeyi sıralı ve düzdür⁸⁵. Kenarları zemine dik olarak gelen motifler aynı yüksekliktedir.

2.2.3.2. Yuvarlak Satırlı Derin Oyma Tekniği: Özellikle kapı, pencere ve minber üzerindeki kitabelerde, yazılarda, bitkisel süslemelerde, geometrik motiflerde, zengin bir görünümde olup kabartmalar yuvarlak bir yüzeyi ortaya çıkarmak için işlenmiştir⁸⁶.

2.2.3.3. Eğri Kesim Tekniği: Diğer oyma tekniklerinden farklı olarak, bu teknik uygulamada, zemin tam olarak yok olarak bir çizgi biçiminde kalır. Motiflerin yüzeyleri zemine doğru hafif bir kıvrımla ve eğimli bir şekilde inerek zeminde kesişmektedir⁸⁷. Anadolu Selçuklu dönemi ahşap sanatında erken örneklerde stilize motifler ve yarım palmet motifleriyle karşımıza çıkar⁸⁸.

2.2.4. Kafes Tekniği: Bir tarafından diğer tarafı görünecek şekilde yapılan tekniktir⁸⁹. Genellikle minberlerin korkuluk, taç bölümlerinde görülen bu teknik ahşaptan yapılmış küçük parçaların geometrik üçgenler, yıldızlar gibi motifleri oluşturacak şekilde parçaların bir araya çakılması ile ortaya çıkmaktadır⁹⁰. Bu ahşap süsleme işçiliğini de üç bölüme ayırılır.

2.2.4.1. Çıtalarla Yapılan Kafes Tekniği: Oluşturulacak geometrik örneğe göre hazırlanan küçük çıtaların birbirine çakılması ile meydana gelmektedir⁹¹.

2.2.4.2. Kafes Oyma (Ajur) Tekniği: Ahşap bir tahtanın kafes halini alması için süsleme yapılacak parçaların oyulmasıdır⁹².

2.2.4.3. Ajur Yapıştırma Tekniği: Farklı bir uygulama şekli olan bu teknikte, ahşap levha, ajur (kafes oyma) tekniğinde oyulan süsleme düz bir parçaya yapıştırılmaktadır⁹³. İlk bakıldığında ahşap oyma tekniğine benzeyen ve ancak süsleme sırasında bazı dökülmelerle kendini belli eden bu teknik, özellikle kapı kanatlarında görülür⁹⁴.

⁸⁵ Rüstem Bozer, **a.g.t.**, s. 23

⁸⁶ Öney, **a.g.e.**, s. 141

⁸⁷ Rüstem Bozer, **a.g.t.**, s.24

⁸⁸ Öney, **a.g.e.**, s.143

⁸⁹ Rüstem Bozer, **a.g.e.**, s.540

⁹⁰ Öney, **a.g.e.**, s.144.

⁹¹ Bozer, **a.g.t.**, s. 27.

⁹² Bozer, **a.g.t.**, s.27.

⁹³ Bozer, **a.g.e.**, s. 541.

⁹⁴ Bozer, **a.g.t.**, s. 28.

2.2.5. Kazıma Tekniği: İnce uçlu bir ahşap kalem ile yüzeyin çizilmesiyle oluşan tekniktir. Kazıma tekniği süsleme de daha ön plana çıkmıştır genellikle oyma tekniği ile beraber kullanılmaktadır⁹⁵.

2.2.6. Kakma Tekniği: Ağaç malzemedен yapılması istenilen süslemeler ağaç üzerine çizilir ve sivri uçlu kalemle oyularak yapılır⁹⁶. Daha sonra oyulan yerlere ağaç kaplama, sedef, bağa, fildişi, kemik ya da metal gibi malzemelerden yapılan parçalar yapıştırılır⁹⁷.

2.2.7. Ahşap Üzeri Boyama Tekniği (Edirnekârî): Boyama tekniğinde kırmızı, beyaz, altın yıldız, sarı, vb. renklerle simetrik biçimde palmet, Rumi, rozet, narçiçekleri, yapraklar, geometrik desenler, kalem işi olarak eserlere işlenmiştir⁹⁸. Klasik dönemde kalemisi süslemelerde hatayi ve natüralist üslupta çiçek motifleri sıkça karşımıza çıkmaktadır⁹⁹.

14 ve 19. yüzyıllarda Osmanlı ahşap işlerinde “Edirnekârî” veya “Edirne işi” olarak isimlendirilen bir bezeme tekniği görülmektedir. İlk olarak Edirne’de ortaya çıkan ve bu teknik daha sonra İstanbul, Bursa, Diyarbakır ve Erzurum gibi Anadolu’nun birçok yerinde yaygın olarak kullanılmıştır¹⁰⁰. 17. yüzyıldan itibaren gerçek anlamlarına yakın çiçekler, buket, vazo içerisinde salkımlı meyveler, manzara ve mimari tasvirler bulunmaktadır¹⁰¹. Edirnekârî özellikle ahşap eserlerin dolap kapaklarında, çekmecelerinde, tavanlarda, lambalıklarda, şamdan altlıklarında, duvar saati kutularında, yazı takımlarında ve cilt kapaklarında da kullanıldığı görülmüştür. Geometrik motiflere çok az yer verilmiş, Rumi gibi klasik motiflerin yanı sıra Avrupa’nın etkisiyle biçimlenen barok ve rokoko üslûplarında lâle, sümbül, karanfil, çiçek buketi ve çeşitli meyve motifleri ile birlikte kullanılmıştır¹⁰². Edirnekari, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanım yaygınlığını kaybetmiştir.

⁹⁵ Bozer, **a.g.e.**, s.541.

⁹⁶ Can kerametli, **a.g.e.**, s.10.

⁹⁷ H. Örcün Barışta, **a.g.e.**, s.256.

⁹⁸ Öney, **a.g.e.**, s. 147-149.

⁹⁹ Emine Naza Dönmez, **a.g.e.**, s. 426.

¹⁰⁰ Erdem Yücel, Edirnekârî, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.10, 1994, s. 449-450

¹⁰¹ Abdullah Karacağ, Bir Halk Sanatı Örneği: 1879-80(1297 H.) Tarihli Edirnekari Ahşap Sandık, Milli Folklor, 2011, sayı 89, sayfa, 253.

¹⁰² Erdem Yücel, **a.g.e.**, s.450.

3. BEYŞEHİR ZAMANA YOLCULUK DÜKKÂNINDA BULUNAN GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNE BAĞLI AHŞAP KAPI KANATLARI (KATOLOG)

Eser No: 1

Fotoğraf No: 1

Çizim No: 2

Yapım Tekniği: Çakma, Kazıma ve Yüzey oyma

Ölçüleri: 94 x 180 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeden yapılan tek kanatlı kapı, dikdörtgen formlu olup seren, üst başlık ve alt başlık olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Seren, üst ve alt başlık kısımları süslemesiz bırakılmıştır.

Üst bölüm kendi içinde dikdörtgen bir forma sahip olup ortasına kalın ve sivri kenarlı çıta çakılarak iki adet kare alan elde edilmiştir. Bu kare alanların ortasına daire şeklinde yüzey oyma tekniğinde iki kademeli birer rozet yerleştirilmiştir. Daire biçimli rozetin yüzeyi çiçek motifine benzemektedir. Kare kısımların dört köşesinde oyma tekniği ile yapılmış üç yapraklı çiçek motifi bulunur.

Orta bölümde ince çıtaların çakılması ile oluşan kare bir alan elde edilmiştir. Bu kare alanın köşeleri üçgen kalacak şekilde iç kısmında çıtaların çapraz çakılmasıyla oluşan eşkenar dörtgen biçimli kompozisyon bulunur. Çakma tekniği ile yapılan çıtalar orta bölümden dışarıya taşkın bir şekilde yapılmıştır. Dış kenar uzunlukları ise bölümleri ayıran alt ve üst çıtaların altında kalmıştır. Eşkenar dörtgen biçimli alanın içine ise dört adet sivri kenarlı çıta çapraz şekilde çakılarak köşelerde dört adet küçük kare alan oluşturulmuştur. Alt ve üst karelerin içine oyma tekniği ile yapılan dört adet üç yapraklı çiçek motifinin kenarlarda birleşmesi ile merkezde eşkenar dörtgen ve yanlarına dilimli çizgiler yapılmıştır. İki kenardaki karelerde de ise üst bölümde bulunan iki kademeli rozetin daha küçüğü yapılmış ve etrafı çizgilerle çevrilmiştir.

Alt bölüm ise üst bölümde olduğu gibi iki adet kare bölüme ayrılmıştır. Bu kare alanların içine kazıma tekniği ile çapraz olarak çizilen çizgiler ile eşkenar dörtgen biçimli süslemeler yapılmıştır.

Kapının orta bölümünde demir malzemeden yapılan lale motifine benzer kilit sistemi ve tutma yeri çakma tekniğindedir.

Tarihlendirme: Antalya ilinden getirildiği bilinen eserin yapım tarihi ve ne tür bir eserden getirildiğiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur¹⁰³. Ancak kapının ölçüleri, üzerinde bulunan şık düşen kilit sistemi ve tek kanatlı olmasından dolayı bir evin odasının kapısı olduğu düşünülebilir. Kapının üçüncü bölümünde kazıma tekniğiyle yapılan eşkenar dörtgen biçimli süsleme, 19. yüzyıla tarihlenen Mühürdarzade Konağı¹⁰⁴'nın oda tavanındaki süslemelere benzemektedir. Çalışmamızda incelemiş olduğumuz bu kapının teknik, süsleme ve form özellikleri göz önüne alınarak, 19. yüzyılda yapıldığı ileri sürülebilir.

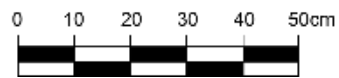
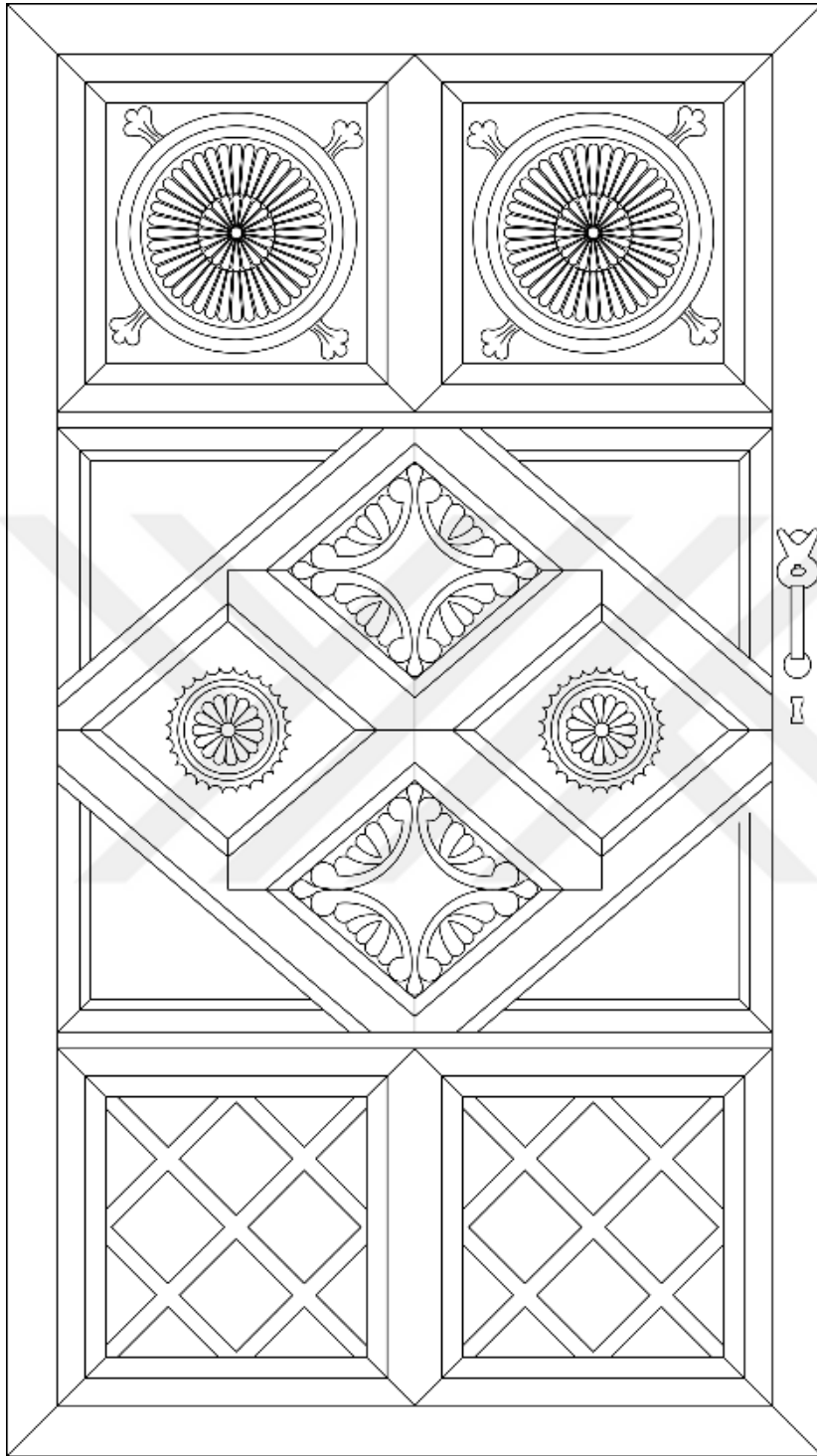

¹⁰³ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹⁰⁴ Kübra Karabulut Ay, “Sivas’ ta Geleneksel Konut Mimarisi” , Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora tezi, Kayseri, 2020, s.409.

Fotoğraf No 1: 1 Numaralı olan kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim numarası 2: 1 numaralı kapı kanadı

Eser No: 2

Fotoğraf No: 2

Çizim No: 3

Yapım Tekniği: Taklit künde-kâri, Oyma

Ölçüleri: 99 x 171 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Tek kanatlı ahşap malzemeli kapı, dikdörtgen formlu olup kanat kısmı, seren, üst başlık ve alt başlık olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Kapının üst ve alt kısmındaki yatay bölümler dört adet çıta ile beş bölüme ayrılmıştır. Ayrılan bölümlerin arasına taklit künde-kâri tekniğiyle birleştirilmiş eşkenar dörtgen ve kenarlarda üçgen tasarımlar bulunmaktadır. Bu motiflerin yüzeyi oyma tekniği kullanılarak belirgin hale getirilmiştir.

Daha geniş tutulan orta bölüm yine geometrik tasarıma sahiptir. Kare formlu şekillerin etrafında oluşturulan sekizgenler iç içe geçmiş vaziyettedir. Toplamda 42 adet küçük kare yatayda altı, dikeyde yedi sıra şeklinde dizilmiş ve etrafındaki küçük çıtalar taklit künde-kâri tekniğiyle birleştirilmiştir. Çıtaların dört köşesinden uzayan ve birbirleriyle kesişen alanlarda toplamda 20 adet örgü motifleri ile birleştirilen kapalı sekizgen motifler ve sağ, sol, alt ve üst kenarlarda yönlerine doğru açık uçlu sekizgen tasarımlar bulunur.

Kapının sağ kenarında demir malzemedan yapılmış içi oyulmuş daire formlu kilit sistemi bulunmaktadır. Orta bölümün ikinci sırasında demir malzemedan yapılan bombeli tutma yeri vardır.

Tarihlendirme: İncelenen bu kapının Akseki'den getirildiği bilinmekte birlikte yapım tarihi ve hangi tür eserden getirildiğiyle ilgili kesin bilgi bulunmamaktadır¹⁰⁵. Ancak kapının ölçüleri, süslemesi ve tek kanatlı olmasından dolayı bir evin odasının kapısı olduğu düşünülebilir. Kapının orta kısmında bulunan taklit künde-kâri tekniği ile yapılan geometrik süslemeler, 19. yüzyıla tarihlenen Ahmet Ağagil Konağı¹⁰⁶'nda ki dolap kapağının süslemesi

¹⁰⁵ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

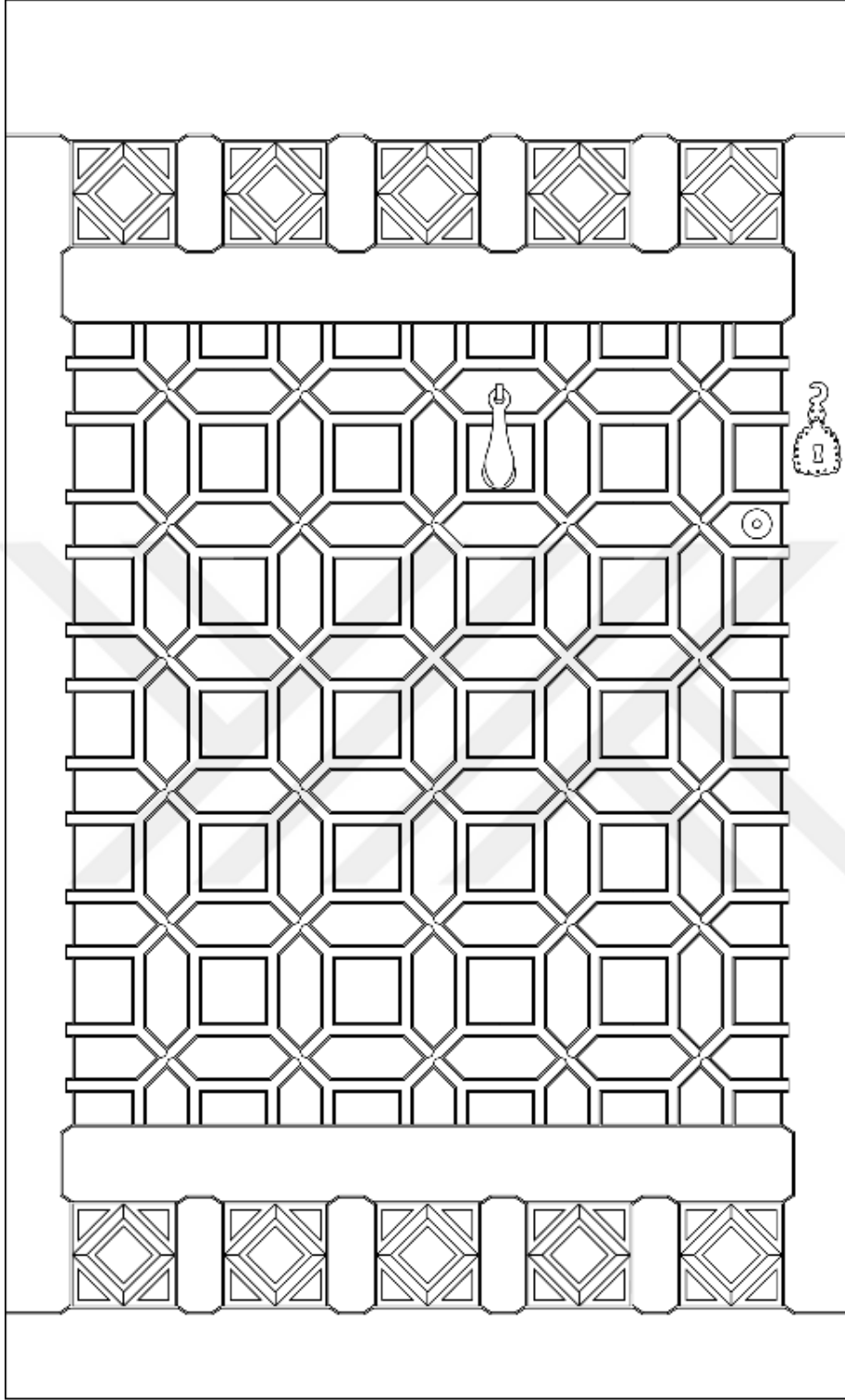
¹⁰⁶ Kübra Karabulut Ay, **a.g.t.**, s.472.

ile aynıdır. Bu sebeple çalışmamızda incelemiş olduğumuz bu kapının teknik, süsleme ve form özellikleri göz önüne alınarak, 19. yüzyılda yapıldığı ileri sürülebilir.

Fotoğraf No 2: 2 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 3: 2 Numaralı kapı kanadı

Eser No: 3

Fotoğraf No: 3

Çizim No: 4

Yapım Tekniği: Çakma, Kazıma, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 103 x 164 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeden yapılan tek kanatlı kapı, dikdörtgen formu olup kanat, seren, yatay kuşak, üst ve alt başlıktan oluşmaktadır.

Kanadın iç kısmına çıtaların çakılmasıyla dikdörtgen bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçevenin etrafı kazıma tekniği ile yapılan çizgiler ile sınırlandırılmıştır. Kapı yatayda iki kare bölüme ayrılmıştır. Üstteki bölümde iki adet çıta çapraz şekilde çakılmış olup, çapraz çıtaların arasındaki üçgen alanlarda “V” şeklinde çıtalar çakılarak dört kollu yıldız motifi oluşturulmuştur. Buradaki çıtalarının tamamı üzerin kazıma tekniğinde yapılan çizgilerle süslenmiştir. Yıldız motifinin ve kenarlarında oluşan üçgen alanların içine daire şekilleri çizilerek, içlerine yüzey oyma tekniğinde iki adet beş kollu yıldız ve iki adet altı yapraklı çiçek motifi yerleştirilmiştir. Diğer kısımlarda ise kazıma tekniğinde yapılmış düz çizgiler ve gülbezek benzeri motifleri görülmektedir.

Üst ve alt bölümü birbirinden ayıran yatay kayıtın üzerinde kazıma tekniğiyle yapılmış çizgiler bulunur.

Kapının alt kare bölümünde dört adet çıtanın çakma tekniğiyle birleştirilmesi neticesinde eşkenar dörtgen biçimli tasarım oluşturulmuştur. Bu şekilde kenarlardaki boşluklar üçgen şeklini almıştır. Üçgen şekillerin içleri kazıma tekniğiyle yapılan küçük oyuklar bütünde piramit şeklini oluşturmuştur. Kenardaki üçgenlerin içinde oyma tekniğinde yapılmış sol tarafta kuş figürü ve sağ tarafta tabanca motifi göze çarpar. Eşkenar dörtgenin iç kısmında ise aynı çıtalarla kare formu verilerek, kenarına kazıma tekniği ile küçük yarım daireler yapıp orta kısmında iç bükey bir tasarım bulunmaktadır. Motifin iç kısmında yüzey oyma tekniğinde yapılan 12 yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır.

Kilit sistemi ve tutma halkası demir malzemeden yapılmıştır. Küçük silindirik demir malzemenin içinden aynı malzemeyle yapılmış halkanın geçmesiyle kapı tokmağı

oluşturulmuştur. Demir malzemeden yapılmış kilit sisteminin üst kısmında tutma yeri bulunmaktadır.

Tarihlendirme: Üzerinde hiçbir kayıt bulunmadığından eserin yapım tarihi ve ne tür bir yapıdan getirildiği bilinmemektedir. Ancak bir önceki eser gibi bu eserde Akseki'den getirildiği bilinmektedir¹⁰⁷. Bu kapının ölçüleri, süslemesi ve üzerinde şık düşen bulunmasından dolayı evin odasının kapısı olduğu düşünülebilir. Üst bölümdeki çapraz çitalar ve yıldız şeklindeki süsleme 1836 yılında yenilenen Alanya Mahmutseydi Köyü Camii 'sinin¹⁰⁸ kapı kanatlarında uygulanan süslemeyle benzerlikler göstermektedir. Bu sebeple çalışmamızda incelemiş olduğumuz bu kapının teknik, süsleme ve form özellikleri göz önüne alınarak, 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

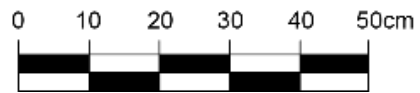
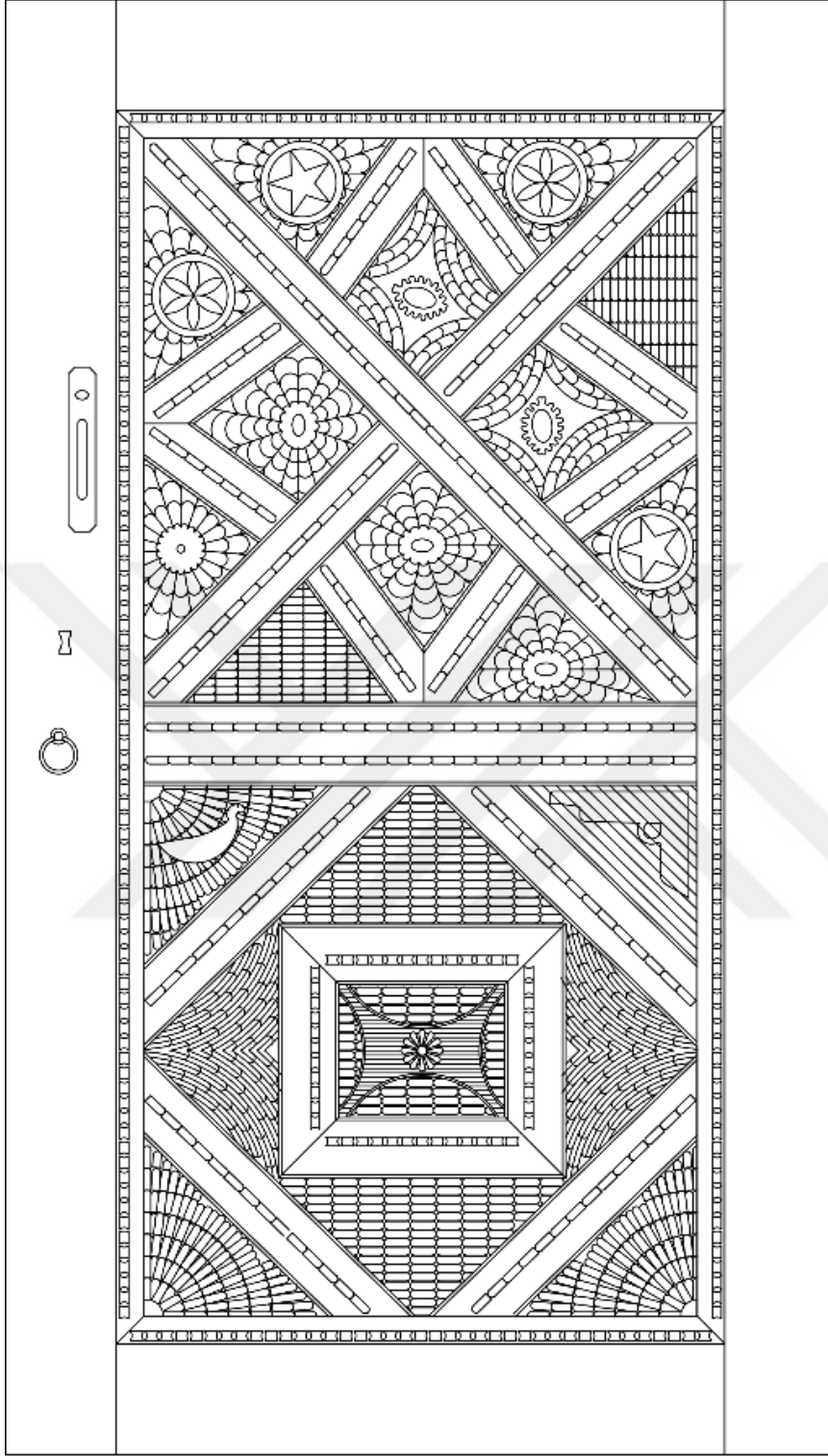

¹⁰⁷ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹⁰⁸ Aslı Büyükkal, **Antalya Yöresi Mimarisinde Ahşap Malzeme Kullanımı**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek lisans tezi, 2019, s.242.

Fotoğraf No 3: 3 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 4: 3 Numaralı kapı kanadı

Eser No: 4

Fotoğraf No: 4

Çizim No: 5

Yapım Tekniği: Çakma, Kazıma, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 90 x 172 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Tek kanatlı ahşap malzemedan yapılan kapı kanadı, dikdörtgen formlu olup seren, üst başlık ve alt başlıktan meydana gelmiştir. Seren, üst ve alt başlık kısımları süslemesiz bırakılmıştır.

Kapının orta kısmında bulunan yatay formlu kayıt, kapıyı ikiye ayırmıştır. Üst bölüm kare bir alana sahiptir. Alanın içine uç kısımlar köşelere gelecek şekilde çakılmış ahşap çiteler görülmektedir. Bu tasarım merkezde “X” şeklini alırken, dörtkenarda üçgen formundadır. Üçgen şekillerin etrafı, ince çitelerin çakılmasıyla daha birliğin hale getirilmiştir. Üçgenlerin yüzeyinde bitkisel motiflere yer verilmekte birlikte son derece özensiz bir işçilik görülmektedir. Yalnızca sağ taraftaki üçgenin içinde lale motifi bulunmaktadır.

Alt bölüm de çitelerin çakılmasıyla oluşturulan iki adet dikdörtgen çerçeveli alan tasarlanmıştır. Bu kısımların altında oyma tekniğinde yapılan iki kulplu birer vazo yerleştirilmiştir. Vazoya yaprakları iki yana ve yukarıya doğru bakan laleler yerleştirilmiştir. Vazonun gövdesi oyma tekniğinde açılmış bir lale motifiyle bezenmiştir.

Kapı kanadının sağ tarafında bulunan kilit sistemi, dövülmüş demir malzemenin çivilerle tutturulmasıyla oluşturulmuştur. Üst kısımda aynı malzemedan yapılmış bombeli bir tutma yeri ve küçük dikdörtgen bir boşluk yapılarak anahtar yeri yapılmıştır.

Kanadın üst kısmındaki en alt üçgenin üzerinde sarı metal malzemeyle yapılmış zil bulunur.

Tarhlendirme: Üzerinde kitabesi bulunmayan eserin ne tür bir eserden getirildiği ve yapım tarihiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur¹⁰⁹. Ölçüsü ve üzerinde kapıyı açmaya yarayan şık düşen sistemi bulunmasından dolayı oda kapısı olabileceği düşünülmektedir. Zamana Yolculuk

¹⁰⁹ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

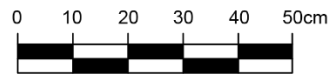
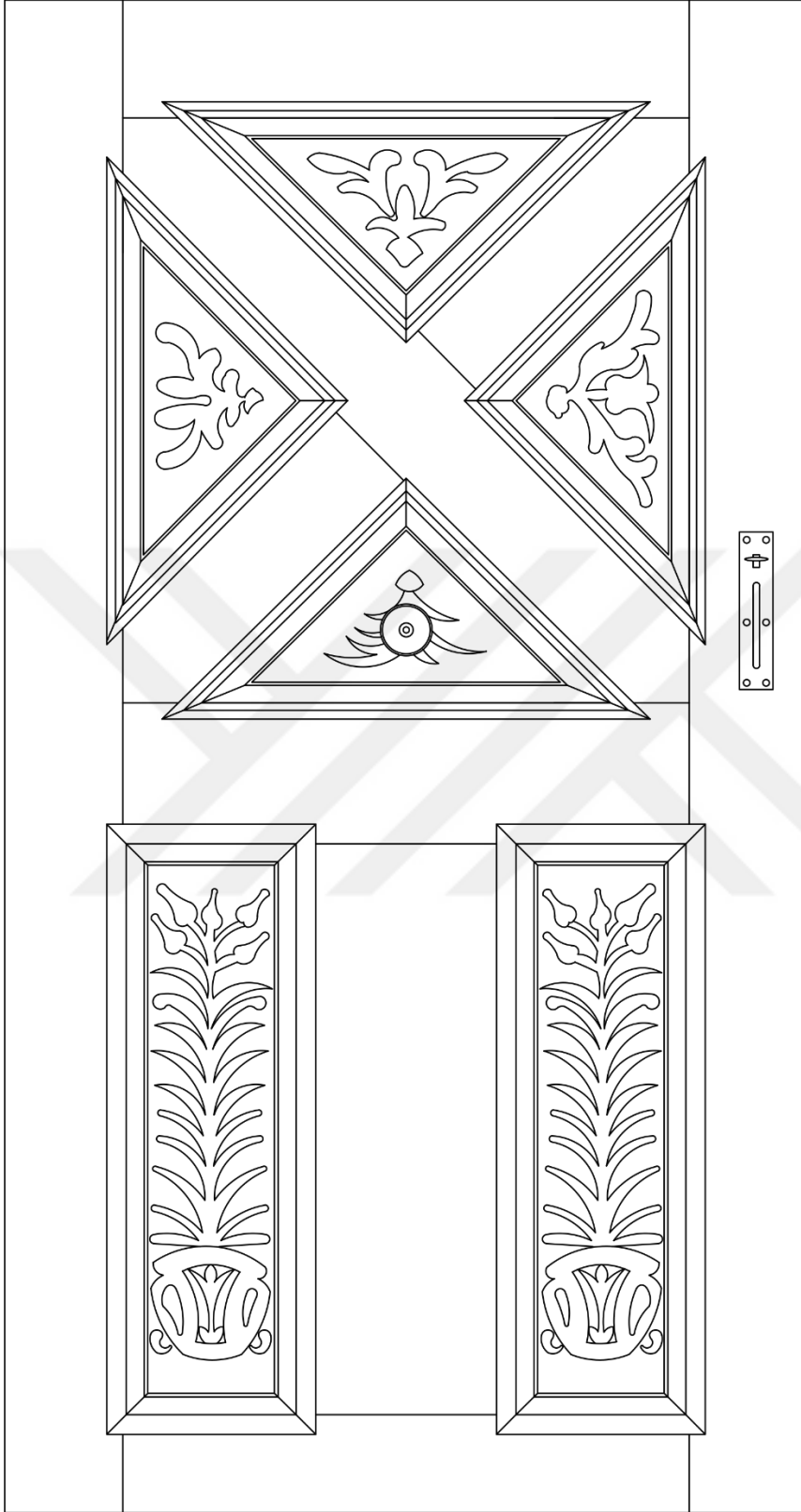
isimli dükkânda bulunan 19. yüzyıla tarihlendirilen çeyiz sandığı¹¹⁰ üzerinde bulunan kuş motifinin benzeri incelenen kapı kanadında da bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmamızda incelemiş olduğumuz eserin teknik, kullanılan kıvrımlı motifler göz önüne alındığında 19.yüzyılda yapıldığı ileri sürülebilir.

¹¹⁰ Hacer Kara, Havva Çayır Zıvıak, “Beyşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Çeyiz Sandıkları”, Sanat Ve İletişim: Teorik Ve Ampirik Katkılar, Editör Özlem Kaya, İksad Publishing House, Ankara, 2021, s. 43.

Fotoğraf No 4: 4 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 5: 4 Numaralı kapı kanadı

Eser No: 5

Fotoğraf No: 5

Çizim No: 6

Yapım Tekniği: Çakma, Kazıma, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 81 x 187 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeli tek kanatlı kapı önceki kapılarımız gibi dikdörtgen formu olup seren, kayıt, üst başlık ve alt başlık kısımlarından meydana gelmiştir. Seren, üst ve alt başlık kısımları süsleme bulunmaz.

Kapının yüzeyi dikeyde ve yatayda ikiye bölünerek eşit büyüklükte altı panoya ayrılmıştır. Panoların yüzeyi yatayda ikişerli olarak aynı kompozisyonla süslenmiştir.

Üst ve orta bölümde bulunan panoların süslemeleri birbirine benzemektedir. Çerçevenin alt bölümünde oyma işlemiyle oluşturulan orta büyüklükte bir çember bulunmaktadır. Bu çemberin iç kısmında uç kısımları çemberle kesişen altı yapraklı çiçek motifi vardır. Yaprakların ara boşluklarında yüzey oyma tekniğinde yapılan yarım daireli birleşimlerle altıgen tasarımı oluşmuştur. Çemberin ortasından yukarıya doğru uzanan iri kıvrık dallar orta kısımda yapraklarla son bulmaktadır. Dalların kesiştiği noktalara stilize palmetler yerleştirilmiştir. Burada ki süslemeler yüzey oyma tekniğindedir.

Orta bölümdeki panolarda da benzer bir kompozisyon bulunmaktadır. Alt kısımda iç içe geçmiş iki adet çember ve ortasında oyma tekniğiyle yapılmış altı yapraklı çiçek motifi görülmektedir. Çemberin üst kısmından uzanan kıvrık dallar yapraklarla sonlandırılmıştır.

Alt bölümde bulunan panoların iç kısmında damla motifi kazıma tekniğinde yapılmıştır. Damla motifinin içinde çapraz çizgiler oyma tekniğinde oyularak bütünde baklava dilimini oluşturan tasarım elde edilmiştir. Üst kısmında palmet motifine yer verilmiştir.

Tarihlendirme: İncelenen eserin yapım tarihi ile ilgili kesin bir bilgi ve ne tür bir eserden getirildiğiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur¹¹¹. Ancak kapının ölçüleri, süslemesi ve üzerinde şık düşeni bulunmasından dolayı bir evin odasının kapısı olduğu düşünülebilir.

¹¹¹ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

Zamana Yolculuk dükkânında bulunan 19. yüzyıla tarihlendirilen çeyiz sandığının¹¹² üzerinde bulunan altı yapraklı çiçek motifi ve etrafını saran daire motifiyle birebir benzerlik göstermektedir. Panoların iç kısımlarına yapılan altıgen formlu süsleme, Trabzon'da bulunan Yukarı Kondu Camisi'nin 1806 tarihli mihrabında da görülmektedir¹¹³. Bu benzerlikle eserimizin 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

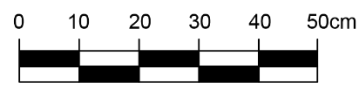
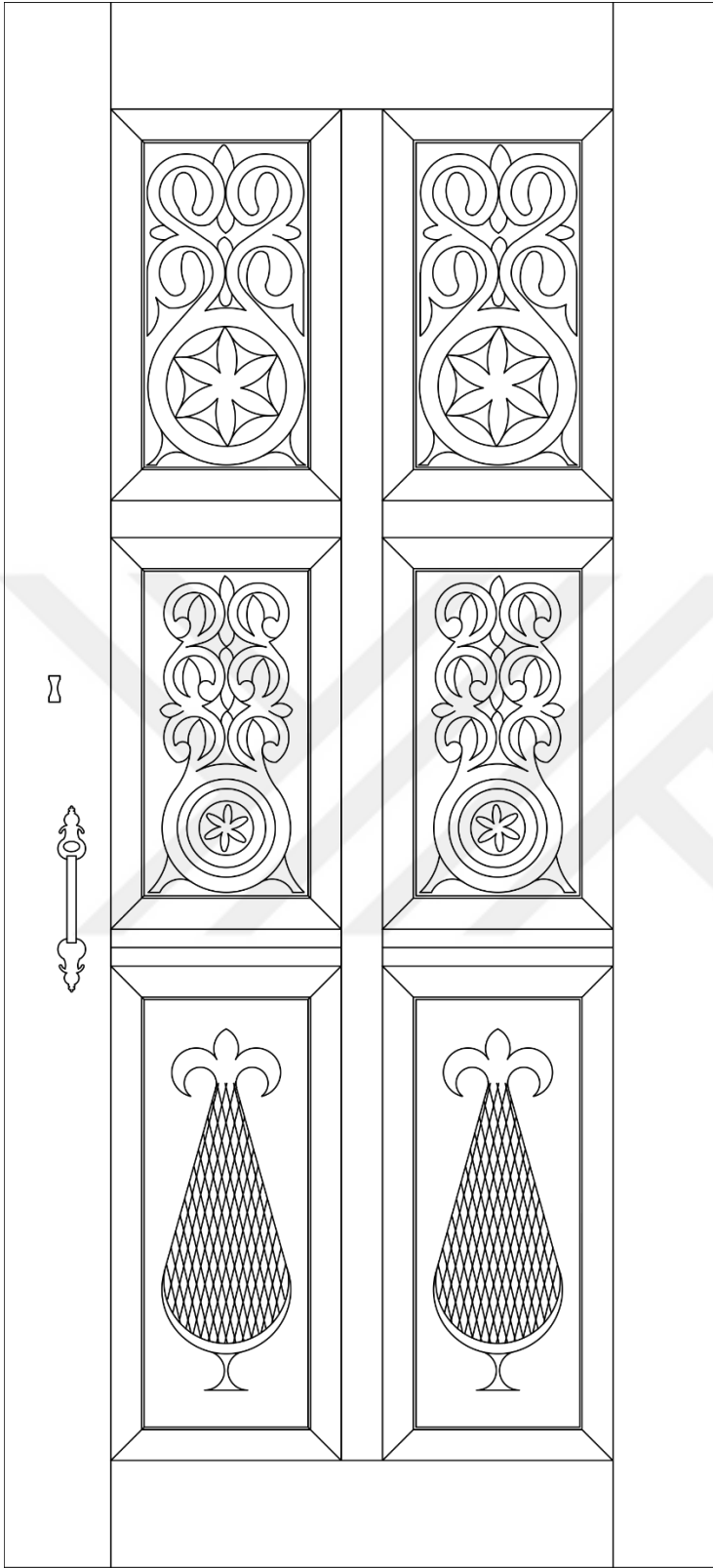

¹¹² Kara, Zıvıak, **a.g.e.**, s. 44.

¹¹³ Ogün Küçük, **Trabzon'un Çaykara, Dernekpazarı, Hayrat ve Of İlçelerindeki Osmanlı Dönemine Ait Bazı Ahşap Camiler (18-19. YY.)**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2017, s.225.

Fotoğraf No 5: 5 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 6: 5 Numaralı kapı kanadı

Eser No: 6

Fotoğraf No: 6

Çizim No: 7

Yapım Tekniği: Çakma, Kazıma, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 74 x 116 cm

Yapım Tarihi: 19.Yüzyıl

Eserin Tanımı: Kapı kanadı, dikdörtgen formlu olup seren, üst başlık, alt başlık olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Seren, üst ve alt başlık kısımları süslemesiz bırakılmıştır.

Kapı kanadı yatay kuşakla üç bölüme ayrılmıştır. Üst bölüm sivri uçlu iki adet ahşap çıtayla üç adet kareye bölünmüştür. Kare parçaların iç kısımlarına kazıma işlemi yapılarak kare kabartmalar elde edilmiştir. Karelerin üzerine, yüzey oyma tekniği ile kenarlardaki ikisinde 10, ortadakinde 11 yapraklı çiçek motifi görülmektedir.

Orta bölümde çıtaların yatay ve düşey çakılmasıyla üç bölüme ayrılmıştır. Sol kısımda iki adet kare bölüm alt alta gelecek şekilde tasarlanmış olup, sağ taraftaki bölüm ise dikey yönlü dikdörtgen formludur. Üst bölümdeki karenin iç kısmı kabartma tekniği ile kare bir alan oluşturularak, yüzeyinde yüzey oyma tekniğinde yapılan 21 yapraklı çiçek motifi tasarlanmıştır. Motifin ortasına çakılan çivinin uç kısmına mavi boncuk takılmıştır. Dış kısmında, güneş ışınlarına benzeyen çizgilerle etrafı çevrelenmiştir.

Altında bulunan kare bölümün iç kısmında 18 dilimli çiçek motifi bulunur. Motifi içine alan yatay eksenli geometrik süsleme kazıma tekniğinde yapılmıştır. Motifin sağ üst kaşesine dört dilimli yaprak, sağ alt köşesine beş dilimli yaprak, sol alt ve üst köşesine bir dilimli yaprak tasarımı vardır.

Orta bölümün sağ tarafında bulunan dikdörtgen alanın orta kısmında 19 yapraklı çiçek motifi bulunur. Dikdörtgen alanın sağ üst ve sol alt köşesine çizgiler yapılmış olup, üst çizginin yüzeyine üç yaprak ve alt tarafta ise dört yapraklı motif bulunur. Alanın üst kısmında sağ yönlü ve alt kısımda sol yönlü yedi yapraklı kıvrımlı yaprak motifi yüzey oyma tekniğinde yapılmıştır.

Alt bölümde ise yatay yönlü dikdörtgen bir alan oluşturulmuştur. Yüzeyinde ise kazıma tekniği ile yapılan iki adet çapraz şekillerin bileşmesiyle eşkenar dörtgen ve köşelerde üçgenler görülmektedir. Bu geometrik süslemelerin üst kısımlarında yine kazıma tekniği ile yapılan çizgiler sınırlandırılmıştır.

Tarihlendirme: Üzerinde kitabesi bulunmayan eserin yapım tarihi ile ilgili kesin bir bilgi ve ne tür bir eserden getirildiği bilinmemektedir¹¹⁴. Ancak kapının ölçülerinden dolayı, evin odasının kapısı olduğu düşünülebilir. Tablalı alanların içlerinde bulunan çiçek motifinin bir benzeri Trabzon'da bulunan 1804 tarihli Taşkiran Köyü Camii'nin¹¹⁵ minber aynılığında bulunan yapraklı çiçek motifiyile benzerlik göstermektedir. Bu tarihten yola çıkılarak 19. yüzyıl başlarına tarihlenebilir.

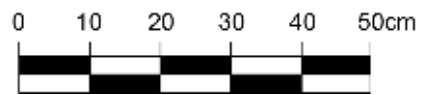
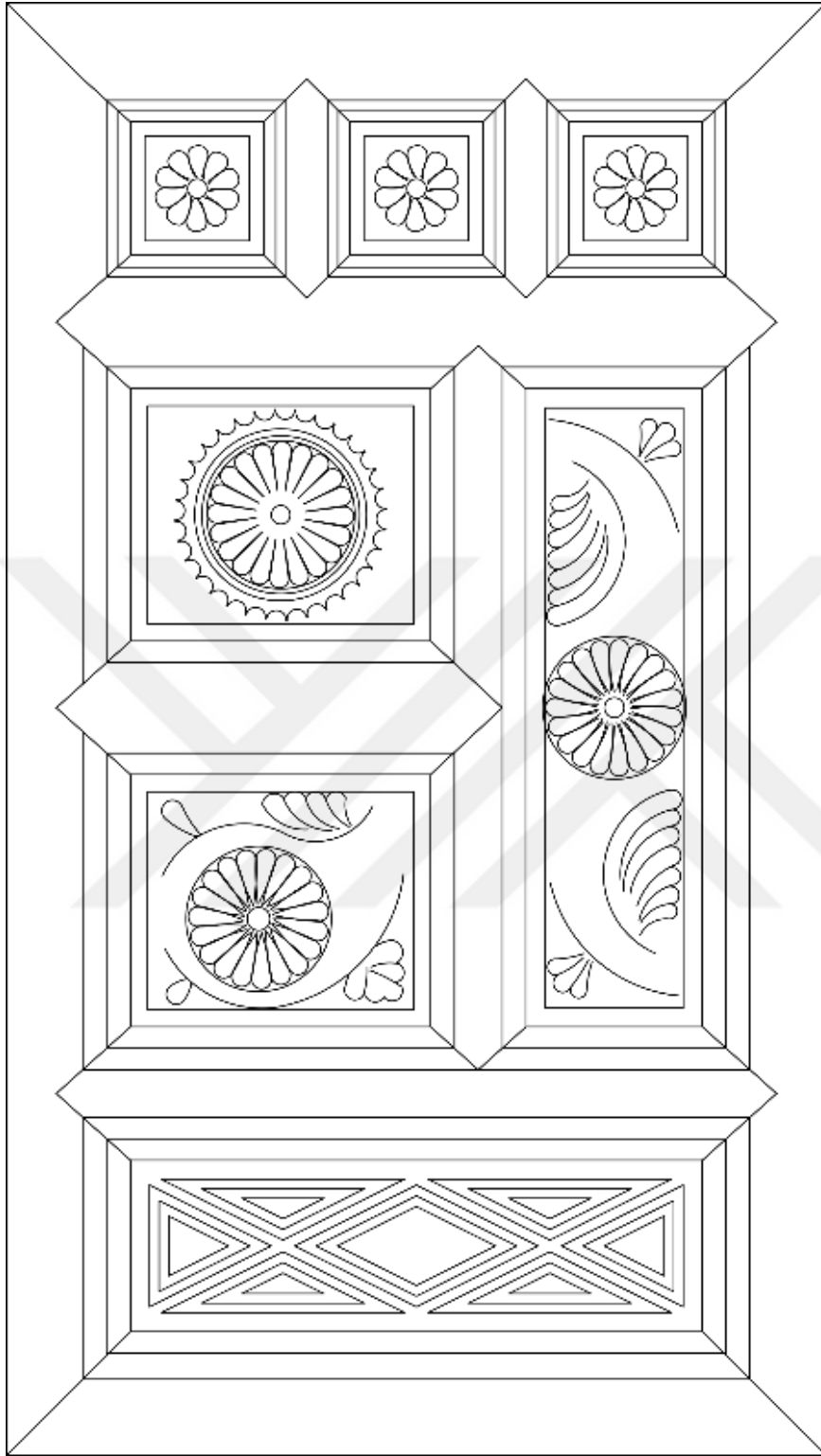

¹¹⁴ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹¹⁵ Ogün Küçük, **a.g.t.**, s.236.

Fotoğraf No 6: 6 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 7: 6 Numaralı kapı kanadı

Eser No: 7

Fotoğraf No: 7

Çizim No: 8

Yapım Tekniği: Çakma, Kazıma, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 84 x 209 cm

Yapım Tarihi: 19.Yüzyıl

Eserin Tanımı: İncelediğimiz eser ahşap malzemeden yapılmış olup tek kanatlı bir kapıdır. Dikdörtgen formlu olan kapı, kanat, kayıt, seren, üst başlık ve alt başlık bölümlerinden oluşmakta olup bu bölümler süslemesiz bırakılmıştır.

Kanadın gövde kısmında ahşap çitelerin yatay ve dikey yönde çakılması ile tablalı bir tasarım oluşturulmuştur. Bölümler beş adet yatay kuşağın çakılması ile birbirinden ayrılmıştır.

İlk bölümün kenarlarına ikişer dikey yönlü ahşap çita çakılmıştır. Orta alanda iki adet kare tabla ve yatay yönlü dikdörtgen tabla bulunur. Tablaların tamamının içine oyma tekniğinde formlarına uygun kabartmalı silmeler yapılmıştır.

İkinci bölüm, dar boyutta yatay yönlü dikdörtgen bir alandan meydana gelmiştir. Ortasında bulunan dikey yönlü ahşap çita alanı ikiye bölmüştür. Alanın içerisinde oyma tekniğinde yapılan ince yatay yönlü dikdörtgen bir kabartma bulunur. Kabartmanın yüzeyi kazıma tekniğinde oluşturulan yarım daireye benzeyen dilimlerle sınırlandırılmıştır.

Üçüncü bölümde dokuz tablanın yatay ve dikey yönle birleştirilmesiyle oluşturulan geometrik bir tasarım söz konusudur. Dikdörtgen alan ahşap çitelerin çakılmasıyla üç bölüme ayrılmıştır. Bölümler kendi içinde iki kademelidir. Sol bölümün üst kısmında yatay yönde dikdörtgen tabla bulunurken, alt kısımda yan yana gelmiş iki adet dikey yönlü tabla bulunur. Orta bölümün üst kısmında iki adet dikey yönlü tabla ve alt kısımda bir adet yatay formlu tabla vardır. Sağ kenardaki bölümde ise üst kısımda yatay yönlü, alt kısımda iki adet dikey yönlü tablayla geometrik tasarım vardır. Tablaların formları belli olması için uygun bir şekilde etrafları ahşap çitelerle çevrelenmiştir. Tablaların iç kısmında kazıma tekniğinde yapılan dikdörtgen süsleme üst başlıkta ki formla birebir aynıdır.

Dördüncü bölüm uygulanan form ve süsleme ikinci bölümle birebir aynıdır.

Beşinci bölümde de toplamda on beş kare ve dikdörtgen tablaların, yatay ve dikey yönde çakılmasıyla oluşturulan geometrik tasarım görülür. Kare bölüme ayrılan alan üç kademelidir.

Alanın orta kısmına yatay yönde çitanın çakılmasıyla oluşturulan dikdörtgen alanın iki yanında dikey yönlü dikdörtgen tabla görülür. Orta bölümde yapılan bu tasarım alanı alt ve üst olarak ikiye ayırmıştır. Orta tablanın hemen üst kısmında dikey yönde yapılan büyük iki adet tabla bulunur ve iki yanda küçük yapılmış birer kare tabla görülür. Kare tasarımların üst kısmında ise yatay yönde yapılan dikdörtgen tablalar bulunur. Yapılan bu tasarım alt bölümde de tekrarlanmıştır. Tablaların içine oyma tekniğinde yapılan dikdörtgen kabartmalı süslemeler bu alanda da görülmektedir.

Altıncı bölüm, dikdörtgen bir alana sahip olup beş tablanın dikey ve yatay biçimde çakılması ile oluşur. Alanın iki kenarına ahşap çıtaların birleştirilmesiyle oluşan dikey yönde dikdörtgen tabla vardır. Orta kısımda alt alta gelecek şekilde üç adet yatay yönlü dikdörtgen tablalar bulunur. Orta kısımda ki tabla diğerlerinden daha geniş tutulmuş olup merkezine küçük bir ahşap parçanın dikey yönde çakılmasıyla alan ikiye bölünmüştür. Tablaların iç kısmında ki süslemeler aynı şekilde tekrarlanmıştır.

Kanadın sol kenarına demir malzemedden yapılmış lale formlu bombeli tutma yeri ve anahtar kısmı bulunur.

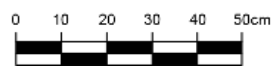
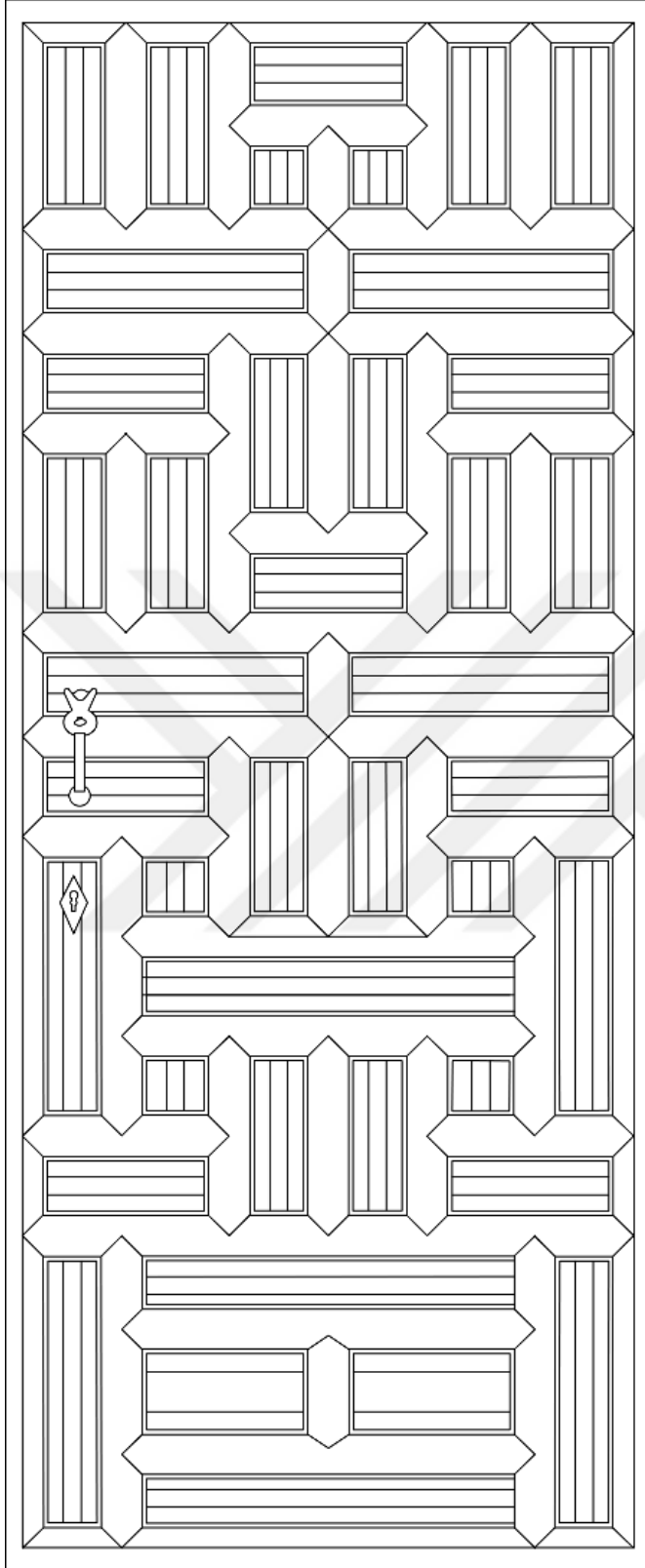
Tarihlendirme: Denizli ilinden getirilen kapının, yapım tarihi ile ilgili kesin bir bilgisi yoktur¹¹⁶. Eserimizde tablalarla oluşturulan kompozisyon, 19. yüzyıla tarihlenen Denizli Merkezefendi Hacı Hızır Salih Efendi evinin kuzeydoğu oda kapısında¹¹⁷ uygulanan form ve süsleme özellikleri ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle kapımızı 19. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

¹¹⁶ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹¹⁷ Erbil Cömertler Aktuğ ve Kadir Pektaş, “Ahşap Süslemeli Bir Ev: Denizli Merkezefendi Hacı Hızır Salih Efendi Evi”, **Kalemisi dergisi**, Cilt 5, sayı, 9, 2017, sayfa. 20.

Fotoğraf No 7: 7 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 8: 7 Numaralı kapı kanadı

Eser: 8

Fotoğraf No: 8-9

Çizim No: 9

Yapım Tekniği: Çakma, Taklit künde-kâri, Oyma, Kazıma, Dövme

Ölçüleri: 76 x 167 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Kapı, dikdörtgen formlu gövdeye sahip olup tek kanatlıdır. Kapı, kanat ve kasadan oluşmaktadır. Kanat ise seren, üst başlık, alt başlık olmak üzere üç bölümden meydana gelmiştir. Basık dikdörtgen formlu kapı açıklığı bulunur. Kapı kasasının etrafı kazıma tekniğinde yapılan dilimlerle süslenmiştir.

Kapı kanadı gövde kısmı iki adet yatay kayıtle üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm yatay dikdörtgen bir alana sahiptir. İç kısmında ise küçük dilimli üçgen ahşap parçalar alt alta ve yan yana gelecek şekilde çivi yardımı ile birleştirilerek taklit künde-kâri tekniği kullanılmıştır. Yapılan bu tasarım bütünde eşkenar dörtgeni oluşturmuştur. Birleşen üçgenler kendi içlerinde kare alanları oluşturmuş olup belli olması için çizgilerle etrafı belirginleştirilmiştir. Alanın etrafını sınırlandırmak için yapılan sivri uçlu süslemeler oyma tekniğinde yapılmıştır. Bölümleri ayıran kayıtların üzerine sekiz adet kabara çiviyle süslenmiştir.

İkinci bölüm kare formda olup birinci bölümde yapılan süsleme ve tekniğin daha büyüğü tasarlanmıştır. Üst ve alt kısımda bulunan dört eşkenar dörtgenin merkezine kabara çiviler çakılmıştır.

Üçüncü bölüm, dikdörtgen bir alana sahip olup etrafını çevreleyen dilimler oyma tekniğinde yapılmıştır. İki ahşap çitanın dikey yönde çakılması ile alan üç bölüme ayrılmıştır. Alanların içine yapılan süsleme cilt sanatında 18.yüzyıl itibaren sıkça görülen zilbahar tekniğindeki kartuşlu süsleme ile benzerlik göstermektedir. Bu bölüm küçük ahşap çıtaların iç ve dış yöne doğru çakılmasıyla oluşan kartuşlarla bezenmiştir.

Kapı tokmağı ikinci bölümde yer almaktadır. Tokmağın göbek kısmı daire formunda olup etrafını çevreleyen delikler ile sınırlandırılmıştır. Göbeğin ortasında ajur tekniği ile yapılmış altı kollu yıldız ve kenarlarında rumi motiflere yer verilmiştir. Motiflerin daha iyi görülebilmesi için altına kırmızı renkte kumaş yerleştirilmiştir. Ortasında bulunan kancaya dövme tekniğinde yapılan halka kulp geçirilmiştir.

Tarihlendirme: Üzerinde kitabe bulunmayan eserin yapım tarihi ve ne tür bir esere ait olduğu bilinmemektedir. Aynı dükkânda bulunan 19. yüzyıla tarihlendirilen çeyiz sandığının¹¹⁸ üzerinde bulunan zilbahar tekniğinde yapılan kartuşlu süsleme ile incelenen kapı kanadıyla benzerlik göstermektedir. Üçüncü bölümde kartuşlarla yapılan süsleme, Mevlana müzesinde bulunan ve 19. yüzyıla atfedilen, 1323 envanter numaralı Kur’ân-ı Kerim’in¹¹⁹ dış kapaklarında bulunan zilbahar tekniği ve Tantavi Kültür ve Sanat Merkezindeki ahşap kapı¹²⁰ üzerindeki süslemelerle ile benzer özellikler göstermektedir. Bu sebeple incelenen kapı 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

¹¹⁸ Kara, Zıvıak, **a.g.e.**, s. 34.

¹¹⁹ Hacer Kara, “**Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya,2015, s.424

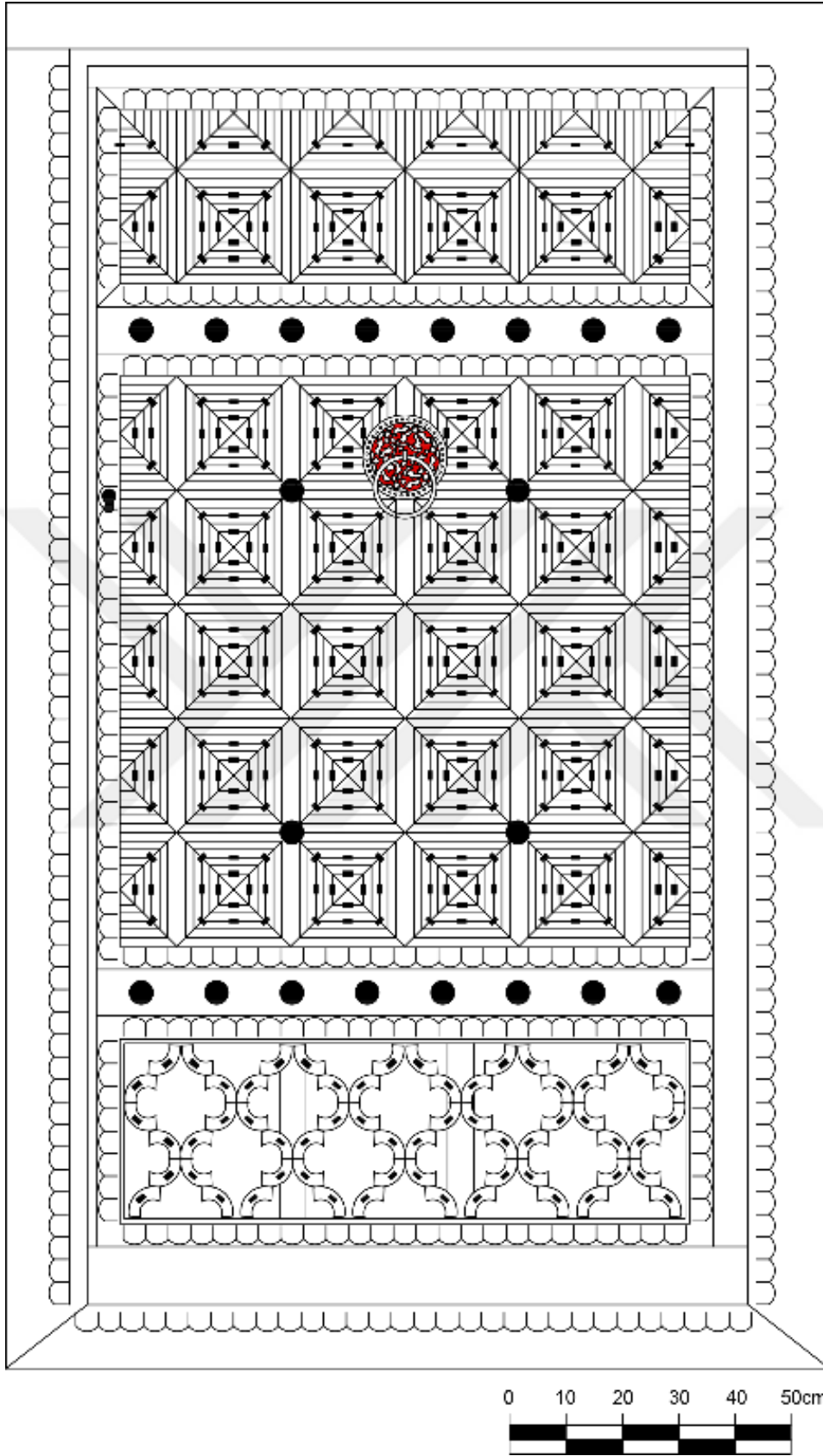
¹²⁰ Hacer Kara, **Konya Tantavi Kültür ve Sanat Merkezinde Sergilenen İki Ahşap Kapının Analizi**. G. Güney (Ed.), 2. International Culture, Art And Literature Congress Proceedings Book içinde (s.256-279). Ankara: İksad Global Yayın, 202.

Fotoğraf No 8: 8 Numaralı kapı kanadı

Fotoğraf No 9: 8 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 9: 8 Numaralı kapı kanadı

Eser: 9

Fotoğraf No: 10

Çizim No: 10

Yapım Tekniği: Çakma, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 93 x 185 cm

Yapım Tarihi: 19.Yüzyıl

Eserin Tanımı: Tek kanatlı dikdörtgen formlu ahşap kapı kanadı seren, kuşak, üst başlık ve alt başlık olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Kapı kanadının üzerinde alt alta, yan yana gelecek şekilde toplamda on dört yatay kayıtlı ahşap çita ve dikey kayıtlı sekiz çitanın çakılmasıyla kare ve dikdörtgen bölümler oluşmuştur. Alt ve üst bölümdeki örüntü aynı olup kare alanlarda sekiz yapraklı çiçek motifi ve dikdörtgen alanlarda ise merkezde “+” şekli ve iki tarafında palmet motifleri görülür.

Geriye kalan on üç bölümün süslemeleri ve örüntüsü birbirinin devamı şeklindedir. Her bir sırada yan yana iki adet dikdörtgen, beş adet kare ve iki adet dikdörtgen alan olmak üzere toplamda dokuz alan bulunmaktadır. İlk ve son dikdörtgen alanın içi oyularak boş bırakılmıştır. Süslemeler ikinci örüntüden başlayarak alanların içine dikey yönlü oyma tekniğinde yapılan dört yapraklı motifin iki tarafında palmet motifleriyle bitkisel süslemeler bulunur. Kare alanların içinde ise sekiz yapraklı çiçek motifi görülür.

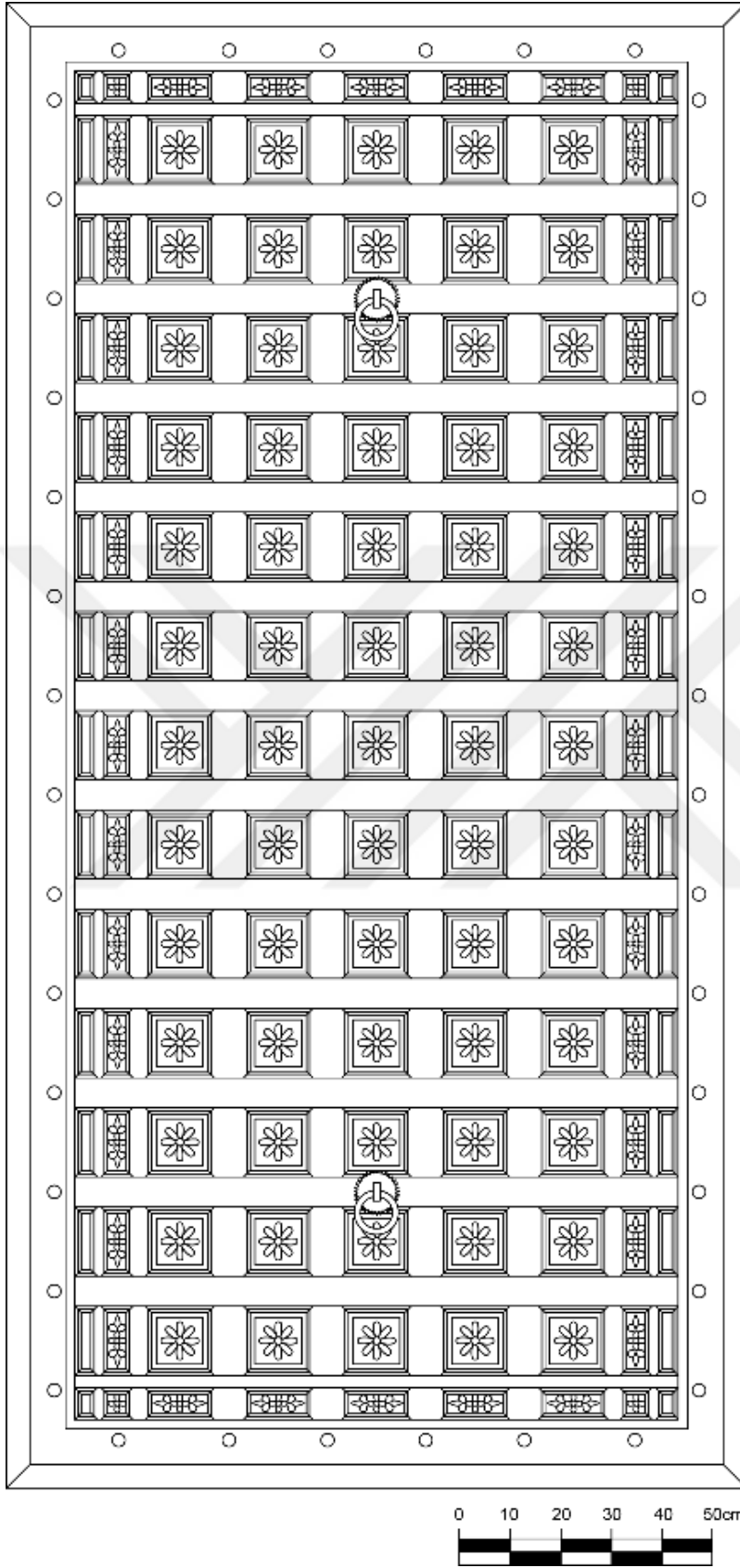
Kapının üst ve alt kısmında birbirinin aynısı olan iki adet tokmak bulunur. Etrafi dilimli metal bir malzemenin içinden geçen demir halkayla tokmak kısmı oluşturulmuştur. Altta bulunan tokmağın çocukların ulaşabilmesi için yapıldığı düşünülmektedir.

Tarihlendirme: İncelediğimiz esere ait yapım tarihi ve ne tür bir eserden getirildiğine dair kayıt bulunamamaktadır¹²¹. Eserimizin ölçüleri diğer kapılarla benzerlik gösterse de üzerinde bulunan iki tokmak ile evin dış kapısı olduğu düşünülebilir. Çalışmamızda incelemiş olduğumuz eserde kullanılan teknik ve yapraklı çiçek motifi göz önüne alındığında 19. yüzyıla tarihlenebilir.

¹²¹ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

Fotoğraf No 10: 9 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 10: 9 Numaralı kapı kanadı

Eser: 10

Fotoğraf No: 11

Çizim No: 11

Yapım Tekniği: Çakma, Yüzey Oyma, Kazıma

Ölçüleri: 76 x 190 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: İncelediğimiz eser tek kanatlı olup dikdörtgen formda yapılmıştır. Ahşap malzemeli kapı kanadı seren, üst başlık, alt başlık ve tablalı şemadan meydana gelmekte olup seren, üst ve alt başlık kısımları süsleme bulunmaz.

Kapı kanadının yüzeyindeki bezeme kompozisyonu yatayda üç ahşap çitanın çakılmasıyla dört bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm küçük yatay dikdörtgen bir alana sahiptir. Bu alanın orta kısmına aynı malzemedен ahşap çitaların aralıklarla çakılmasıyla kare alan, sağ ve sol kenarlarda ise dikdörtgen alan oluşmuştur. Ortadaki karenin iç kısmında oyma tekniğinde 12 dilimli çiçek motifi görülmektedir. Köşelere doğru ayrıca birer yaprak motifi uzanmaktadır. Sağ ve sol kenarların süslemesinde kabartma tekniği ile kademelendirilen kartuşun orta kısımları dilimli şekilde vurgulanmıştır.

İkinci bölüm kare alana ayrılmış olup büyüklü, küçüklü ahşap çitaların yanlara, alt ve üst kısımlara yatay ve dikey şekilde çakılmasıyla tablalı tasarım oluşturulmuştur. Ayrılan bu panolarda toplamda beş adet dikey dikdörtgen, dört adet yatay dikdörtgen ve dört adet küçük kare tasarım vardır. Yatay ve dikey tasarımların iç kısımlarında kabartmalı şekilde yönlerine doğru uzayan kartuşlar ve iki yanında yapraklı motifler bulunmaktadır. Merkezde oluşturulan dikey tablanın içinde düz bir kartuş ve kıvrımlı şekilde uzayan dokuz yapraklı çiçekler tasvir edilmiştir. Kare panolarda bulunan süslemelerde ise kabartma şeklinde yapılan sekiz yapraklı çiçek motifinin üst kısmından köşelere kadar uzanan dört yaprak görülür.

Üçüncü bölümde uygulanan teknik ve kompozisyon ilk bölüme benzerlik göstermektedir. Farklı olarak, kare panonun içinde ki 12 yapraklı yonca tasarımının orta kısmına altı yapraklı bir motif daha yapılması ile kademeli bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Dördüncü bölüm dikey dikdörtgen bir alana sahip olup, ahşap çitaların dikey şekilde çakılması ile alan üç dikdörtgen panoya ayrılmıştır. Dikdörtgen alanlarda, üst kenara doğru

uzayan dilimli kemer formu verilmiş olup alt, üst ve orta kenarlarda oyma tekniğinde yapılmış dörder çizgi bulunmaktadır.

Kapı kanadının sağ kenarında dikey yönde dilimli şekilde oluşturulan yapraklar ve orta kısımda tutma yeri olan kilit sistemi demir malzemedden yapılmıştır. Silindirik biçimli anahtarı da demir malzemedden yapılmıştır.

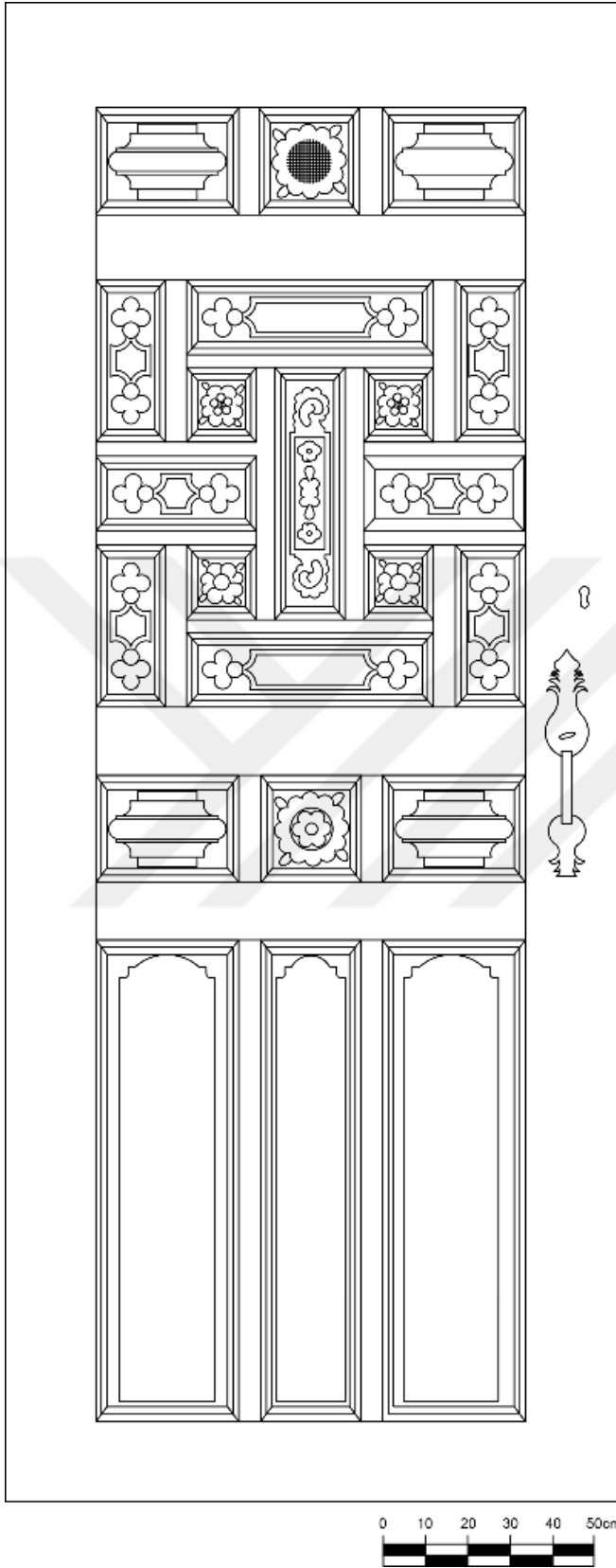
Tarihlendirme: Üzerinde kitabesi bulunmayan eserin Kütahya'dan getirildiği belirtilmektedir¹²². Kapıyı açmak için kullanılan şık düşen tasarımı ile evin oda kapısı olduğu düşünülmektedir. Tablalarla oluşturulan tasarım ve uygulanan süsleme motifleri, 19. yüzyıla tarihlenen Hacı Hızır Salih Efendi Evi'nin Başoda kapısında¹²³ uygulanan form ve süsleme özellikleri benzerlik göstermektedir. Bu benzerliklerden yola çıkılarak eserimizi 19. yüzyılda yapıldığı ileri sürülebilir.

¹²² Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹²³ Erbil Cömertler Aktuğ ve Kadir Pektaş, **a.g.m.**, s.18.

Fotoğraf No 11: 10 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 11: 10 Numaralı kapı kanadı

Eser: 11

Fotoğraf No: 12

Çizim No: 12

Yapım Tekniği: Çakma Tekniği, Yüzey Oyma

Ölçüleri: 96 x 174 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formlu kapı ahşap malzemedен yapıлып kanat, seren, kayıt, alt başlık, üst başlık ve tablalı bölümlerden oluşur.

Kapı kanadının yüzeyine iki yatay kuşak çakılması ile alan üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde yatay yönlü dikdörtgen bir alan bulunmaktadır. Ortaya sivri uçlu ahşap çitanın dikey yönlü olarak çakılmasıyla alan ikiye ayrılmıştır. Her iki bölümün üzeri oyma tekniğinde barok tarzda kıvrık dallar ve yapraklarla süslenmiştir.

Orta bölümde tablalı, geometrik ve bitkisel süslemeyle oluşturulan tasarım söz konusudur. Kare alana sahip olan bölümde sivri uçlu dört ahşap çitanın yatay ve dikey ekseninde çakılıp kesiştirilmesiyle oluşan tasarım bulunmaktadır. Kesişen çitalar orta kısımda dikey yönde kare şeklini oluşturmaktadır. Kare alanın iç kısmına daire şeklinde, üzerine yaprakları işlenmiş vaziyette gülbezek motifi oyma tekniğinde yapılmıştır. Çitaların çakılmasıyla kenarlarda dört adet geometrik şekil oluşmuştur. Üstteki ikisinin iç kısmına barok tarzda kıvrık dallar ve yapraklar oyma tekniğinde yapılmıştır. Alt kısmın ikisinde ise orta da gülbezeler, kenarlarında kıvrık dallar ve yapraklar görülmektedir.

Son bölümde bulunan kare alanın iç kısmında yatay ve dikey yönde tablalarla oluşturulan tasarım söz konusudur. Sivri uçlu dört ahşap çitanın yatay ve dikey yönde çakılmasıyla oluşan iki adet dikey dikdörtgen, iki adet yatay dikdörtgen ve bir adet kare tabla bulunur. Kare alanın içi oyma tekniğindeki gülbezek motifiyile süslenmiştir.

Kanadın sol kenarında demir malzemedен yapılmış kilit sistemi görülmekte olup anahtarı bulunmamaktadır.

Tarihlendirme: İncelenen eserin yapım tarihi ve ne tür bir eserden getirildiği ile ilgili bilgi yoktur¹²⁴. Ancak kapının ölçüleri, süslemesi ve kanadın üzerinde lale formlu şık düşen

¹²⁴Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

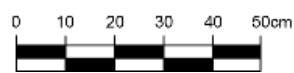
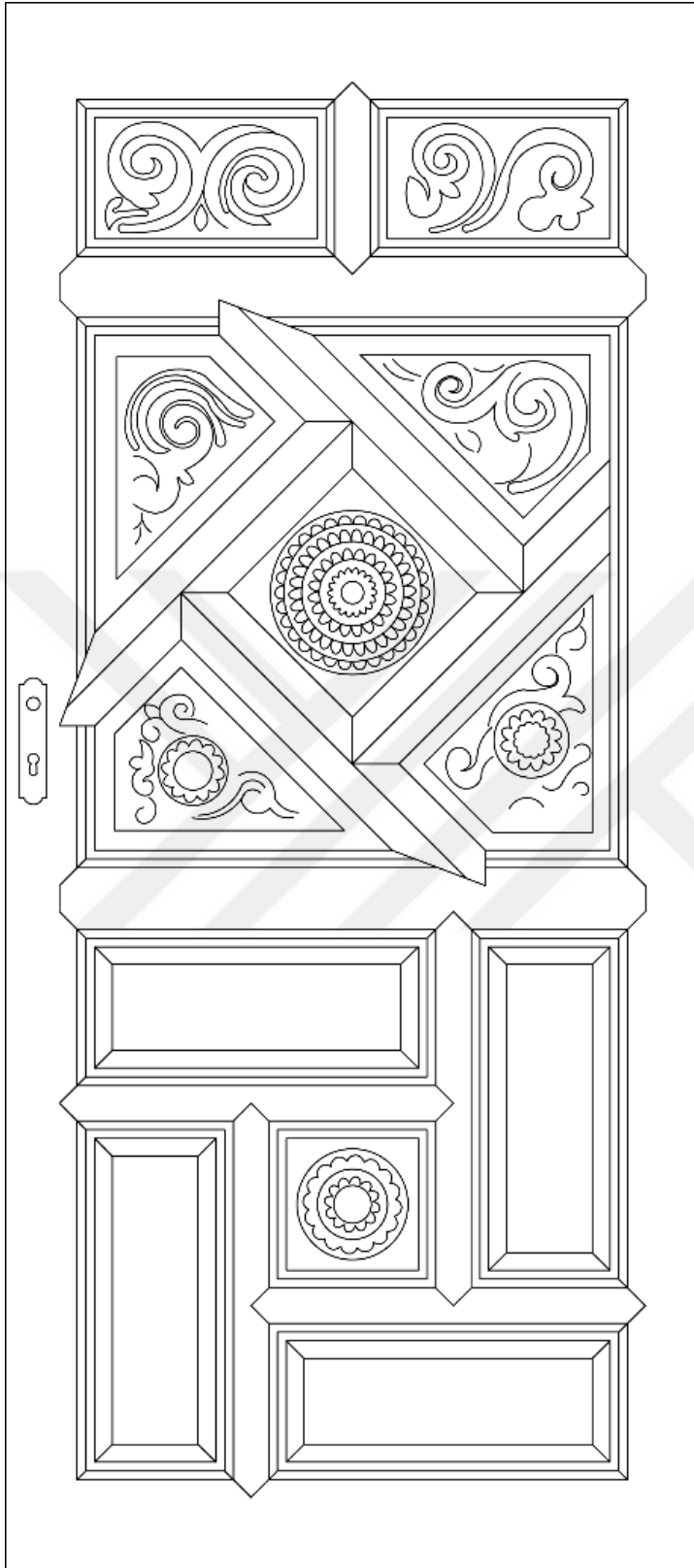
tasarımından dolayı bir evin oda kapısı olduğu düşünülebilir. Panoların içine yapılan kıvrık dallı süslemelerin bir benzeri Trabzon'da bulunan 1819 tarihli Güney Kondu Mahallesi Camii'nin¹²⁵ minber aynalıklarında bulunan süslemelerle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle eserimizin barok tarzı süsleme kompozisyonundan dolayı 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

¹²⁵ Ogün Küçük, **a.g.t.**, s.242.

Fotoğraf No 12: 11 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 12: 11 Numaralı kapı kanadı

Eser: 12

Fotoğraf No: 13

Çizim No: 13

Yapım Tekniği: Çakma, Oyma

Ölçüleri: 83 x 159 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formlu kapı tek kanatlı şekilde tasarlanmış olup seren, alt başlık, üst başlık, kuşak bölümleri bulunmaktadır.

Kapı kanadının yüzeyi dört adet yatay kuşağın çakılması ile beş bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde yatay yönde dikdörtgen bir alan bulunmaktadır. Alanın tam ortasına dikey yönde ahşap bir çita çakılarak alan iki eşit dikdörtgene ayrılmıştır. Panoların içlerine yatay formlu yan kenarları yarım dairesel elips kartuşlar oyma tekniğinde yapılmıştır. Yarım dairenin etrafında dört adet dilim bulunmakta olup iki kenardaki dilim daha kıvrımlı ve büyük yapılmıştır.

İkinci bölüm dikdörtgen bir alana sahiptir. Kenarlara dikey ve yatay yönde dört adet ahşap çitanın çakılmasıyla alan beş bölüme ayrılmıştır. Merkezde büyük kare bir alan ve iki tarafında alt alta gelecek şekilde daha küçük yapılan toplam dört kare alan bulunur. Kenarlarda bulunan karelerin içinde kademeli şekilde oyulan dört yapraklı çiçek motifi ve dört köşesinden uzayan stilize yaprak motifi görülmektedir. Orta bölümde ki kare alanın içinde gülbezek motifi çakma tekniğinde işlenmiştir. Gülbezeğin etrafını bir daire çevirmekte ve dört köşeden akantus yaprakları uzamaktadır.

Üçüncü bölüm de yatay yönlü dikdörtgen bir alan bulunur. Alanın ortasına dikey yönlü ahşap çitanın çakılmasıyla alan iki bölüme ayrılmıştır. Kullanılan teknik ve kompozisyon bakımından birinci bölümün aynısıdır.

Dördüncü bölüm dikdörtgen bir alana sahiptir. İki ahşap çitanın dikey yönde çakılması ile alan üç dikdörtgen bölüme ayrılmıştır. Alanın iç kısımlarına bu sefer dikey yönlü yapılmış yarım dairesel elips kartuşlar bulunmaktadır. Kartuşların üst ve alt kısmında dört adet dilimli yapraklar oyma tekniğinde yapılmıştır.

Beşinci bölümde uygulanan teknik, süsleme ve kompozisyon birinci, üçüncü bölümün aynısıdır.

Tarihlendirme: Kitabesi bulunmayan eserin yapım tarihi bilinmemektedir¹²⁶. Kapının ölçüleri, süslemesi ve tek kanatlı olmasından bir evin odasının kapısı olduğu düşünülebilir. Bölümlerin içlerine yapılan kartuşlu süslemeler, 19. yüzyıla tarihlenen Sarıhacılar Camii¹²⁷, giriş kapısında bölümlerin üzerine yapılan kartuşlu süsleme ile benzerlik göstermektedir. Bu benzerliklerden yola çıkılarak kapının 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

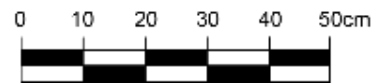
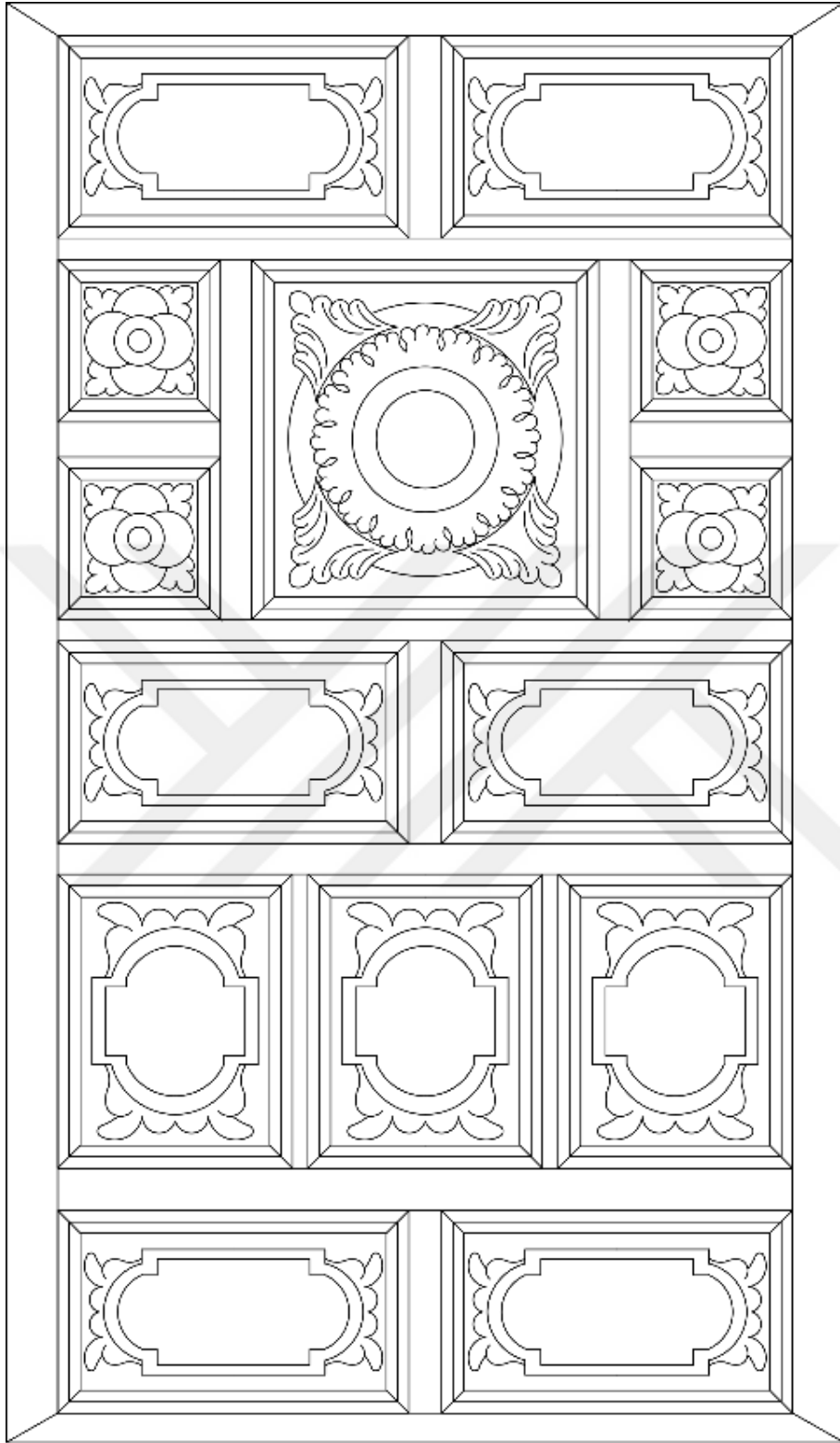

¹²⁶ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹²⁷ Aslı Büyükkal, **a.g.t.**, s.272.

Fotoğraf No 13: 12 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 13: 12 Numaralı kapı kanadı

Eser: 13

Fotoğraf No: 14

Çizim No: 14

Yapım Tekniği: Çakma, Oyma(kabartma)

Ölçüleri: 93 x 202 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeden yapılan tek kanatlı kapı, dikdörtgen formlu olup kasa, seren, üst başlık, alt başlık ve kuşak bölümlerinden meydana gelmiştir. Kapının dikdörtgen formlu bir kasası bulunmaktadır. Kasanın üst kısmında üç dilimli kemerden oluşan kapı açıklığı vardır. Kemer kısmının alt bölümüne siyah ve turuncu renkte boyanan ahşap çitalar sırayla yapıştırılmıştır. Seren, alt ve üst başlık kısımları süslemesiz bırakılmıştır. Kapının zemini sarı renkle boyanmıştır.

Kapı kanadının yüzeyine dört düşey kaytın çakılmasıyla alan beşe bölünmüştür. Düşey kayıtların üzeri oyma tekniğinde dilimli silmelerle çevrelenmiş olup iç kısım siyah renge boyanmıştır. İç kısmının merkezinde sekiz yapraklı çiçek motifi oyma tekniğinde yapılmıştır. Motifin iki yanından kenarlara doğru uzayan kıvrımlı dallar ve yapraklar görülmektedir. Yapılan bu süslemelerde siyah renge boyanmıştır.

İlk bölüm çitaların birleşmesi ile üç bölüme ayrılmıştır. Kenarlar kare, orta bölüm dikey yönlü dikdörtgen alanlıdır. Karenin iç kısmı açık kahverengine boyanmış olup 12 yapraklı çiçek motifi kabartma tekniğinde yapılmıştır. Dikdörtgen alanın etrafı oyma tekniği ile dilimler ile çevrelenmiş olup iç kısım kahverengine boyanmıştır. Dikey yönde yapılan sekiz yapraklı bitkisel süsleme görülmektedir. Üst ve alta bakan yapraklar diğer yapraklardan daha büyük yapılmıştır. Yaprakların üzerinde kazıma tekniği ile yapılan dilimler bulunur. Bu tasarım beşinci bölümde de tekrar edilmiştir.

İkinci bölüm dikdörtgen bir alana sahiptir. Alanın içinde dilimli silmelerle çevrelenen dikdörtgen kartuş bulunmaktadır. Kartuşun yüzeyi kahverengine boyanmış olup yatay ekseninde yanlara doğru uzayan kıvrımlı dallar ve yapraklarla süslenmiştir. Bu tasarım dördüncü bölümde de tekrar edilmiştir.

Üçüncü bölüm ise birinci bölüme benzemektedir fakat kare kartuşların yüzeyine oyma tekniğinde 10 dilimli çarkifelek motifi işlenmiştir. Diğer kompozisyon ve süsleme aynıdır.

Kanadın sol kenarında demir halkadan yapılan tutma yeri ve üçgen demir malzemedan yapılan kilit sistemi görülmektedir.

Tarhlendirme: Üzerinde kitabesi bulunmayan eserin yapım tarihi ve ne tür bir eserden getirildiği ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır¹²⁸. Ancak kapının ölçüleri, süslemesi ve tek kanatlı olmasından oda kapısı olduğu düşünülebilir. İncelenen kapının kemer açıklığı ve pano içlerindeki süsleme kompozisyonları, Denizli ilinde bulunan 19. yüzyıla tarihlenen Hacı Hızır Salihli Efendi evinin başoda kapısıyla¹²⁹ benzerlik göstermektedir. Pano içindeki çarkıfelek motifi, Trabzon ilinde bulunan 1819 tarihli Güney Kondu Mahallesi Camii'nin¹³⁰ mihrap süslemeleriyle benzerlik göstermektedir. Bu sebeple kapının form, kıvrımlı bitkisel motifleri göz önüne alınarak eserimiz 19. yüzyılda yapıldığı ileri sürülebilir.

Kanadın çakma yerlerinde çatlamlar ve alt kenarında boya atmaları görülmektedir.

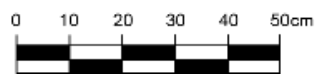
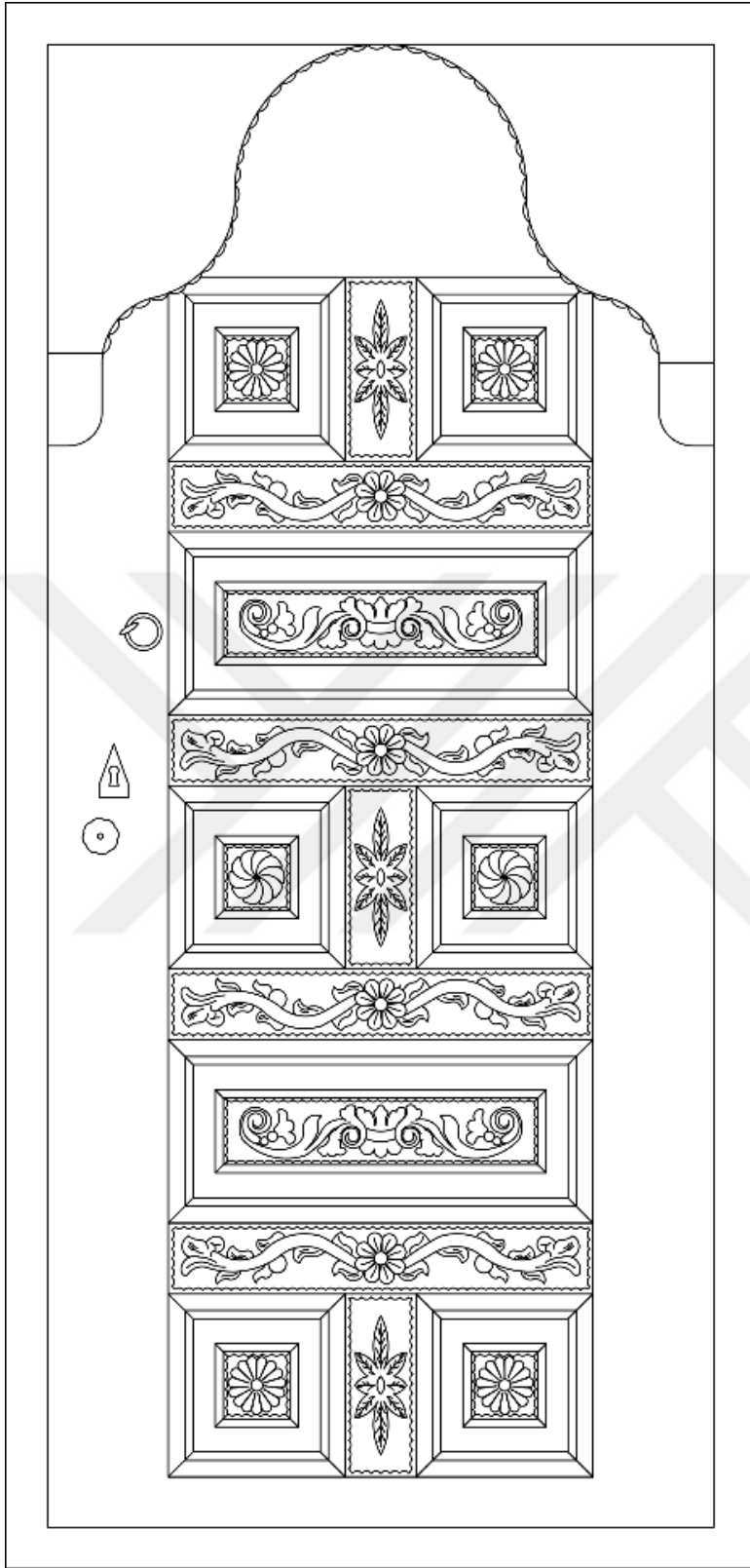
¹²⁸ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹²⁹ Erbil Cömertler Aktuğ ve Kadir Pektaş, **a.g.m.**, s.18.

¹³⁰ Ogün Küçük, **a.g.t.**, s.248.

Fotoğraf No 14: 13 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim Numarası 14: 13 Numaralı kapı kanadı

Eser: 14

Fotoğraf No: 15

Çizim No: 15

Yapım Tekniği: Çakma, Oyma, Dövme

Ölçüleri: 100 x 167 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeden yapılan çift kanatlı kapı, dikdörtgen formlu olup seren, üst başlık, alt başlıktan, kayıtlardan meydana gelmiştir.

Kapının sol kanadında ince tutulmuş bir seren kısmı bulunmaktadır. Üst başlık ayrı bir ahşap parçadan meydana gelip kanatlara çakılmıştır. Üst kısmında aralıklarla sekiz adet kabalar bulunur. Kanatların kenarını çevreleyen dilimli çizgi oyma tekniğinde yapılıp alanı sınırlandırmıştır.

Üst ve alt kenarların uç kısımlarına çapraz şekilde ahşap çitalar çakılmıştır. Kenarların birleşim yerlerine demir malzemeli parça iki tarafa gelecek şekilde çivilerle tutturulmuştur. Kanatların kenar ve orta kısımları zeminin içleri kare şekilde oyulduktan sonra dikey yönlü üç adet, yatay yönlü sekiz adet ahşap parça çakılmıştır. Her bir kanatta dikey yönde yedi, yatay yönde iki adet olmak üzere toplamda 14 kare meydana gelmiştir. Kare alanların etrafı birbirinin tekrarından oluşan süsleme kompozisyonu ile çevrelenmiştir. Sıranın ilk başında alanın orta kısmına kazıma tekniğinde yapılan bombeli kare bir şekil oluşturulup üzerine kabara çivi çakılmıştır. İki yanında oyma tekniğinde uç kısımlara doğru uzayan kurdele motifi yapılmış ve orta kısmına kabara çivi çakılmıştır. Onun yanında üst kısmına dikdörtgen formlu ahşap çita dokuz adet çiviyle sabitlenmiş olup orta kısmına kabara çivi çakılmıştır. Üçüncü sırada ilk sırada yapılan süsleme kompozisyonu tekrar edilerek örüntü bu şekilde devam etmiştir.

Dikey ve yatay yönde çakılan parçaların süslemeleri birbirinin tekrarı şeklindedir. Kompozisyonun ilk başında dikdörtgen ahşap parça çivilerle tutturulmuş ve orta kısmına kabara çivi çakılmıştır. Onun altında oyma tekniğinde orta kısmına kabara çakılan bombeli şeklin iki yanından uçlara doğru uzayan dilimli kurdele motifi görülmektedir. Üçüncü sıra da ise dikey yönlü 11 adet çiviliyle tutturulan ahşap parçanın üzerine çakılan kabaranın etrafı yüzey oyma tekniği ile daire içine alınmıştır. Dairenin etrafını sivri dilimler çevirmiştir. Bu örüntü diğer parçalarda da kullanılmıştır. Süslemelerde yapılan farklılıklar yönlerine göre değişmesi ile olmuştur.

Kapının kilit ve tokmak yeri sağ kanatta bulunmaktadır. Sağ kanadın en üst bölümünde demir halkanın içerisinden geçen demir kancayla yapılan kilit sistemi vardır. Kapının tokmağı kare alanın iç kısmına yapılmıştır. Etrafı dilimli metal bir malzemenin içinden geçen daire formlu demir halkayla tokmak kısmı oluşturulmuştur.

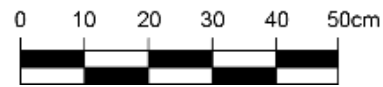
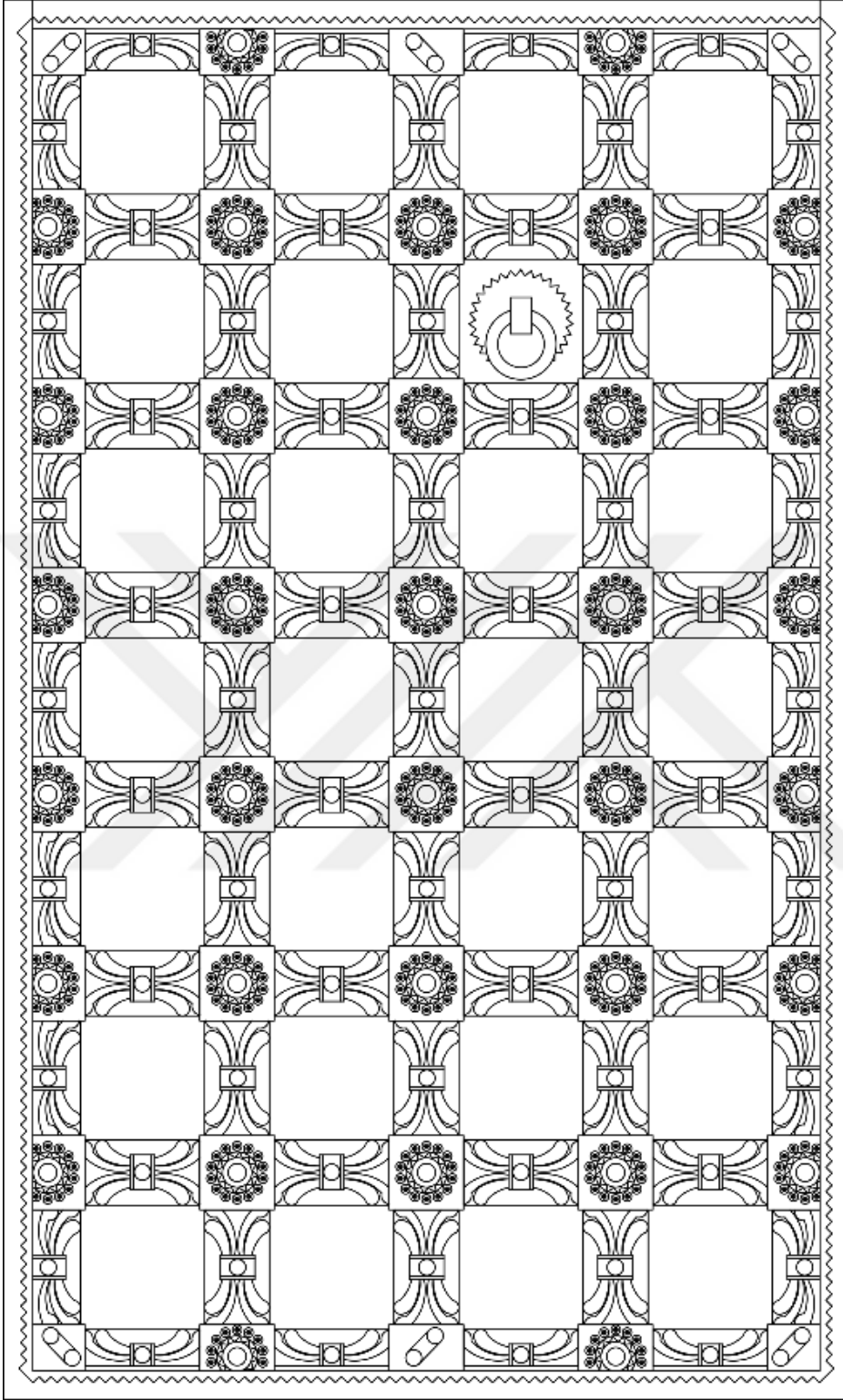
Tarihlendirme: İncelenen eserin üzerinde kayıtlı bir tarihin olmamasından dolayı kapının yapım tarihi bilinmemektedir. Kanatların üzerindeki kurdele biçimli tasarım, 19. yüzyıla tarihlenen Ahmet Ağagil Konađının¹³¹ tavanında bulunan kurdele tasarımı ile benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda incelemiş olduğumuz eser bu benzerlik, kullanılan teknik ve süslemeler göz önüne alındığında 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

¹³¹ Kübra Karabulut Ay, **a.g.t.**, s.467.

Fotoğraf No 15: 14 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 15: 14 Numaralı kapı kanadı

Eser: 15

Fotoğraf No: 16-17

Çizim No: 16

Yapım Tekniği: Çakma, Derin Oyma, Boyama

Ölçüleri: 93 x 174 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Çift kanatlı eserimizden olan kapı ahşaptan yapılmış olup, kanat kısmında ise seren, kuşak, bini, alt ve üst başlık bölümleri bulunur. Kapının her iki kanadı simetrik olarak düzenlenmiştir. Kanatların etrafını çevreleyen kasa bölümü vardır. Kasanın üzerine sekiz adet metal malzemedden yapılmış sac, sağlamlaştırmak amacı ile kenara çakılmıştır. Kapının sağ ve sol kanatlarında ki süslemelerde simetri söz konusudur.

Kapının seren kısmı düz ahşap malzemenin üzerine aralıklı sekiz adet demir hatılın çakılmasıyla oluşmuştur. Serenin kenarları sarı renk ile iç kısmı yeşil renge boyanmıştır. İç kısımda alt alta siyah boya ile yapılan noktalar bulunmaktadır. Yan, alt ve üst kenarlar olmak üzere toplam 18 adet kabara çiviler vardır.

Kapının her iki kanadı, dört adet metal çitanın aralıklarla çakılması ile beş kare bölüme ayrılmıştır. Metal çitaların üzerinde üç adet kabara çivi bulunmaktadır. Kanatların zemini kırmızı renge boyanmıştır. Tablaların iç kısmına yan kenar boşlukları bırakılıp sarı renkle boyanmış kare bir alan oluşturulmuştur. Kenarlar da bulunan dilimli geometrik motifler kare bölümün etrafını çevreleyerek sınırlandırmıştır. Oluşturulan bu kare alanın içine oyma tekniğinde orta merkezde altı kollu yıldız motifi yapılmıştır. Yıldızın kenarlarından uzayarak çıkan çizgilerin birleşmesiyle bir altı kollu yıldız motifi daha oluşturularak kompozisyon bu şekilde devam etmiştir. Köşelerde ise bir kolu yatay çitaların altında kalan küçük birer altı kollu yıldız motifine yer verilmiştir. Yıldızların tamamının ortasında oyma tekniğinde yapılan altı yapraklı çiçek kabartmaları bulunmaktadır.

İki kanadın birleşme yerinde bulunan bini sol kanatta bulunmaktadır. Bininin kenarları sarı renge boyanmıştır. Orta bölümde oyma tekniğinde yapılan “V” şeklinde süslemeler yapıp yeşil renge boyanmıştır. Yapılan “V” şekli üstten orta kısma kadar yukarı yöne doğru bakarken orta bölümün sonlarından aşağıya kadar aşağı yöne çevrilmiştir.

Sağ ve sol kanadın üçüncü bölümünde tokmak kısmı ve kilit sistemi bulunmaktadır. İki adet dövme tekniğinden yapılan delikli yuvarlak göbek kısmı iki kanada çakılarak oturtulmuştur. Ortadaki kancanın içinden halkanın geçmesiyle oluşturulan tokmak kısmı görülmektedir. Sağ ve sol tokmak kısmının tam altında kilit sistemi bulunmaktadır. Sol kanatta kalın demir kanca tasarımı görülürken sağ taraftaki kanca daha ince ve küçük yapılmıştır. Beş demir malzemenin iç içe geçmesiyle oluşturulan zincir tasarımının bir ucu sol kanatta ki kancadan geçirilmiştir. Diğer ucu ise sağ kanatta bulunan kancaya bir ahşap çita malzemeyle oturtulması ile kilit sistemi oluşturulmuştur.

Tarihlendirme: Kitabesi bulunmayan eserin hangi mimari yapıya ait olduğu ve tarihi bilgileri yoktur¹³². Boyutu, süslemeleri ve tasarımlarından dolayı bu eserin bir evin dış kapısı olduğu düşünülmektedir. Çalışmamızda incelemiş olduğumuz eserin tablalı formu, yüzey süslemeleri ve kullanılan tekniklerinden dolayı 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

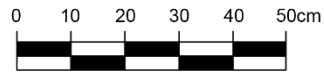
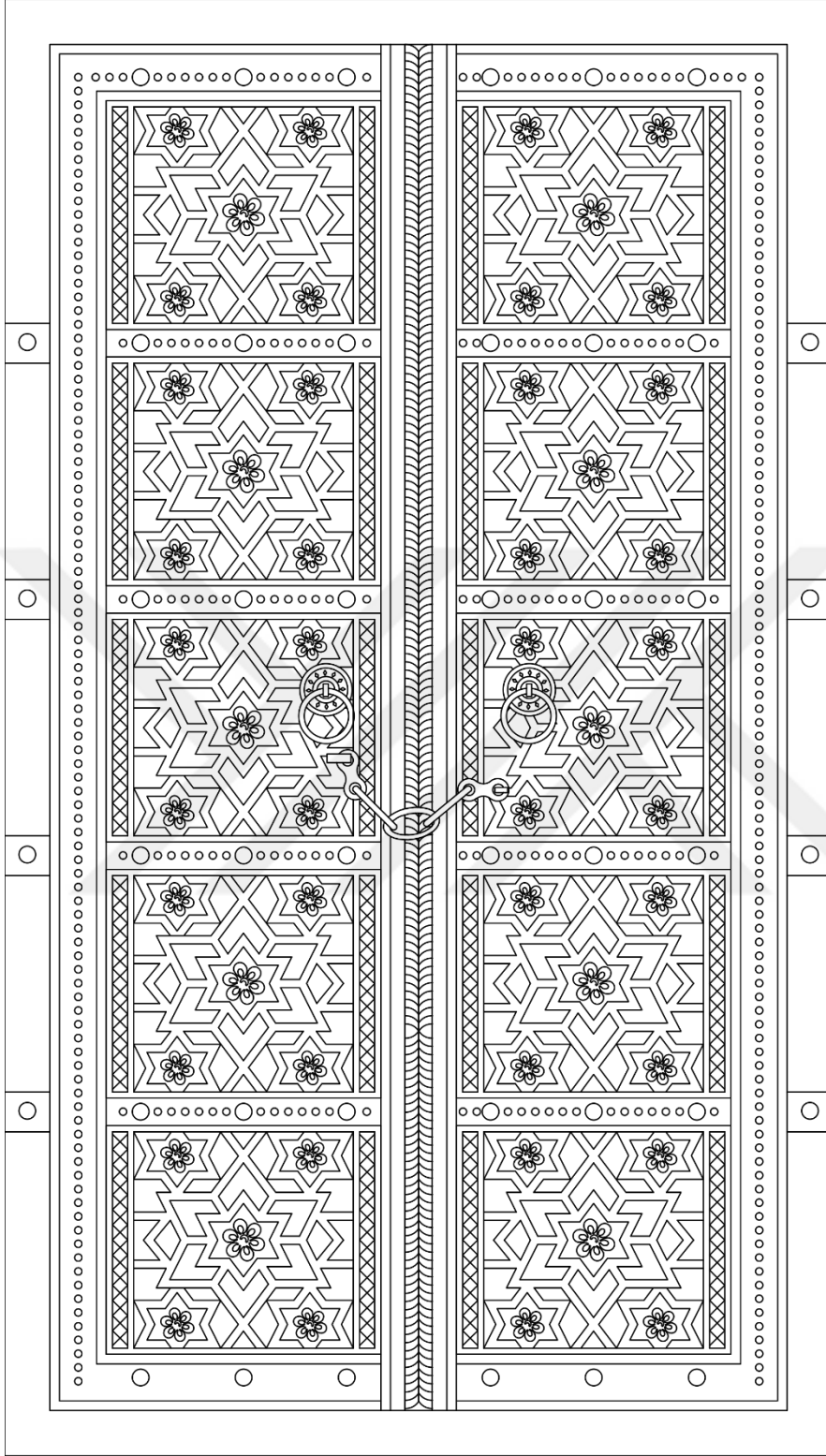
¹³² Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

Fotoğraf No 16: 15 Numaralı kapı kanadı

Fotoğraf No 17: 15 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 16: 15 Numaralı kapı kanadı

Eser: 16

Fotoğraf No: 18

Çizim No: 17

Yapım Tekniği: Çakma, Oyma

Ölçüleri: 130 x 226 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeli çift kanatlı kapı, dikdörtgen formda yapılmıştır. Kanat yerleri seren, bini, üst ve alt başlıktan oluşur. Kapının sağ ve sol kanatlarında ki süslemelerde simetri söz konusudur.

Her bir kanat iki yatay kayıtle üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde dikdörtgen tablalı bir alan bulunmaktadır. Alanın iç kısmına ahşap malzemedan yapılan dikdörtgen levha oturtulmuştur. Çerçevenin üstünde geometrik ve bitkisel süslemelerin bir ara da kullanıldığı tasarım vardır. Ortada elips şeklin içinde oyma tekniğinde yapılmış bir çiçek motifi yer almaktadır. Bu elips şeklin dışına bir elips daha oluşturulup ikisinin arasına barok tarzı kıvrık dallar yerleştirilmiştir. Buradaki tasarım $\frac{1}{4}$ simetriktir. Elips şeklinin alt ve üst kısımlarında görülen kıvrık dallar $\frac{1}{2}$ simetrik olarak yerleştirilmiştir. Birleşen bu kıvrık dalların üst kısmında palmet motifi görülmektedir.

İkinci bölüm kare bir alana sahip olup iç kısımda kare bir dikdörtgen levha yerleştirilmiştir. Bu kare levhanın üzerinde bulunan daire formunun iç kısmı altı adet çitayla altı parçaya bölünmüş, her birinin içine çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Kare formun köşelerinde ise iki yönlü kıvrımlı şekiller yer almaktadır.

Üçüncü bölüm dikey yönlü dikdörtgen formdadır. İç kısımda dikdörtgen formda levha bulunur. Levhanın üzerinde geometrik ve bitkisel süslemenin bir arada kullanıldığı tasarım söz konusudur. Yukarıdaki ilk bölümde olduğu gibi ortada elips şeklin içinde oyma tekniğinde yapılmış çiçek motifi yer alır. Bu şeklin etrafında bir elips daha oluşturularak aralarına simetrik olarak altı adet "C" kıvrımı yerleştirilmiştir. Elips şeklin alt ve üst kısmı ile köşelerinde kıvrımlar simetrik olarak görülmektedir.

Kapıda iki adet tutma yeri bulunur. Sağ ve sol kanatta birinci bölümün altında bulunan tutma yerleri demir malzemedan bombeli şekilde düz formda yapılmış olup içinden geçirilen beş yuvarlak boncukla süslenmiştir. Kapının kilit kısmı sağ kanadın kenarında görülmektedir.

Demirden yapılan kilit sistemi bombeli tutma şeklinde yapılmıştır. Alt kısımda bulunan boşlukta anahtar deliği mevcuttur.

Kapının binisi sol kanatta bulunmaktadır. Uzun ahşap çitanın boydan çakılması ile oluşturulan bininin üzerinde süsleme görülmez.

Tarihlendirme: İncelenen kapının yapım tarihi hakkında kesin bilgiler bilinmemektedir¹³³. Çorum ilinde yer alan 1889 tarihli Süheyb-i Rumi Camii'nin kapısında¹³⁴ bulunan süslemeler; incelediğimiz eserin birinci ve ikinci bölümündeki süslemeyle benzer özellik göstermektedir. Bu benzer özellikler dikkate alınarak eserin 19. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir.

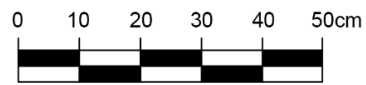
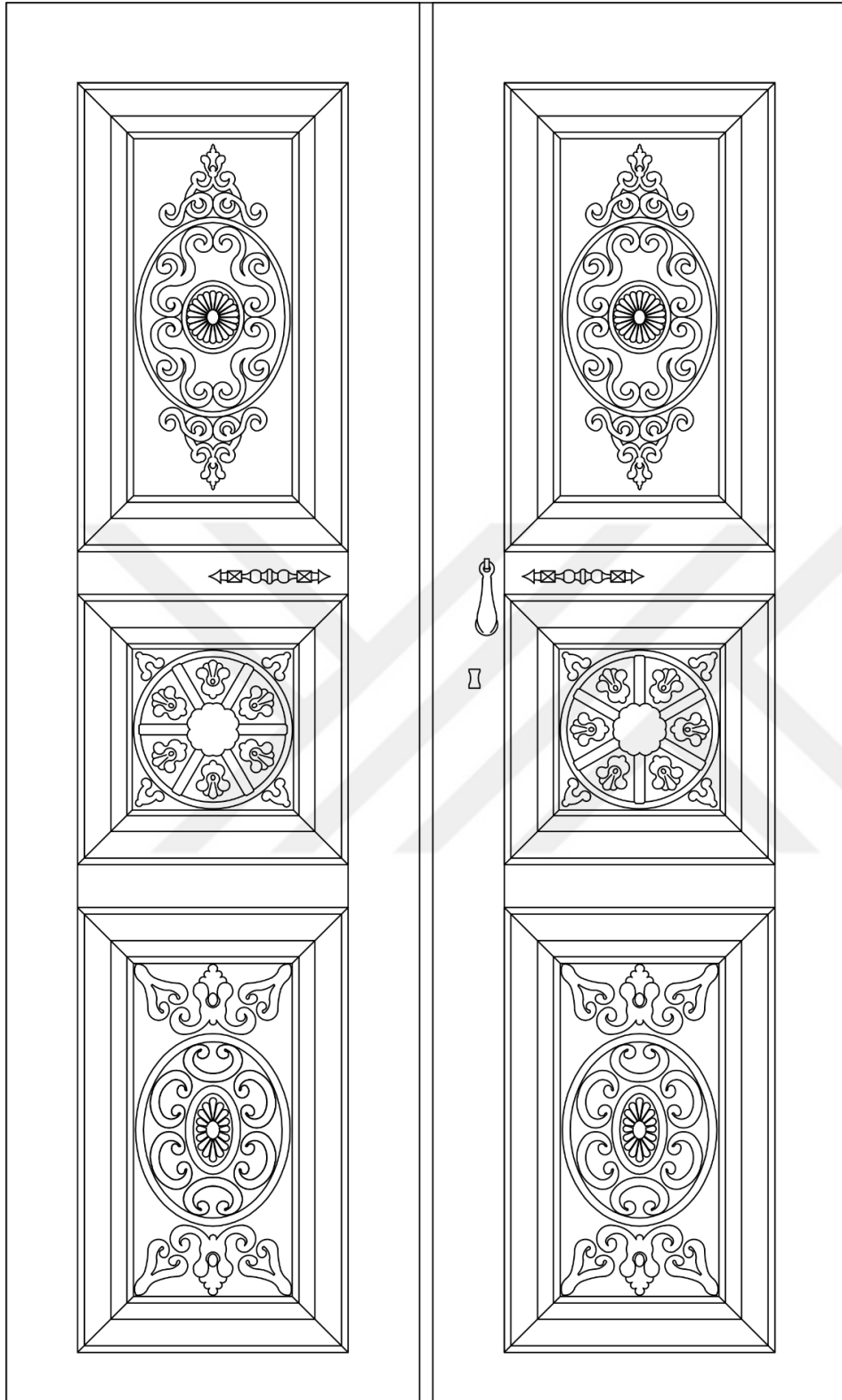

¹³³ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

¹³⁴ Hanife Nur Hakyemez, **a.g.t.**, s.285.

Fotoğraf 18: 16 Numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 17: 16 Numaralı kapı kanadı

Eser: 17

Fotoğraf No: 19-20

Çizim No: 18

Yapım Tekniği: Çakma, Oyma, Edirnekârî,

Ölçüleri: 137 x 195 cm

Yapım Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşaptan yapılmış çift kanatlı kapı dikdörtgen formlu olup üst kısmı yarım daire biçimlidir. Kanatlar, seren, üst başlık, alt başlık bölümlerinden meydana gelmiştir.

Her bir kapı kanadı simetrik olarak düzenlenmiş ve iki yatay kayıtle üç bölüme ayrılmıştır. Bölümlerdeki süsleme birbirinin aynısıdır. Bölümlerin arası ve bordürler kabartma olarak işlenmiş bir sağa bir sola bakan yapraklarla bezenmiştir.

Kapı kanatlarının; üst kısmındaki kemerli bölümün içine kırmızı renkli zemin üzerine kabartma olarak kıvrımdallar ve barok tarzı yapraklar işlenmiş, üzeri altın yaldız ile boyanmıştır. Burada madalyonvari yuvarlak bir alanın içinde önünde deniz bulunan bir mimari eser görülmektedir. Bu tarz uygulamalar genellikle cami, yalı tasarımı olarak karşımıza çıkarken burada ise tek kattan oluşan mimari uygulamanın iki yanında kule tasarımları bulunmaktadır. Sağ bölümde merkezi kubbeli yapının yanında tek şerefeli bir minare bulunurken diğer bölümde minare yoktur. Yapının üst örtüsü tek katlı yerler düz, kule tasarımlarında ise kubbe olarak uygulanmış olup renklendirme de ise kiremit renginin tercih edildiği görülmektedir.

İkinci bölüm uzunlamasına dikdörtgen biçimde ele alınmıştır. Bu alanın zemini yeşil renge boyanmıştır. Zemin üzerine kabartma tekniği ile yapılmış kıvrımlı dallar ve yapraklar bulunmaktadır. Tamamen birbirinin simetriği olarak tasarlanmış iki kanatta da en üstte yaprak kısımları sağ ve sola doğru bakan yatay olarak işlenmiş çiçek motifleri görülmektedir. Motiflerin, kök ve yaprak kısımları düz zemin üzerine kabartma olarak işlenmiş olup çiçekli kısımları ise kırmızı renkle boyama usulüyle yapılmıştır. Dikdörtgen çerçevenin üst köşelerinden içe doğru bir kökten çıkmış kıvrımlı dal şeklinde tasarımlar görülmektedir. Renk olarak lila (mor) ile renklendirilmiştir. Yatay olarak verilmiş karanfillerin arasından aşağı doğru verilmiş dal tasarımının ucunda üzüm salkımları görülür. Üzümlerin etrafı kabartma tekniği ile çerçevelemiş ve altın yaldız ile renklendirilmiştir. Üzümün iki yanında yuvarlak

formlu içi kırmızı ve beyazın sıralı kullanımı ile karpuz tasarımının olabileceği düşünölmektedir.

Dikey dikdörtgen alanın tam ortasında kenarları dilimli dikey biçimde oluşturulan bir kartuş yer almaktadır. Zemin krem renge boyanan kartuş vazodan çıkan natüralist çiçeklerle bezenmiştir. Kaide ve gövde kısmından oluşan vazoda demetler halinde güller, sümböller ve laleler bulunmaktadır. Vazonun iki yanına birer lale motifi yerleştirilmiştir.

Üçüncü bölüm ise yatay dikdörtgen şeklindedir. Ortada kenarları dilimli şemse benzeri bir motif ve ucunda salbekler bulunmaktadır. Ayrıca salbekleri çevreleyen kıvrımdallar görölmektedir. Bu bölümün zemini kırmızıya boyanmıştır.

Tarihlendirme: İncelenen bu kapının Edirne'den getirildiği bilinmekle birlikte yapım tarihi ve ne tür bir mimari eserden getirildiği bilinmemektedir¹³⁵. Kapı kanadının çift kanatlı formu ve ölçülerine göre bir evin dış kapısı olduğu düşünölmektedir. Eserde oluşturulan mimari tasarım, natüralist süslemelerin veriliş biçimi, Abdullah Karaçağ'ın çalışmasında incelenen Edirnekari ahşap çeyiz sandıđı¹³⁶ ile benzer özellikler göstermektedir. Bu sebeple eserimizi 19. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

¹³⁵ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

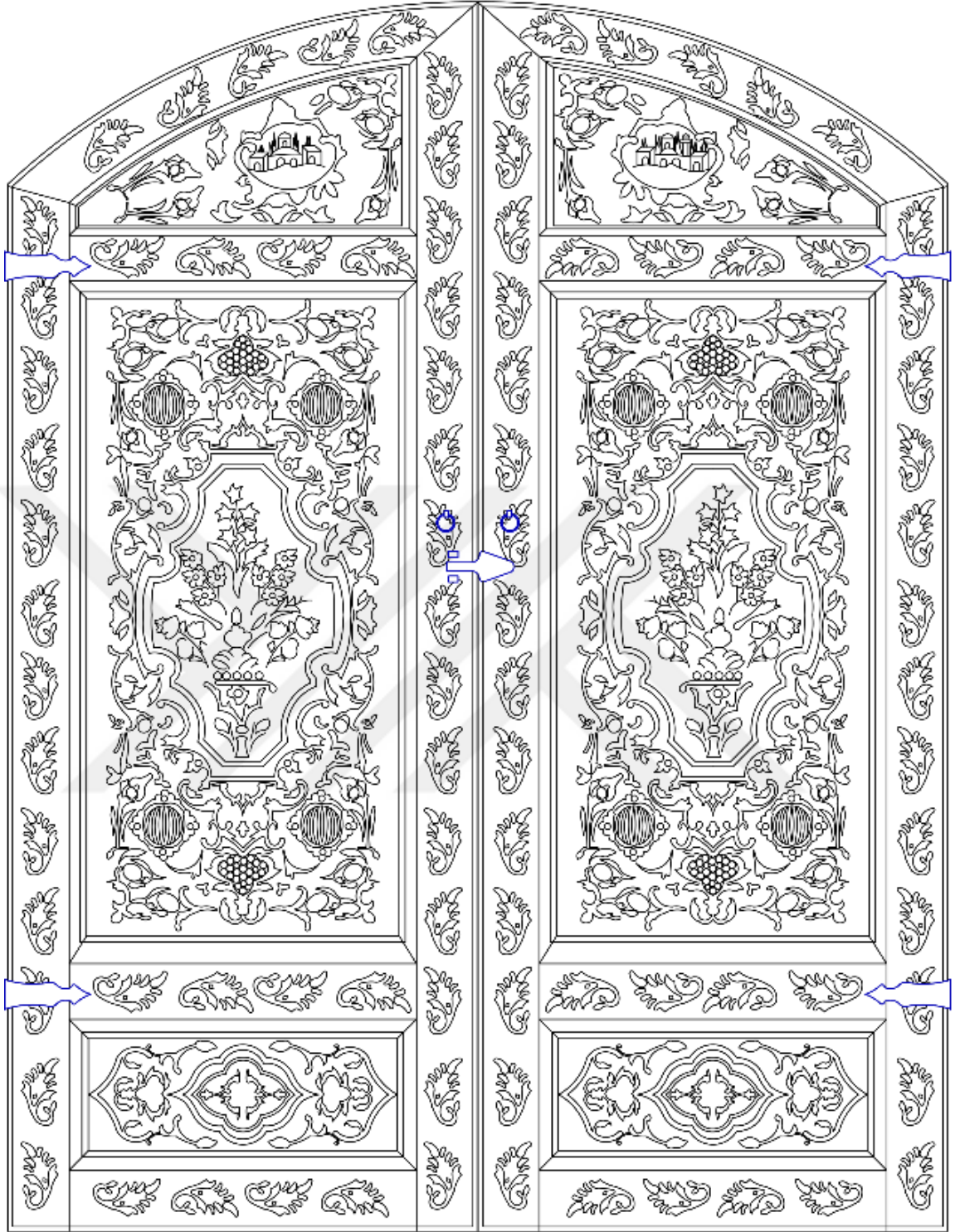
¹³⁶ Abdullah Karaçağ, **a.g.m.**, s. 256.

Fotoğraf 19: 17 Numaralı kapı kanadı

Fotoğraf No 20: 17 Numaralı kapı kanadı

0 10 20 30 40 50cm

M. Gökhan Önder

Çizim No 18: 17 Numaralı kapı kanadı

Eser: 18

Fotoğraf No: 21

Çizim No: 19

Yapım Tekniği: Çakma, Oyma, Dövme

Ölçüleri: 80 x 171 cm

Yapım Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Tanımı: Ahşap malzemeden yapılan tek kanatlı kapı, dikdörtgen formlu olup kanat, seren, üst başlık, alt başlık ve kuşak kısımlarından meydana gelmiştir. Kanadın, seren ve alt başlık kısımlarında oyma tekniğinde yukardan aşağıya doğru inen zikzaklı çizgiler ile yapılan bordür bulunmaktadır. Üst başlıkta oyma tekniğinde yapılmış iki sıra geometrik tasarım vardır. İlk sırada 10 adet üçgen, ikinci sırada ise kenarlardaki ikisi yarım olacak şekilde 11 adet eşkenar dörtgen motiflere yer verilmiştir.

Kapı kanadının ortasındaki düşey kuşak alanı ikiye bölmüştür. Birinci bölüm dikdörtgen bir alana sahiptir. Zeminin üst köşelerinde aşağı yönlü, alt köşelerde yukarı yönlü dört dilimli istiridye kabuğu motifi oyma tekniğinde yapılmıştır. Merkezde oyma tekniğinde yapılmış 16 dilimli ve etrafında ışınları bulunan güneş motifi yer almaktadır. Işınlara belirli bir sıraya göre dizilmiştir. İçi boş bırakılan uzantının yanında orta merkezde oyma tekniğinde yapılan üçgen kabartmalı uzantı bulunmaktadır.

İkinci bölümde kullanılan teknik ve kompozisyon birinci bölümün aynısı olup alan daha küçük tutulmuştur.

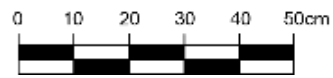
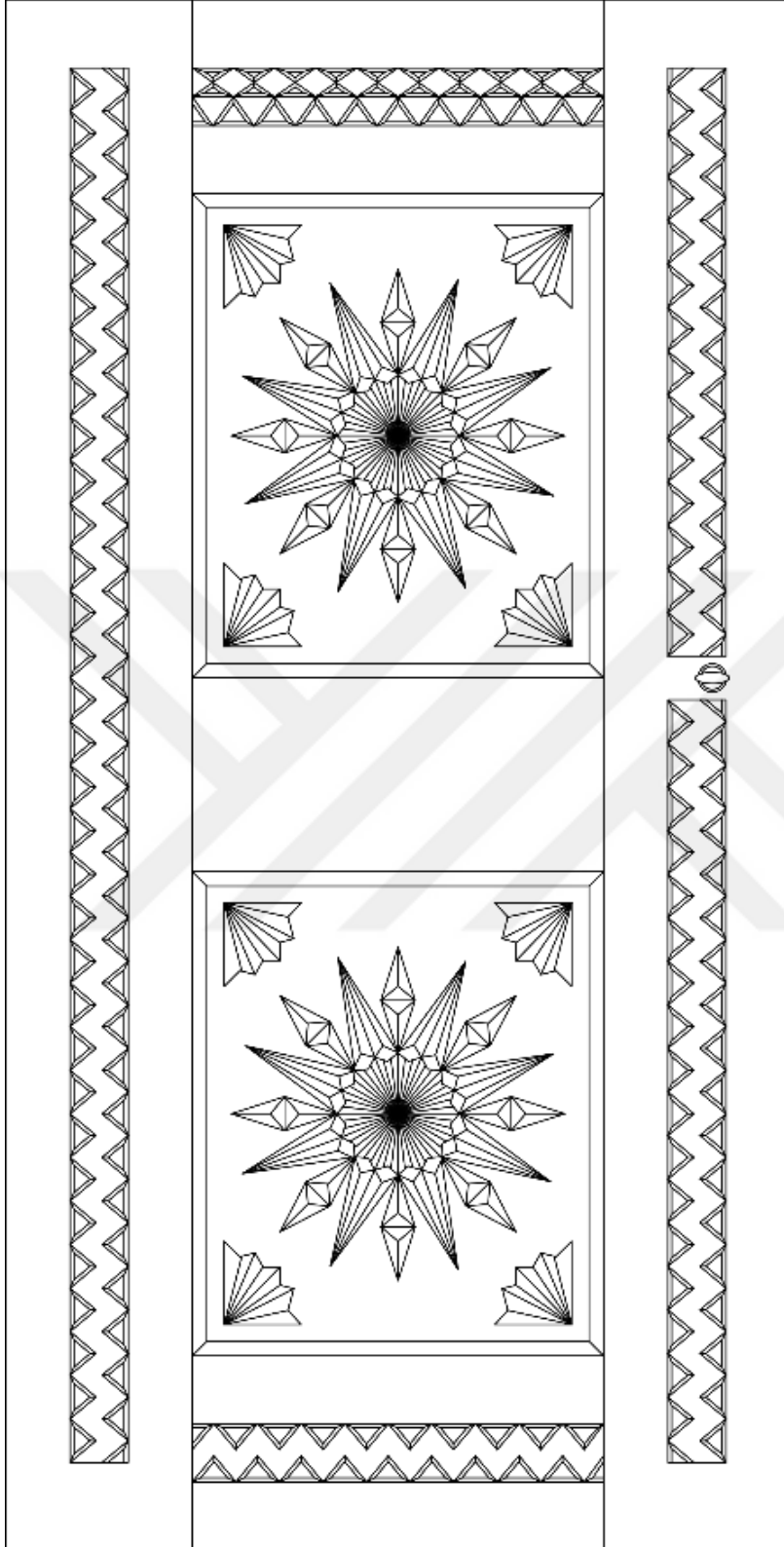
Kanadın sağ kenarında iki adet kilit sistemi bulunmaktadır. Demir malzemeden yapılan içi oyulmuş kancalı kilit sistemi ve onun tam altında yine demir malzemeden yapılmış kilit ve silindirik formlu anahtarı bulunmaktadır.

Tarihlendirme: Üzerinde herhangi bir kayıt bulunmadığı için yapım tarihi ve ne tür bir yapıdan geldiğine ait bir bilgi yoktur¹³⁷. Kapının ölçüleri, süslemesi ve tek kanatlı olmasından evin oda kapısı olduğu düşünülebilir. Çalışmamızda incelenen eserde kullanılan teknik, bezeme kompozisyonu ve diğer kapılara oranla daha az yıpranmış görüntüsü kapının 20. yüzyıla ait olabileceği izlenimini vermektedir.

¹³⁷ Mustafa Erdoğan ile 15.01.2021 tarihinde kendi işyerinde yapılan mülakattan.

Fotoğraf No 21: 18 numaralı kapı kanadı

M. Gökhan Önder

Çizim No 19: 18 Numaralı kapı kanadı

4. DEĞERLENDİRME

Çalışmamızın bu bölümünde “ Beyşehir Zamana Yolculuk dükkânında bulunan kapı kanatları” “Malzeme”, “Teknik”, “Kapının Bölümleri”, “Form” ve “Süsleme” başlıkları altında ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konumuz kapsamında incelenen eserlerin hiçbirinin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Eserler, ahşap sanatı ile ilgili yapılan genel çalışmalar ve kapı kanatları ile ilgili çalışmalar taranarak benzer örneklerle kıyaslanmış ve tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Kanatlarda uygulanan form genellikle tablalı şekilde oluşturulmuştur. 18. yüzyıldan itibaren kapı ve pencerelerde süslemesiz dikdörtgen ahşap levhaların yatay dikey ekseninde çakılmasıyla tablalı alanlar oluşturulmuştur¹³⁸. Araştırılan kaynaklarda bulunan 19- 20. yüzyıllara tarihlenen Katrancı- Hüseyin Karagöz evinin oda kapısının¹³⁹ tablalı tasarımı, süslemesi ve taç kısmı eserlerimizle benzerlik göstermektedir. Muharrem Oğuz evinin oda kapısının¹⁴⁰ tablalı formu ve ikinci bölümde eşkenar dörtgenlerin üzerine çitaların çapraz şekilde çakılmasıyla oluşturulan tasarım 1 numaralı eserimizle benzerlik göstermektedir. İncelediğimiz eserlerin genel olarak 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk çeyreği tarihleri arasında yapıldıkları ileri sürülebilir.

4.1. Malzeme

Beyşehir Zamana Yolculuk dükkânında bulunan 18 adet kapının ana malzemesi ahşaptır. Kullanılan ahşabın çoğunun ceviz ağacından yapıldığı bilinmektedir. Eserlerde ceviz ağacının daha çok tercih edilmesi, kolay işlenebilir olması ve özelliğini yıllarca koruyan dayanıklı bir ağaç olmasındandır¹⁴¹. Ahşap dışında metal, kumaş ve plastik malzeme kullanılmıştır. Metal malzeme, genellikle eserin kilit, tokmak ve tutma yerlerinde görülmektedir. İncelenen 10 adet kapı kanadının kenarlarında metal malzemedan yapılmış tutma yerleri bulunur (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12, 18). İncelenen kapı kanadında bölümleri birbirinden ayıran alanlara (Fotoğraf No: 16) ve seren kısımlarına metal malzeme çakılmıştır (16, 19). Dört eserde süsleme amacı ile madeni kabara çiviler kullanılmıştır (Fotoğraf No: 8, 10, 15, 16). Çivinin hem yapım aracı olarak hem de süsleme unsuru olarak eserlerde kullanılmaktadır¹⁴². İncelenen iki eserin kilit kısımları birbirinden geçmeli demir

¹³⁸ Emine Naza Dönmez, **a.g.e.**, s.426-429

¹³⁹ Osman Kunduracı, Muğla Yatağan Çevresindeki Ahşap Kanatlı Kapılar, **2000'li Yıllarda Türkiye'de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tarımsal ve Ekonomik Boyut Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s.186.

¹⁴⁰ Osman Kunduracı, **a.g.m.**, s.187.

¹⁴¹ Ayla Ersoy, **a.g.e.**, s.5

¹⁴² Yılmaz Önge, “Türk Mimarisinde Çivili Tezyinat,” **Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi** 4, 1988, s. 80-87.

zincirlerden yapılmıştır (Fotoğraf No: 16, 20). İncelenen eserlerin arasında sadece bir kapı kanadında demirden yapılan silindirik formlu anahtar bulunur (Fotoğraf No: 22). Altı eserde metal malzemedan yapılan daire formlu halka tokmaklar görülmektedir (Fotoğraf No: 8, 10, 14, 15). Eser numarası 6 olan kapı kanadında, süsleme amacı ile kabarıya takılan mavi renkte plastik bir boncuk görülür (Fotoğraf No: 6). İncelenen 8 numaralı eser de ise tokmağın göbek kısmının içine yerleştirilen kırmızı renkte kumaş malzeme vardır (Fotoğraf No: 8-9).

4.2. Teknik

İncelenen 18 eserde farklı tekniklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Oyma, çakma, taklit künde kari, kazıma, Edirnekari (boyama), dövme, tekniklerinin bazıları bir arada bazı eserlerde ise tek teknik olarak kullanıldığı görülmektedir. Anahtar bölümünde ise demir malzeme dövme tekniğinde yapılmıştır. Tezimizin bu bölümünde eserlerde kullanılan tekniklere yer verilip anlatılmaya çalışılmıştır.

4.2.1. Oyma Tekniği

Oyma tekniği eserlerde yüzeyleri zenginleştirmek, estetik bir görünüm ve belirli bir hareket vermek için sıklıkla kullanılan bir tekniktir¹⁴³. Yüzey oyma ve derin oyma tekniği olarak ayrılmaktadır. İncelenen 18 kapı kanadında da uygulanan bu teknik ahşap sanatında çok tercih edilen ve kullanılan bir teknik olduğunu göstermektedir. İncelenen eserlerde altı adet çiçek motifinin bu teknikle yapıldığı görülmüştür (Fotoğraf No: 6, 10, 11, 13, 14, 18). 11 adet eserde ise kıvrımlı dallar(Fotoğraf No:1, 3, 5, 6, 11, 12, 13, 14, 18, 19) ve vazodan uzayan bitkisel dallar (Fotoğraf No: 4) oyma tekniğinde yapılmıştır. İncelenen eserler de bir adet gülbezek motifi (Fotoğraf No: 12) ve iki adet lale motifinin (Fotoğraf No: 4) oyma tekniği kullanılarak yapılmıştır. Geometrik süslemeli motiflerde ise eşkenar dörtgen (Fotoğraf No: 1, 2), beş kollu yıldız (Fotoğraf No: 3, 16), daire (Fotoğraf No: 5) ve çarkıfelek (Fotoğraf No: 14) motifler bu teknikle yapıldığı tespit edilmiştir. Eser numarası 8 olan kapımızda seren kısmında uygulanan sivri uçlu dilimli motifler bu teknikle yapılmıştır (Fotoğraf No: 8). Çift kanatlı bir kapı olan 14. eser de seren kısımlarında uygulanan dilimli şekiller ile gövde kısmında yapılan kurdele motifi de oyma tekniğindedir (Fotoğraf No:15). Eser numarası 18 olan kapı kanadında seren, üst ve alt başlıklarda uygulanan zikzaklı motif ile bölümlerin kenarına yapılan istiridye kabuğu motifi, merkezde ışınli şekilde oluşturulan güneş tasarımı da oyma tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 21).

¹⁴³ Rüstem Bozer, **a.g.t.**, s.276.

4.2.2. Çakma Tekniği

Çakma tekniği daha çok ahşap blokların üstüne sekizgen, yıldız, baklava gibi geometrik tasarımları meydana getiren ahşap çıtaların çakılması ile oluşmaktadır. Bu teknik kapı, pencere, minber kapılarında sıkça görülmekte olup daha az işçilik isteyen bir tekniktir¹⁴⁴. İncelediğimiz 18 eserin 10'unda çakma tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kapı kanadının yüzeyinde görülen bu teknik, ahşap çıtaların merkeze, kenarlara “X” veya “V” şeklinde çakılmasıyla 10 eserde kare alanların oluştuğunu görmekteyiz (Fotoğraf No: 1, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16). 1930 yıllarında yapılmış Muhsin Karakaş evinin¹⁴⁵ oda kapısında bulunan çakma tekniğinde yapılan kare tasarım 11 numaralı eserimizle birebir benzerlik göstermektedir. İncelenen altı eserde ise dikdörtgen alanlar bulunmaktadır (Fotoğraf No: 6, 7, 10, 11, 13, 14). Bunların yanında üç eserde üçgen (Fotoğraf No: 3, 4, 5), iki eserde eşkenar dörtgen (Fotoğraf No: 1, 3) formlar elde edilmiştir. Bir eserde ise çıtaların çakılmasıyla oluşan dört kollu yıldız (Fotoğraf No: 3) bu teknikle yapılmıştır. Kaynaklarda bulunan 1930 yıllarında yapılmış Katrancı'dan Muhsin Karakaş evinin¹⁴⁶ oda kapısında çakma tekniğinde yapılan dört kollu yıldız motifi 3 numaralı eserimizle birebir benzerlik göstermektedir. İncelenen eserlerde genellikle geometrik kompozisyonların bu teknikle yapıldığı söylenebilir.

4.2.3. Taklit Kündekâri Tekniği

Görünüşte hakiki kündekâriden zor ayrılan bu teknikte ahşap çıtalar çivilerle tutturularak sekizgen, yıldız ve eşkenar dörtgen gibi şekiller oluşturulmaktadır.¹⁴⁷ Genellikle geometrik kompozisyonlarda tercih edilmiştir. İncelenen iki adet kapımızda bu tekniğin kullanılmış olduğunu görmekteyiz (Fotoğraf No: 2, 8). Eser numarası 2 olan kapımızda bölümlerde oluşturulan kare, örgü ve sekizgen motiflerin uç kısımları çivi yardımı ile birleştirilerek oluşturulmuş örüntüye sahiptir (Fotoğraf No: 2). İkinci eserde ise bölümlerin içinde oluşturulan üçgenlerin üzerine acılan yivlerin birleştirilmesiyle oluşan eşkenar dörtgenler bu teknikle yapılmıştır (Fotoğraf No: 8). Sivas'ta bulunan Şeyhoğlu Konağı'nda bulunan mutfak kapısında¹⁴⁸ kullanılan form ve teknik bakımından incelediğimiz bu eser benzerlik göstermektedir.

¹⁴⁴ Ülker Erginsoy, Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1978, s.116.

¹⁴⁵ Osman Kunduracı, **a.g.m.**, s.185.

¹⁴⁶ Osman Kunduracı, **a.g.m.**, s.187.

¹⁴⁷ Ülker Erginsoy, Gönül Öney, **a.g.e.**, s.115.

¹⁴⁸ Kübra Karabulut Ay, **a.g.t.**, s.504.

4.2.4. Kazıma Tekniği

Diğer tekniklere göre çok tercih edilmeyen bu teknik ince uçlu bir kalem ile yüzeyin çizilmesinden oluşmaktadır¹⁴⁹. Genellikle motiflerin etraflarını sınırlandırmak için, bazen de kabartmalı motiflerin üzerine hareket katmak için kullanılmaktadır. İncelediğimiz 18 eserin altısında kazıma tekniğinin uygulandığı görülmektedir (Fotoğraf No: 1, 3, 5, 6, 7, 12). Eser numarası 1 olan kapı kanadında bölümlerde uygulanan çiçeklerin üzerine ve alt bölümde çapraz olarak oluşturulan eşkenar dörtgen çizgiler kazıma tekniğiyle yapılmıştır (Fotoğraf No:1). 3 numaralı eser de ise bölümlerin iç kısımlarına yapılan daire formları içlerine yapılan beş kollu yıldız, altı kollu çiçek motifi, kenarlarından uzatılan kare motif, kuş figürü ve tabanca kazıma tekniği ile oluşturulmuştur (Fotoğraf No:3). Eser numarası 5 olan kapı kanadında son bölümde oluşturulan damla motifi, içine yapılan çapraz çizgiler, üst kısmında oluşturulan palmet motifi kazıma tekniği ile yapılmıştır (Fotoğraf No: 5). 6 numaralı eserde dilimli yapraklı motifin üzerine yapılan çizgiler ve alt bölümde oluşturulan geometrik motifler de kazıma tekniği ile yapılmıştır (Fotoğraf No: 6). 7 numaralı eserde ise tablalı bölümlerin üst kısmına yapılan çizgiler kazıma tekniği ile oluşturulmuştur (Fotoğraf No:7). 11 numaralı eserde kıvrımlı dallarla yapılan motiflere kazıma tekniği uygulanmıştır (Fotoğraf No: 12).

4.2.5. Edirnekârî Tekniği

İlk kez Edirneli sanatçılar tarafından uygulandığı için Edirnekârî diye bilinmekte olan teknik 18. yüzyıl Türk sanatını etkileyen barok, rokoko sanatıyla etkileşim göstererek natüralist bir anlayışa sahip olmuştur¹⁵⁰. Kalemîşi tekniğinde lakeli süslemelerle yapılan eserlere Edirnekari diye adlandırılmaktadır¹⁵¹. Kabartma alanların üzerine ya da direk boyama şeklinde yapıldığı bilinmektedir. Gerçeğe yakın olan çiçekler, buketler, salkımlı meyveler, manzara ve mimari resimleri sıklıkla kullanılmıştır¹⁵². Kapı, çeyiz sandıkları, dolap, çekmeceler ve tahtlarda tercih edilir.

İncelediğimiz eserlerde sadece üç örnekte bu tekniğin kullanıldığı tespit edilmiştir (Fotoğraf No: 16, 19). Bu teknikte yapılmış kapılarda konu olarak natüralist çiçekler ve mimari eserlerin tercih edildiği görülmektedir. 15 numaralı eserde seren ve bini bölümünün kenarları sarı renkle boyanıp iç kısım yeşil ile renklendirilmiş yanlara uzayan yapraklı tasarım

¹⁴⁹ Rüstem Bozer, **a.g.e.**, s.543.

¹⁵⁰ Feryal İrez, Türk Süsleme Sanatında Bir Ekol: Edirnekari, **Antik Dekor Dergisi**, sayı 6, 1990, s. 96.

¹⁵¹ Abdullah Karacağ, **a.g.m.**, s. 253.

¹⁵² Sabahaddin Türkoğlu, Edirne Müzesindeki Edirnekari Ağaç İşleri, **Türk Etnografya Dergisi**, Ankara, 1968, s.68.

oluşturulmuştur (Fotoğraf No:16). 17 numaralı eserde doğal görünüşlerine yakın çiçekler, meyveler ve mimari süslemesiyle Edirnekârî tekniğinin tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Kapı kanadın zemini koyu yeşile boyanırken, seren kısımlarına mor renk uygulanmıştır. İlk bölümde yer alan kiremit renkli kubbeli yapılar ve tek şerefeli minare tasarımı, altın yaldızla renklendirilmiş kabartmalar, orta bölümde uygulanan altın yaldızlı vazo tasarım yukarıya doğru uzanan kırmızılı, morlu natüralist çiçekler, karpuz, üzüm ve şemse motiflerinin üstü boyanarak renklendirilmiştir (Fotoğraf No: 19).

4.2.6. Dövme Tekniği

Eserlerin kilit kısımları, tutma yerleri ve tokmak kısımlarında metal malzmeden yapılan menteşeler, kancalar, halkalar bu teknikte yapılmıştır. İncelenen yedi eserde kapıların tokmak yerlerinde, yuvarlak oymalı ya da etrafı dilimli göbek formunun içerisinden geçirilen halkalar bu teknikte yapılmıştır (Fotoğraf No: 3, 8, 9, 14, 15, 17). 10 adet kapı kanatlarında ince uzun ve genelde bombeli yapılan tutma yerlerinde dövme tekniği uygulanmıştır (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 12, 18) . İncelenen sekiz eserde kilit sistemi ve anahtarı bu teknikte yapılmıştır (Fotoğraf No: 7, 12, 14, 15, 16, 18, 21).

4.2.7. Ajur Tekniği

Ahşap, metal ve taş eserlerin üzerine istenilen çizimler yapıldıktan sonra kesici ve delici aletler kullanılarak motiflerin arasında kalan boşlukların oyulup çıkarılmasıyla oluşan tekniktir¹⁵³. İncelenen üç kapı kanadında görülen bu teknik yalnızca metal malzemeli olan tokmak ve kilit sistemlerinde uygulanmıştır (Fotoğraf No: 9, 16) Ahşap malzmeden çok metal malzemeli eserlerde daha çok kullanıldığı ileri sürülebilir.

4.3. Kapının Bölümleri

Kapının bölümleri genel olarak kanat, seren, kuşak, alt ve üst başlık, bini kısımlarından meydana gelmektedir. İncelediğimiz 18 eserin 12 tanesinin seren, alt ve üst başlık kısımları süslemesiz olarak sade bırakılmıştır. Seren, alt ve üst başlık bölümlerinde uygulanan süslemeler birbirinin aynısı olarak tezyin edilmiştir. Eser numarası 3 ve 8 olan eserlerin seren, alt ve üst başlık kısımlarına kazıma tekniği ile yapılan geometrik süslemeli bordürler bulunur. (Fotoğraf No: 3, 8). 9 numaralı eserimizin seren bölümünün çerçevesine kabara çiviler çakılarak oluşturulan süslemeler yapılmıştır (Fotoğraf No: 10). Eser numarası 15 olan kapımızda seren

¹⁵³ Rüstem Bozer, **a.g.e.**, s.540.

bölümünün bir kısmında demir malzemeli hatıllar çakılmış ve geri kalan kısma yeşil, siyah, sarı renkler ile boyanan bordür tasarımı görülmektedir. (Fotoğraf No: 16). Eser numarası 17 olan kanatların seren bölümlerinde kabartma şeklinde yapılan “C” kıvrımı ve bitkisel süsleme görülür (Fotoğraf No: 19). Eser numarası 18 olan kapımızın seren, alt ve üst başlık bölümlerine oyma tekniğinde zikzaklı oyuklar ve üçgen süslemeler ile yapılan geometrik tasarım vardır (Fotoğraf No: 21).

İncelediğimiz eserlerde çift kanatlı kapıların üçünde bini bulunmaktadır (Fotoğraf No: 15, 16, 18). İncelenen kapı kanatlarının birisi sağ (Fotoğraf No: 16), biri sol tarafa (Fotoğraf No: 18) olmak üzere farklı bir ahşap malzemenin çakılmasıyla bini kısmı oluşmuştur. İncelenen bir kapının kanatlarında bulunan kurdeleli ve kare örüntü, bini de aynı şekilde uygulanmıştır (Fotoğraf No: 15).

4.4. Form

Çalışmamızda incelenen 18 adet eser seren, alt ve üst başlık, yatay ve düşey kayıtlardan oluşmaktadır. İncelediğimiz 18 eserin 16’sı dikdörtgen formludur (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16). Eser numarası 17 olan kapımızın üst başlık kısmı yarım daireli kemerli olarak şekillendirilip, gövde kısmı dikdörtgen formda tasarlanmıştır (Fotoğraf No: 19).

Eser numarası 8 olan kapının kasa kısmı dikdörtgen formlu olarak çevrelenmiştir (Fotoğraf No: 8). Diğer bir eserde ise kapının kasası üstten aşağıya doğru dikdörtgen formda olup üst bölüm yan kenarlardan içeriye doğru üç dilimli kemer şeklinde oluşturulmuştur (Fotoğraf No: 14).

Kapılardan 15 adedi tek kanatlıyken (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 22) dört tanesi ise çift kanatlı olarak yapılmıştır (Fotoğraf No: 15, 16, 18, 19). Kanatlarda bulunan bölümler de genellikle kare ve dikdörtgen formludur. Üç adet kapı kanadında bölümler kare formda oluşturularak içine bitkisel ve geometrik süslemeler yapılmıştır (Fotoğraf No: 1, 3, 10).

İncelenen dokuz adet kapıda ahşap çitaların düşey ve dikey yönde çakılmasıyla kare ve dikdörtgen formlu tablalı alanlar meydana gelmiştir (Fotoğraf No: 2, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 18). Tablalı örnekler bakımından incelemiş olduğumuz eserlerimize İlvat bölgesi evlerinde bulunan çift katlı tablalı¹⁵⁴ formlu oda kapısı örnekleri form açısından benzerlik göstermektedir

¹⁵⁴ Özlem Sağıroğlu, Tuğba Kınıkoğlu, S. Sezi Karayazı, Akseki, “İlvat Bölgesi Ahşap Kapı Tipolojisi ve Kilit Sisteminin ‘ Traka- Tıfraz’ Belgelenmesi”, **Türk Bilim Araştırma Vakfı**, cilt 9, sayı 3, 2016, s. 20.

(Fotoğraf: 7, 11, 12). 20. yüzyıla tarihlenen Akseki' de bulunan Kamil Gür evinin tablalı oda kapısı¹⁵⁵ tablalı form bakımından eserlerimizle benzerlik göstermektedir (Fotoğraf No: 5 6, 12, 13). Bu bağlamda tablalı formlu kapıların 19. ve 20. yüzyıllar arasında çok fazla tercih edildiği söylenebilir.

Kapıların altı tanesinden tokmak kısmı, yuvarlak formlu göbek kısmının içeresinden geçen kancaya tutturulmuş halka bulunmaktadır (Fotoğraf No: 3, 9, 10, 14, 15).

4.5. Süsleme

4.5.1. Geometrik Süsleme

Çalışmamızda incelenen 18 eserin kanat, seren ve tokmak kısımlarına uygulanan geometrik eserler bulunmaktadır. Eserlerde kullanılan geometrik süslemeler, çakma, oyma, kabartma tekniğinde yapılmıştır. Genellikle süslemeler kare, dikdörtgen, yıldız motifi, üçgen, madalyon, çarkıfelek, ışınlar, zincir ve zikzaklı çizgiler ile yapılmıştır. İncelenen üç adet eserde sadece geometrik süslemeler kullanılırken (Fotoğraf No: 2, 8, 21) 15 adet eserde ise hem geometrik hem de bitkisel süslemelerin bir arada kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf No: 1, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19). İncelenen dört eserde ahşap çıtaların çapraz şekilde çakılmasıyla oluşan eşkenar dörtgen (Çizim No: 2, 9), dört kollu yıldız (Çizim No: 4) ve üçgen (Çizim No: 5) tasarımları bulunmaktadır. 6 numaralı eserde bulunan üçgen ve eşkenar dörtgen kompozisyon kazıma tekniği ile karşımıza çıkmaktadır (Çizim No: 7). Bir eserde üçgen alanların içine kazıma tekniğinde yapılan küçük oyuklar bütünde piramit şeklini oluşturmuştur (Fotoğraf No: 3). İncelenen 2 numaralı kapıda bulunan geometrik kompozisyonlar çakma tekniğinin uygulanmasıyla çizgilerin kesiştiği örgü ve sekizgenden oluşmaktadır (Çizim No: 3). Konumuz kapsamında incelenen beş adet eserde kare formlu bezemeler görülmektedir (Çizim No: 2, 4, 10, 12, 14).

İncelenen 5 numaralı eserde oyma tekniğinde yapılan iki kademeli daire ve damla motifli bezemeler bulunur (Çizim No:6). İncelenen iki adet eserde tablalı alanların iç kısmına kademeli çizgilerle oluşturulmuş motif (Çizim No: 11) ve dikey ve yatay formlu kenarları dilimli kartuşla yapılan geometrik bezemeler bulunur (Çizim No: 13).

Bir eserde kare kartuşların içine yapılan çarkıfelek motifleri bulunur (Çizim No: 14). Türklerin çarkıfelek olarak isimlendirdiği gamalı haç (swastika), evrenin ve gökyüzünün bir

¹⁵⁵ Necla Akkaya, **Akseki İlvat Köyleri ve Çevresindeki Geleneksel Türk Evlerinin Mimarisi ve Süslemesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2005, s. 60.

merkez etrafında dönüşünü ifade eder¹⁵⁶. Erken dönemlerde ışığın sembolü olarak kullanılan gamalı haç (svastika) motifi Türk-İslam sanatında da benzer anlamda kullanılmıştır¹⁵⁷. Birçok kültürde güneşi simgeleyen ve ateş unsuru ile ilişkilendirilen çarkıfelek, aynı zamanda kötü ruhlardan korunmak için tılsım veya muska olarak kullanılmıştır¹⁵⁸. İkonografik olarak yaşamın sürekliliğini ve dönüşümü ifade etmesinin¹⁵⁹ yanında insanlar güç ve kudret göstergesi, yaşam azmi ve hayat sevgisi ifadesi olarak görmüş, bunların uğur, başarı ve bereket getireceğine, iyi ruhların desteğini sağlayacağına inanmışlardır¹⁶⁰. Çarkıfeleğin dönüşüyle zaman kavramına vurgu yapılmakta ve zamana bağlı olarak yok oluş/faniliğe dikkat çekilmektedir¹⁶¹.

İncelenen 17 numaralı eserin iki kanadında kabartmalarla yapılan oval formlu geometrik tasarım bulunur (Çizim No: 18). 18 numaralı eserde kenarda oyma tekniği ile yapılan zikzaklı çizgiler ve orta bölümde oluşturulan dilimli güneş motifi, ışınlar ve istiridye kabuğu motifi yapılmıştır (Çizim No: 19). Güneş ve Ay sembollerinin koruyucu anlamlar taşıdıkları, uğurla, nazarla ilgili kompozisyonlar olarak yapıldıkları bilinmektedir.¹⁶² İstiridye kabuğu motifinin ikonografik açıdan yeniden doğuşu, cennet ve cehennem gibi anlamlar yüklenmiştir¹⁶³

Konumuz kapsamında incelenen üç adet eserin, tokmak yerlerinde kıvrımlı şekilde oyulmuş geometrik süslemeler bulunmaktadır (Çizim No: 9, 16, 18).

4.5.2. Bitkisel Süsleme

İncelenen 18 eserde bitkisel süslemenin kanat kısımlarında kullanıldığı görülmektedir. Genelde kıvrımlı dallar, rumi, palmet, çiçek, gülbezek, lale, akantus yaprakları ve natüralist çiçeklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu motiflerin geneli oyma tekniğinde yapılmış olup azda olsa kazıma tekniğinde de karşımıza çıkmaktadır.

¹⁵⁶ Yusuf Çetin, "Türk-İslam Bezeme Sanatında Gamalı Haç (Svastika) İle Çarkıfelek Motiflerinin Köken ve İkonografik Anlamları Üzerine Bir Değerlendirme," *Social Sciences Studies Journal Dergisi* 8, 2017, s. 356.

¹⁵⁷ Yusuf Çetin, **a.g.m.**, s. 355.

¹⁵⁸ Lale Avşar, "Antik Yunan Seramiklerindeki Haç ve Çarkıfelek Simgeleri ve Bunların Avrasya, Anadolu ve Mezopotamya Kültüründeki Muhtemel Kaynaklar," **Mukaddime Dergisi** 3, 2010, s.122.

¹⁵⁹ Avşar, **a.g.m.**, s. 122.

¹⁶⁰ Çetin, **a.g.m.**, s. 358.

¹⁶¹ Ahmet Çaycı, **a.g.e.**, s.235.

¹⁶² Gönül Öney, **a.g.e.**, s.199.

¹⁶³ Alev Çakmakoğlu Kuru, "İkonografik Açıdan Orta Çağ Türk Mimarisinde Yer Alan İstiridye Motifi", **Erdem Dergisi**, S. 52, 2008, sayfa 112-124.

Konumuz kapsamında incelenen 12 adet kapının kanat kısımlarında yapraklı çiçek motifi görülmektedir. (Çizim No: 2, 4, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18). Bu motif bazı eserlerde tek kademeli formda verilirken (Çizim No: 7, 9, 10, 13, 16, 17) bazı örneklerde çift kademeli olarak karşımıza çıkmaktadır (Çizim No: 2, 3, 6, 11, 14, 15). Bu motif Trabzon ilinde bulunan 19. yüzyıllara tarihlenen Taşçılar Köyü Camii 'sinin Minber aynalıklarında, Yukarı Kondu Mahallesi Camii'nin mihrap süslemesinde ve Akköse Köyü Camii'nin vaaz kürsüsünün süslemelerinde de görülmektedir¹⁶⁴. Bu sebeple 19. yüzyılda sık kullanılan motifler arasındadır. İncelenen üç adet eserde gülbezek motifi bölümlerin yüzeylerine oyma tekniğinde yapılmıştır (Çizim No: 3, 12, 13). İncelenen 12 numaralı kapıda bulunan gülbezek motifinin dört köşesinden uzayan akantus yaprakları bulunmaktadır (Çizim No: 13). Bitkisel motiflerde sıkça kullanılan bir başka süsleme barok tarzı kıvrık dallar olmuştur. Genellikle tablalı alanların iç kısımlarında görülen bu süsleme oyma tekniğinde yapılmış olup uç kısımlarında yapraklı çiçek (Çizim No: 6, 11, 12, 17, 18) ve palmet bulunmaktadır (Çizim No: 10).

İncelenen 4 numaralı eserde üçgen levhaların içinde bulunan lale tasarımı ve alt bölümde iki kulplu vazodan uzayan yapraklar ve en üstte lale motifi bitkisel süslemeyi oluşturmuştur (Çizim No: 5). Eser numarası 17 olan kapının seren ve bölümlerin arası mor renk ile boyanıp üzerine sıralı şekilde barok tarzı yapraklı kabartmalar bulunmaktadır. İkinci bölümde zemin yeşil ile boyanıp üzerine kabartmalarla yapılan, kıvrık dallar, lale, üzüm salkımı, karpuz, karanfil, vazodan çıkan demet halinde gül ve sümbül gibi natüralist tasarımlar görülmektedir. Üçüncü bölümde ise yatay formlu dikdörtgen alanın iç kısmına uygulanan dilimli çiçek tasarımlı şemse ve palmetlerle oluşturulan salbek bulunur (Çizim No: 18).

Konumuz kapsamında incelenen 8 numaralı kapı tokmağının göbek kısmında ajur tekniği ile yapılan rumi motifler bulunur (Çizim No: 9)

4.5.3. Figürlü Süsleme

İncelediğimiz 18 kapı kanadı içinde sadece 3 numaralı eserin ikinci bölümün sol üst köşesinde kazıma tekniğinde yapılan güvercin figürü bulunmaktadır (Çizim No: 4). Türklerde kuş figürü ölen kişinin ruhunu, ölümden sonra yaşantıyı¹⁶⁵, Tanrı'nın elçisi¹⁶⁶ ve cenneti¹⁶⁷ sembolize etmektedir. 19. yüzyıla tarihlenen Kayseri ilinde bulunan Akdağ Evi'nin haremlik

¹⁶⁴ Ogün Küçük, **a.g.t.**, s.226,235, 255.

¹⁶⁵ İbrahim Çeşmeli, "Kök Türklerde İkonografik Açıdan Kuş Figürleri," **Art Sanat Dergisi**, 4, 2015, s.70.

¹⁶⁶ Bahaddin Ögel, **Türk Mitolojisi II**. Cilt. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1995, s.548

¹⁶⁷ Resul Çatalbaş, "Türklerde Hayvan Sembolizmi ve Din İlişkisi," **Turan-Sam Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi** 12, 2011, s. 53.

oda¹⁶⁸ tavanında bulunan ve Hidayet İlhanlı Evi'nin başoda kapısında¹⁶⁹ bulunan kuş figürleri bu dönemde çok tercih edilen bir süsleme unsuru olmuştur.

4.5.4. Nesneli Süsleme

Çalışmamızda bulunan 18 eserin dördünde nesneli süsleme bulunmaktadır.

3 numaralı kapının kanadında kazıma tekniğinde tabanca tasvirinin yapıldığını görülmektedir (Çizim No: 4). Türklerde kılıç, ok-yay, hançer ve tabanca motifi sembolik anlam bakımından kahramanlık, mertlik, yiğitlik ve askeri sınıftan oluşu temsil etmektedir¹⁷⁰.

İncelenen iki eserde vazo içerisinden çıkan çiçek tasviri vardır (Çizim No:5, 18). Araştırmamıza konu olan 17 numaralı kapı kanadında kartuş içerisine yapılan vazo ve çiçek tasarımının bir benzeri Abdullah Karaçağ'ın çalışmasında incelenen 1879-80 tarihli Edirnekârî ahşap sandıkta görülmektedir¹⁷¹. Aynı zamanda 17 numaralı eserin üst bölümde mimari eser tasviri dikkat çekmektedir. İki yanında kule tasarımı ve minare bulunan eser kiremit rengine boyanmıştır (Çizim No: 18).

Eser numarası 14 olan kapı kanadın da iki yana doğru uzayan dört dilimli kurdele tasarımı vardır (Çizim No: 15).

¹⁶⁸ Şerife Tali, "Geleneksel Kayseri Evlerinde Süsleme", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2005, s.68-69.

¹⁶⁹ Erbil Cömertler Aktuğ ve Kadir Pektaş, "19. Yüzyıldan Kalemîşi ve Ahşap Süslemeli Bir Ev: Koçarlı Hidayet İlhan Evi" **Kalemîşi Dergisi**, Cilt 26, sayı 1, 2017, sayfa 52.

¹⁷⁰ Bayram Sevinç, "Yiğit ve Silahlı Adam Diyalektiğinde Kılıç İmgesi", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 8/6 Spring 2013, s.624.

¹⁷¹ Abdullah Karacağ, **a.g.m.**, S.256

SONUÇ

Beyşehir’de “Zamana Yolculuk” adlı dükkânda bulunan geleneksel konut mimarisine bağlı 18 adet ahşap kapı kanadı, teknik, malzeme, süsleme ve tasarımları açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Kapı kanatları Anadolu’nun çeşitli yerlerinden getirilmiş olup, yapıldıkları dönemin teknik ve süsleme anlayışına göre oluşturulmuştur. Geç dönem Osmanlı eserleri olduğunu tespit ettiğimiz bu kapı kanatlarının tamamının ahşap malzemeden yapıldığı, ilaveten üzerlerinde metal, saç, kumaş gibi malzemelerin de kullanıldığı görülmüştür. Genellikle ceviz ağacından yapılmış olan kanatlar daha kolay işlenebilirliği ve dayanıklı oluşundan tercih edildiği düşünülmektedir. Ahşabın yanın da metal malzeme genellikle, tokmak, kilit kısımları ve tutma yerlerinde kullanılmıştır. Bunun yanında süsleme amacı ile oluşturulan metal kabara da görülmektedir. Bir eserde tokmak kısmının içine kırmızı renkte kumaş yerleştirilmiştir. Kapı kanatlarında ahşap sanatında kullanılan zemin oyma, kazıma, çakma, sahte künde-kârî, Edirnekari (boyama) ve dövme tekniğinin kullanıldığı görülmüştür. Çakma ve oyma teknikleri genellikle beraber kullanılmıştır. Çakma tekniği hem yapım hem de süsleme kompozisyonunu oluşturmuştur.

İncelenen 18 eserin yapım tarihleri ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Yaptığımız kaynak araştırması neticesinde benzer kapıların yapım tarihlerine ve kullanılan teknik ve süsleme kompozisyonlarına göre tarihlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda geometrik, bitkisel süslemenin hâkim olduğu kanatlar, vazo içlerinden çıkan lale, güller, sümbül, üzüm salkımı, hançeri, zambaklar ve papatyalardan oluşan natüralist kompozisyonlar, iri kıvrımlı yapraklarından oluşan barok ve rokoko tarzı motiflerin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen eserlerde kullanılan teknik, süsleme ve formlarına bakılarak eserlerin 19-20. Yüzyıla sahip olduğu düşünülmektedir.

Kanatlar seren, alt başlık ve üst başlık kısımlarından meydana gelmektedir. İncelenen 18 eserin 15’i tek kanatlı, üçü ise çift kanatlıdır. Çift kanatlı eserlerde kanatlarda uygulanan teknik ve süsleme kompozisyonu birbirinin aynısıdır. Seren kısımları genelde süslemesiz bırakılmış ancak beş eserin seren bölümüne boyama tekniğinde yapılan noktalar, oyma tekniğinde yapılan geometrik şekil ve kabartma şeklinde yapılan bitkisel süslemeli bordür şeklinde olmuştur.

Kapı kanatları bölümlere ayrılmıştır. Genellikle tablalı diye tabir edilen kare, dikdörtgen çerçevelerden oluşmaktadır. İç kısımlarına ve kenarlarına geometrik, bitkisel, figürlü, nesneli süslemeler uygulanmıştır. Geometrik süslemede kare, dikdörtgen, daire ve yıldız motifleri kullanırken, bitkisel süsleme de kıvrık dallar, palmet, yapraklı çiçek ve natüralist motifler tercih

edilmiştir. Nesneli süsleme de ise mimari yapı olarak tasvir edilen süsleme ve vazo tasvirleri görülür. Figürlü süsleme de ise güvercin figürü ile yapılan süsleme bulunmaktadır. Kapı kanatlarının üzerindeki bazı motifler ikonografik anlamlar içermektedir.

İncelediğimiz 18 eser günümüze sağlam gelmiş ancak çakma tekniğinde yapılan çitalarda çatlamlar olup, kabalarının bazıları düşmüş ve bazı kapıların anahtarları kaybolmuştur.

Günümüzde gelişen teknolojinin ve makinelerin artması ile sanat değeri taşıyan kapılar üretilmez olmuştur. Birçok eski evin yok olmasıyla birlikte mevcut kapılarında yavaş yavaş ortadan kalktığı görülmektedir. Bu bakımdan çalışmamız kapsamında detaylı bir şekilde ele almış olduğumuz 18 adet kapı kanadı özgün yerlerinde bulunmasalar da korunabilmiş örnekler olmaları bakımından önemlidir. Yaptığımız bu çalışmayla kapı kanatlarını kayıt altına alarak gelecek kuşaklara ve literatüre aktarılmasını hususunda bir nebze olsun katkı sağlamayı amaçladık.

BİBLİYOGRAFYA

AKKAYA, Necla, **Akseki İlvat Köyleri ve Çevresindeki Geleneksel Türk Evlerinin Mimarisi ve Süslemesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2005, s. 60.

AKTUĞ, Erbil Cömertler ve Kadir Pektaş, “Ahşap Süslemeli Bir Ev: Denizli Merkezefendi Hacı Hızır Salih Efendi Evi”, **Kalemisi dergisi**, Cilt 5, sayı 9, 2017, sayfa 13-31.

AKTUĞ, Erbil Cömertler ve Kadir Pektaş, “19. Yüzyıldan Kalemisi ve Ahşap Süslemeli Bir Ev: Koçarlı Hidayet İlhan Evi”, **Kalemisi dergisi**, Cilt 26, sayı 1, 2017, sayfa 45-67.

ALTUN, Cemile Yıldırım; “Ahşap Eserlerin Kullanım Alanlarının Sınıflandırılması”, **Akademik Sanat**, Cilt 5, Sayı 10, 2020, s. 1-18.

ASLANAPA, Oktay; **Türk Sanatı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

AVŞAR, Lale; “Antik Yunan Seramiklerindeki Haç ve Çarkıfelek Simgeleri ve Bunların Avrasya, Anadolu ve Mezopotamya Kültüründeki Muhtemel Kaynaklar,” **Mukaddime Dergisi** 3, 2010, s.115-137.

AY, Kübra Karabulut; “**Sivas’ ta Geleneksel Konut Mimarisi**”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora tezi, Kayseri, 2020.

BARIŞTA, H. Örcün; **Türk El Sanatları**, Türk Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

BARIŞTA, H. Örcün; **Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları**, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2005.

BİÇER, Seyit Ahmet, **Beyşehir Tarihi Kent Merkezinde Geleneksel Ev Mimarisi**, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008, s.21.

BOZER, Rüstem; “Ahşap Sanatı”, Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı, cilt 2, s.533-542.

BOZER, Rüstem; “Orta çağ Anadolu Türk Ahşap Sanatında Künde kari Tekniği”, **Türkler**, Cilt: 7, 2002, s. 911- 916.

BOZER, Rüstem; **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 1992.

BÜYÜKKAL, Aslı; **Antalya Yöresi Mimarisinde Ahşap Malzeme Kullanımı**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek lisans tezi, İstanbul, 2019.

CORUHLU, Yaşar; “Kapı”, **İslam Ansiklopedisi**, c.24, İstanbul Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.

ÇATALBAŞ, Resul; “Türklerde Hayvan Sembolizmi ve Din İlişkisi,” **Turan-Sam Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi** 12, 2011, s. 49-60.

ÇAYCI, Ahmet; **İslam Mimarisinde Anlam ve Sembol**, Palet Yayınları, Konya, 2017.

ÇEŞMELİ, İbrahim; “Kök Türklerde İkonografik Açından Kuş Figürleri,” **Art Sanat Dergisi**, 4, 2015, s.67-80.

ÇETİN, Yusuf; “Türk-İslam Bezeme Sanatında Gamalı Haç (Svastika) İle Çarkıfelek Motiflerinin Köken ve İkonografik Anlamları Üzerine Bir Değerlendirme,” **Social Sciences Studies Journal Dergisi** 8, 2017, s. 353-365.

ÇORUHLU, Yaşar; **Erken Devir Türk Sanatı**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2007.

DEMİRİZ, Yıldız; **14. Yüzyılda Ağaç İşleri**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1977.

DÖNMEZ, Emine Naza; **Osmanlı Döneminde Ahşap Sanatı**, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, İstanbul, 2010.

ERGÜNŞOY, Ülker ve GÖNÜL Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1978.

ERSOY, Ayla; **15. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği**, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul,1993.

GÖKTAŞ KAYA, Lütfiye; “Geleneksel Kapı Halka ve Tokmakları: Safranbolu”, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 12, 2010, s. 341-369.

HAKYEMEZ, Hanife Nuran; **Çorum Camilerinde Selçuklu Beylikler ve Osmanlı Dönemine Ait Ahşap Minberler, Vaaz Kürsüleri ve Kapılar**, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum, 2019.

HASOL, Doğan; **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, İstanbul, 1993, s.232.

İPŞİRLİ, Mehmet; “Kapı Halkı” **İslam Ansiklopedisi**, c.24, İstanbul Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001, s.341.

İREZ, Feryal; “Türk Süsleme Sanatında Bir Ekol: Edirnekari”, **Antik Dekor Dergisi**, sayı 6, 1990, s. 96-99.

KARA, Hacer; **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya,2015.

KARA, Hacer; **Konya Tantavi Kültür ve Sanat Merkezinde Sergilenen İki Ahşap Kapının Analizi**. G. Güney (Ed.), 2. International Culture, Art And Literature Congress Proceedings Book içinde, Ankara: İksad Global Yayınları, 2021, (s.256-279).

KARA, Hacer, Havva Çayır Zıvıak, “Beşşehir Zamana Yolculuk Dükkânında Bulunan Çeyiz Sandıkları”, Sanat Ve İletişim: Teorik Ve Ampirik Katkılar, Editör Özlem Kaya, İksad Publishing House, Ankara, 2021.

KARACAĞ, Abdullah; Bir Halk Sanatı Örneği: 1879-80(1297 H.) Tarihli Edirnekari Ahşap Sandık, **Milli Folklor**, 2011, sayı 89, sayfa 248-256.

KARAKUŞ, Filiz; “13. Yüzyılda Anadolu’da İnşa Edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması” **Turkish Online Journal of Tasarım, Sanat ve İletişim Dergisi**, 11, 2021, s. 131-161.

KERAMETLİ, Can; “Osmanlı devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef Bağ ve Fildişi Kakmalar”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı:4, Ankara, 1962, s.5-13.

KUBAN, Doğan; **Türk Hayatlı Evi**, MTR Yayın, İstanbul 1995.

KUNDURACI, Osman, Muğla Yatağan Çevresindeki Ahşap Kanatlı Kapılar, **2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tarımsal ve Ekonomik Boyut Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s.186.

KURAN, Aptullah; “Anadolu’da Ahşap Sütunlu Selçuklu Mimarisi”, **Malazgirt Armağanı**, Ankara, 1972, s.179-186

KURTIŞOĞLU, Gülay Apa; **Anadolu Selçuklu Dönemi Ahşap Minberleri**, Selçuklu Belediyesi Yayınları, Konya, 2015.

KURU, Çakmaköğlu Alev, “İkonografik Açıdan Orta Çağ Türk Mimarisinde Yer Alan İstiridye Motifi”, **Erdem Dergisi**, S. 52, 2008, sayfa 112-124.

KÜÇÜK, Ogün, **Trabzon’un Çaykara, Dernekpazarı, Hayrat ve Of İlçelerindeki Osmanlı Dönemine Ait Bazı Ahşap Camiler (18-19. YY.)**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2017, s.225.

KÜRLÜ, Gökhan; “Geleneksel Türk Ahşap Sanatı Kündekari ve Günümüz Teknolojisine Sahip Atölye Ortamında Yapılabilirliği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, 11- 2011, sayfa 13-20.

MÜLAYİM, Selçuk; **Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982.

ÖGEL, Bahaddin; **Türk Mitolojisi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, II. Cilt. Ankara, 1995.

ÖGEL, Semra; "Anadolu Ağaç Oymacılığında Mail Kesim", **Sanat Tarihi Yıllığı**, Cilt:1, İstanbul, 1965, s. 110-119.

ÖNEY, Gönül; "Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, Cilt:3, İstanbul, 1970, s.143.

ÖNEY, Gönül; **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, İş Bankası, Ankara,1992.

ÖNGE, Yılmaz, "Türk Mimarisinde Çivili Tezyinat," **Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi** 4, 1988, s. 80-87.

ÖZBALIKÇI, Mehmet Neşet; "Naht", **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:32, 2006, s.310-311.

ÖZÖNDER, Hasan; **Selçuklu, Beylik ve Osmanlı Dönemlerinde Konya'da Sanat Hayatı**, Dünden Bugüne Konya'nın Kültür Birikimi ve Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1999.

SAGIROĞLU, Özlem, Tuğba Kınıkoğlu, S. Sezi Karayazı, Akseki; "İlvat Bölgesi Ahşap Kapı Tipolojisi ve Kilit Sisteminin 'Traka- Tıfraz' Belgelenmesi", **Türk Bilim Araştırma Vakfı**, cilt 9, sayı 3, 2016, s.10-30.

SEVİNÇ, Bayram; "Yiğit ve Silahlı Adam Diyalektiğinde Kılıç İmgesi", **Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 8/6 Spring 2013, s.619-639.

TALİ, Şerife, " Geleneksel Kayseri Evlerinde Süsleme", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2005, s.61-85.

TÜRKOĞLU, Sabahaddin; "Edirne Müzesindeki Edirnekari Ağaç İşleri", **Türk Etnografya Dergisi**, Ankara, 1968, s.67-74.

YILDIRIM, Mustafa; **Şanlıurfa Müzesinde Bulunan Ahşap Eserler**, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019.

YÜCEL, Erdem; "Ahşap", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 2,1989, s.181-183.

YÜCEL, Erdem; "Osmanlı Ağaç İşçiliği", **Kültür Sanat Dergisi** 5, Ankara, 1977.

YÜCEL, Erdem; "Edirnekari, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.10, 1994, s. 449-450.

YÜKSEL, Mehmet; **Türk Ahşap Sanatında Gerçek ve Taklidi Kündekâri Elemanlarının Fiziksel Performansının Karşılaştırılması**, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002.

FOTOĞRAF LİSTESİ

- Eser Numarası: 1, Fotoğraf Numarası 1 Genel Görünüş
Eser Numarası: 2, Fotoğraf Numarası: 2 Genel Görünüş
Eser Numarası: 3, Fotoğraf Numarası: 3 Genel Görünüş
Eser Numarası: 4, Fotoğraf Numarası: 4 Genel Görünüş
Eser Numarası: 5, Fotoğraf Numarası: 5 Genel Görünüş
Eser Numarası: 6, Fotoğraf Numara: 6 Genel Görünüş
Eser Numarası: 7, Fotoğraf Numarası: 7 Kapı Genel Görünüş
Eser Numarası: 8, Fotoğraf Numarası: 8 Genel Görünüş
Eser Numarası: 8 Fotoğraf Numarası: 9 Anahtar Detay
Eser numarası: 9, Fotoğraf Numarası: 10 Genel Görünüş
Eser Numarası: 10, Fotoğraf Numarası: 11 Genel Görünüş
Eser Numarası: 11, Fotoğraf Numarası: 12 Genel Görünüş
Eser Numarası: 12, Fotoğraf Numarası: 13 Genel Görünüş
Eser Numarası: 13, Fotoğraf Numarası: 14 Genel Görünüş
Eser Numarası: 14, Fotoğraf Numarası: 15 Genel Görünüş
Eser Numarası: 15, Fotoğraf Numarası: 16 Genel Görünüş
Eser Numarası: 15, Fotoğraf Numarası: 17 Detay
Eser Numarası: 16, Fotoğraf Numarası: 18 Genel Görünüş
Eser Numarası: 17, Fotoğraf Numarası: 19 Genel Görünüş
Eser Numarası: 17, Fotoğraf Numarası: 20 Detay
Eser Numarası: 18, Fotoğraf Numarası: 21 Genel Görünüş

ÇİZİMLER LİSTESİ

Kapının Bölümleri, Çizim Numarası: 1

Eser numarası: 1, Çizim Numarası: 2

Eser Numarası: 2, Çizim Numarası: 3

Eser Numarası: 3, Çizim Numarası: 4

Eser Numarası: 4, Çizim Numarası: 5

Eser Numarası: 5, Çizim Numarası: 6

Eser Numarası: 6, Çizim Numarası: 7

Eser Numarası:7, Çizim Numarası: 8

Eser Numarası: 8, Çizim Numarası: 9

Eser Numarası: 9, Çizim Numarası: 10

Eser Numarası: 10, Çizim Numarası: 11

Eser Numarası: 11, Çizim Numarası: 12

Eser Numarası: 12, Çizim Numarası: 13

Eser Numarası: 13 Çizim Numarası: 14

Eser Numarası: 14 Çizim Numarası: 15

Eser Numarası: 15 Çizim Numarası: 16

Eser Numarası: 16 Çizim Numarası: 17

Eser Numarası: 17, Çizim Numarası: 18

Eser Numarası: 18, Çizim Numarası: 19

DEĞERLENDİRME TABLOSU

Eser No	Tarih	Malzeme					Teknik						Süsleme				Form			
		Ahşap	Demir	Saç	Kumaş	Plastik	Çakma	Taklit künde-kârî	Yüzey oyma	Derin oyma	Kazıma	Edirnekari	Geometrik	Bitkisel	Nesneli	Figürlü	Genel görünüm dikdörtgen	Kanat kısmı tablalı	Kanat kısmı kare	Kanat kısmı dikdörtgen
1	19.yy	X	X				X		X		X		X	X			X	X		
2	19.yy	X	X					X	X				X				X		X	X
3	19.yy	X	X	X			X		X		X		X	X	X	X	X		X	
4	19.yy	X		X			X		X				X	X	X		X		X	X
5	19.yy	X		X			X		X				X	X			X	X		
6	19.yy	X	X			X	X		X		X		X	X			X	X		
7	19.yy	X	X						X		X		X				X	X		
8	19.yy	X	X		X		X	X	X		X		X				X		X	X
9	19.yy	X	X				X		X				X	X			X	X		
10	19.yy	X	X				X		X				X	X			X	X		
11	19.yy	X		X			X		X		X		X	X			X	X		
12	19.yy	X					X		X				X	X			X	X		
13	19.yy	X	X				X		X			X	X				X	X		
14	19.yy	X	X				X		X		X		X		X		X		X	
15	19.yy	X	X	X			X			X			X	X			X			X
16	19.yy	X	X				X		X				X	X			X	X		
17	19.yy	X	X						X			X	X	X	X		X			X
18	20.yy	X	X				X		X				X				X			X

